

למעשה

פרשת ויצא

©

כל הזכויות שמורות

למכון 'למעשה'

ולפנחס זרביב

כתובת המחבר

חנה סנש 21\11

אשדוד

058-3271323

p0583271323@gmail.com

כמו כן המכון מתמחה בעריכה לשונית וכתובת דברי

תורה וסיפורי אמונה

למעשה פרשת ויצא

פרשת ויצא

תפילות אבות תקנום

נאמר לשון וישכם, אצל יצחק - ויצא לשווח לפנות ערב, ואילו אצל יעקב - זיפגע.

אברהם - השכים בבוקר, השכמה זו, מרמזת על טיב תפילתו של אברהם אבינו. אברהם, שהיה משופע בכל טוב, עשיר ונכבד, לא המתין לצרה שתפקדנו בכדי שיעמוד להתפלל, אלא מיד בבוקר, השכם, בשעה המובהרת ביותר שבכל היום כולו - עמד לשפוך שיחו בפני בוראו. אברהם אבינו, חידש איפוא את אופן התפילה מתוך שלוח ונחת.

אצל יצחק - המצב כבר היה שונה כמעט. יצחק אבינו, כבר החל מתמודד עם קשיים: "וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתומים פלשתים וימלאום עפר" (בראשית כ"ו, ט"ו). אכן, באופן כללי חייו של יצחק לא היו כה קשים, ולפיכך תפילתו היא לעת ינמו צללי ערב, בשעה בה אור וחושך משמשים בערבוביאה, אז - ויצא יצחק לשווח בשדה לפנות ערב. פשט ליעקב אבינו לעומת זאת - היו חיים רצופי קשיים. רק ביקש לישב בשלוח מפני אחיו הרודף אותו - וכבר קפץ עליו רוגזו של יוסף, וכאשר סוף סוף נמצא הבן האובד - הוא נאלץ לצאת לגלות ולרדת מצריימה. יעקב חידש איפוא תפילה בלילה, בחשיכה, מעומק הצרות והייסורים, תפילה אשר אינה מקבלת אפילו את תשומת הלב הראויה... יעקב אבינו חידש תפילה בבחינת זיפגע במקום...

הרי לנו, כי כל אחת משלשת התפילות - מרמזת על סוג שונה של תפילה, בנסיבות ובנתונים אחרים,

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא (כ"ח, י"א)

ובגמרא (ברכות דף כ"ו, ע"ב): "אברהם תקן תפלת שחרית, שנאמר (בראשית י"ט, כ"ז): וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה וכו'. יצחק תקן תפלת מנחה, שנאמר (בראשית כ"ד, ס"ג): ויצא יצחק לשווח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה וכו'. יעקב תקן תפלת ערבית, שנאמר: זיפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה וכו'."

בפשטות, נראה מדברי חז"ל כי כל אחד מהאבות תיקן וחידש את אחת משלושת התפילות שביום: אברהם - את תפילת שחרית, יצחק - את תפילת מנחה, ויעקב - את תפילת ערבית.

אכן לכשנעמיק, נמצא כי בדברי חז"ל אלו טמון עומק רב, וכי הם ביקשו ללמדנו לא רק את יסודן של שלשת התפילות שאנו מחוייבים להתפלל בכל יום, אלא גם את שלשת סוגי התפילות האפשריות, שלשה סוגים - אשר כל אחד מהם מתאים במיוחד לתקופה מסוימת.

על טיבן של סוגי התפילות שחידשו אבותינו - נוכל ללמוד אם נתבונן בפסוקים מהם לומדים חז"ל כל תפילה ותפילה, פסוקים מהם עולה כי כל אחד מהאבות תיקן סגנון שונה של תפילה: אצל אברהם -

למעשה פרשת ויצא

מי שלא כיון ליבו, מה יהא עליו? אילו תפילה בלא כוונה לא היתה מועילה כלום - הרי נמצא שזה שלא כיון כאילו לא התפלל כלל, ומהיכן זיון? אלא ודאי - שאף תפילה בלא כוונה כלל מתקבלת לפני אבינו שבשמים ברחמיו, והיא כעין התפילה אשר חידש יעקב אבינו במצבו הקשה כפי שנתבאר.

הסתפקות במועת

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש (כ"ח, כ')

לכאורה יש לבאר, למה היתה כוונתו של יעקב כאשר הדגיש כי ברצונו ב'לחם לאכול' וב'בגד ללבוש'? וכי תעלה על דעתנו שזקוק הוא ללחם לשם מטרה אחרת - שאינה אכילה? או שמא סבורים אנו כי היה זקוק לבגד שלא על מנת ללבושו? הרי הדבר פשוט שהלחם - נחוץ לאכילה, ואילו הבגד - ללבישה, ודי היה בכך שהיה יעקב אומר: "ונתן לי לחם ובגדי!"

נראה לומר, שבדבריו אלו - ביקש יעקב ללמדנו את מידת ההסתפקות, כאשר הוא מבהיר כי אינו מבקש מותרות או 'לוקוסוס'... הוא אינו מבקש מהקב"ה לחם בשפע בכדי לאחסנו באסמיו, ואף לא בבגד בכדי לשומרו בארון לשעת מצוא... הוא זקוק רק ללחם - כדי מאכלו, ולבגד - כדי לבושו, ותו לא מידי! הוא זקוק לעניני העולם הגשמיים - רק במידה שהם הכרחיים לקיום גופו, ולא יותר מכך!

אולם הצד השווה בכולן - שכולן מתקבלות לפניו יתברך לרצון!

גם תפילה מעין תפילתו של אברהם - תפילה מתוך שלווה בטרם תבוא הצרה, גם תפילה מעין תפילתו של יצחק - במצב בו החושך והאור משמשים בערבוביא, וגם תפילה מעין תפילתו של יעקב - תפילה מעומק הצרות והיסורים בלי די כוונה, כל התפילות הללו - מתקבלות לפניו יתברך באהבה!

וזה נחמתנו בעונינו כיום. הלא לב יודע מרת נפשו, כולנו טובעים בטרדות היום-יום עד למעלה ראש, וברוב המקרים תפילתנו חסרה את הכוונה הראויה, או למצער את איכות הכוונה אשר ניתן היה לצפות לה... ובכן, מה יהא עלינו?

התשובה היא, כי תפילתנו - יונקת את כוחה מתפילתו של יעקב אבינו! תפילתנו שלנו - מתוך עומק הטרדות ועוצם הקשיים - מתקבלת אפילו כשהיא אינה בשיא איכותה, שכן יעקב אבינו כבר תיקן וייסד את הכח הנפלא הזה של תפילה בכל המצבים, בכל הנתונים, תהא איכותה אשר תהא!

ואמנם, לכשנתבונן, נוכל ללמוד על כך גם מתוך הלכה שמצינו בהלכות תפילה. להלכה נפסק, כי מי שלא כיון בתפילתו - אינו חוזר ומתפלל, אלא אם כן לא כיון בתפילת אבות, אשר אז מחוייב לחזור ולהתפלל.

ולכאורה, הלא התפילה - הינה הדרך להמשכת השפע עלינו מידו הפתוחה והרחבה יתברך, ואם כן,

למעשה פרשת ויצא

ואמנם, כך גם אומר שלמה המלך במשלי (י"ג, כ"ה):
"צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר", אשר פירושו הינו כך:

הצדיק - אינו אוכל בשביל למלא את תאוותו, אלא בכדי לשבוע... לעומת זאת, הרשע - אינו אוכל אלא להנאתו, בכדי למלא את תאוותו... לפיכך, "צדיק אוכל - לשובע נפשו", הוא אינו מבקש אלא להשביע את נפשו הרוחנית ולאפשר את קיומה, בעוד "בטן רשעים תחסר" - כלומר: הרשע מבקש לאכול עוד ועוד שכן תאוותו לעולם אינה באה על סיפוקה, וכך, למעשה, ניתן לומר שהרשע תמיד מרגיש שהבטן שלו ריקה וחסרה, ולכן הוא רוצה לאכול ולהנות עוד ועוד...

די לחכימא ברמיזא
ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו. ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם הצאן (כ"ט, ה' -

לכאורה, אם ננסה לעקוב אחר הדו-שיח בין יעקב לרועים, נמצא בו מספר נקודות הטעונות ביאור.

בתחילה, כאשר שאל יעקב את הרועים האם מכירים הם את לבן - הוא בודאי לא ביקש לקבל תשובה חיובית או שלילית... הוא בודאי ציפה שהרועים יענו לו ביתר פירוט, ויספרו על אודות שלומו של לבן. אולם הרועים לא עשו זאת, אלא השיבו תשובה קצרה וחסרת משמעות, באמנם "ידענו". אנו מכירים את לבן - ותו לא...

לאחר מכן, הוסיף יעקב לשאול את הרועים אודות שלומו של לבן, ושוב, מגיעה תשובה קצרה ותמציתית - במילה אחת: 'שלום', כאשר מיד לאחריה - עוברים הרועים לספר על רחל, בתו של לבן, מבלי שנשאלו כלל אודותיה

הכיצד נבין איפוא את השתלשלות הענינים ?

עוד נראה, כי מכאן יש לנו ללמוד מוסר השכל לנקודה עליה כבר עמד בעל החובת הלבבות (השער התשיעי שער הפרישות - פרק ב') כאשר הכביר בגנותם של אותם האנשים ש"עושים בשניהם אלהיהם - ותורתם מלבושיהם", והיינו שהם עושים עסק שלם ממוזנם ומלבושיהם.

שכן הרי לנו, שיעקב אבינו לא ביקש מהקב"ה אלא לחם לאכול ובגד ללבוש... כלומר: הוא לא ביקש בגדי פאר - ואף לא מעדני מלכים, הוא ביקש רק לחם שיהיה ראוי לאכילה ויוכל להשביע בו את רעבונו - ובגד שיוכל ללבושו ולכסות בו את בשרו ! זה הכל!

בבקשתו זו - מלמד אותנו איפוא יעקב אבינו כי אין להחשיב את כל עניני העולם כ'ערך' בפני עצמו, אלא יש לייחס להם את המשקל השולי הראוי להם - ולא

למעשה פרשת ויצא

אולם גם אם היה ליעקב ספק כלשהו בדבר אמינותה של מסקנתו - יכול היה להגיע לאותה מסקנה תוך התבססות על המשך דבריהם של הרועים, אשר מיהרו להעביר נושא ולעסוק בבתו של לבן, אשר מעלותיה היו מפורסמות לכל, ההתנדבות של הרועים לספק מידע אשר לא התבקשו למסור, הבהירה ליעקב מעל לכל ספק כי את המידע באשר ללבן הם נמנעו מלמסור בכדי שלא לדבר בגנותו, ומעתה, ידע היטב בפני מי הוא עומד, והתכונן כראוי לקראת המפגש עם חותנו לעתיד...

ובזה נוכל להבין היטב גם את המשפט שאמר יעקב לרחל מיד עם פגישתו בה (כ"ט, י"ב): "ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא", ופירש"י: "כי אחי אביה הוא - קרוב לאביה וכו', ומדרשו: אם לרמאות הוא בא - גם אני אחיו ברמאות".

ולכאורה, כלום זה המשפט המתאים לפתוח בו שיחה עם משודכת? וכי מדוע יעלה יעקב בדעתו כי חמיו לעתיד היו רמאי ונוכל?

אולם על פי הדברים אשר אמרנו - הכל מבואר היטב. שכן מתוך דברי הרועים - קיבל יעקב תמונה מדוייקת למדי אודות תכונות אופיו של חמיו לעתיד, ולפיכך הציג את עצמו בהתאם בכדי להניח את דעתה של רחל, אשר בודאי חששה לגורל השידוך בינה ללבן יעקב לכשיתברר לחתן המיועד מה טיבו של אביה...

ונראה, שהרועים הבינו היטב מה מבקש יעקב לשמוע, אולם לא רצו לדבר סרה בלבן באזניו של האורח הזר, ולפיכך עשו עצמם כאינם מבינים והשיבו בקיצור ובתמציתיות בדיוק על השאלה שנשאלו... הם נשאלו האם מכירים הם את לבן, והשיבו בחיוב...

יעקב, שפיקח היה, הבין שסיבה מוצדקת עומדת מאחרי נסיון ההתחמקות הזה... דא עקא, הוא לא יכול היה להסיק מתוך הדברים באופן ברור האם הרועים אינם מעוניינים להרחיב את הדיבור אודות לבן - מאחר ואינם יכולים לדבר בשבחו בשום אופן, או שמא הם אינם מעוניינים להשיח בו - מאחר וקרהו אסון, ואין הם רוצים לפתוח בקלקלה...

לפיכך, פעל יעקב בחכמה, ושאל את הרועים לשלומו של לבן... מעתה, הבין הוא כי אם אמנם אירע אסון בביתו של לבן - יספרו על כך הרועים אחר שנשאלו בפירוש על שלומו. מאידך, אם ישיבו הרועים כי שלומו של לבן בכי-טוב - יוכל הוא לדעת אל-נכון כי הסיבה מחמתה נמנעו מלהרחיב את הדיבור מלכתחילה הינה מאחר וביקשו להמנע מלדבר בגנותו של האישי...

ואכן, על שאלתו של יעקב בדבר שלומו של לבן - השיבו הרועים כי שלום לו, כאשר די היה במילה זו בכדי להעניק ליעקב תמונה ברורה אודות שיגו ושיחו של האישי... הוא הבין שהוא אינו בר-מעלה, בלשון המעטה, ומחמת כך העדיפו הרועים מלכתחילה להתעלם משאלתו הבלתי-מפורשת אודותיו...

למעשה פרשת ויצא

מחוייבות שכיר לעבודתו

של יעקב, ובדיוק את המעלות הללו - הוא ביקש עתה לנצל בכדי לקבל את העבודה הטובה ביותר שיעקב אבינו יכול לבצע...

ואמנם, מוצאים אנו שתחבולתו של לבן עלתה בידו, יעקב אבינו, אשר חשש ורעד מפני כל אבק של גול - התמסר בכל כוחותיו לעבודת לבן, וכפי שהוא עצמו מעיד ואומר ללבן לימים (ל"א, ל"ח - מ"א): "זה עשרים שנה אנכי עמך, רחליך ועזיך לא שכלו, ואילי צאנך לא אכלתי. טרפה לא הבאתי אליך, אנכי אחטנה מידי תבקשנה, גנבתי יום וגנבתי לילה. הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה, ותדד שנתי מעיני. זה לי עשרים שנה בביתך, עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנתיך ושש שנים בצאנך ותחלף את משכרתני עשרת מנים".

הרי לנו, כי ביראתו הרבה מפני כל שמין שמצו של איסור - יעקב אבינו התמסר במסירות אין-קץ לעבודתו של לבן הארמי, בדיוק כפי שצפה הרשע מראש...

וכאן, עלינו להבין כי בודאי לא היה יעקב אבינו 'תמים' בדבר פרצופו האמיתי של לבן... הלא כבר לימדונו חז"ל (ילקוט שמעוני בראשית רמז קכ"ד): "ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא, אם לרמאות - כי אחי אביה הוא, ואם לצדקות - וכי בן רבקה הוא!" הרי לנו, כי יעקב ידע היטב להתמודד עם רמאותו של לבן הארמי, ובודאי הבין טוב מאוד את כוונותיו הנסתרות!

ויאמר לבן ליעקב הכי אחי אתה ועבדתני חנם הגידה לי מה משכרתך (כ"ט, ט"ו)

לכאורה עלינו לבאר את פשר טענתו של לבן הארמי, הלא בודאי אין הרשע המרושע הזה חשוד בעיינינו כ'שונא מתנות' - שאינו מעוניין לקבל עבודת חנם מבן אחותו אשר בא אל ביתו! אילו היה לבן כה מדקדק במצות, וכה זהיר בממון חבירו - הוא בודאי לא היה מתעלל ביעקב ומחליף את משכורתו עשרת מונים כפי שמספרת התורה הקדושה!

אין ספק איפוא בכך, שלבן הארמי לא התכוון בטענתו זו לטובתו של יעקב • אלא לטובת עצמו, ומעתה שומה עלינו לבאר: כיצד סבר הרשע להפיק תועלת מטענה זו שהעלה?

ונראה, שבודאי לבן לא העלה בדעתו אפילו לרגע לשלם ליעקב אבינו תמורת עבודתו... אפילו לרגע הוא לא סבר להפסיד את ההזדמנות שנקרתה בפניו - לנצל את אחיינו הצדיק... אלא שלבן חשש, שאם יעקב יעבוד אותו בחינם - הרי שמחוייבותו כלפי העבודה תהיה בהתאם, והוא לא יתמסר בכל כוחותיו ובכל מאודו!

לפיכך, הציג לבן את הדברים כביכול אין בדעתו לנצל את יעקב בחינם, הבטיח לשלם לו משכורת תמורת עבודתו, ומעתה הוא היה משוכנע כי יעקב אבינו יתמסר בכל כוחותיו וינצל את יכולותיו עד תום בכדי להשביע את רצונו ולמלא את תפקידיו על הצד היותר טוב! לבן הכיר איפוא את ישרותו ואת צדקותו

באבק של גזל חמור, ובכדי שיהיה ראוי לברכה מעין ברכת ה' אשר שרתה במעשה ידיו של יעקב הצדיק עליו נאמר: 'ויפרץ האיש מאד מאד!'

- שנאת לבן לתלמידי חכמים

ויאמר לבן טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמדי (כ"ט, י"ט)

הצהרתו של לבן לכאורה טעונה ביאור. אילו היה הוא יהודי יקר, צדיק וירא שמים, או למצער אדם פשוט בעל אמונה תמימה - יכולים היינו להבין כי פסגת שאיפותיו הינה לזכות לחתן כדוגמת יעקב אבינו.

אולם כידוע, לבן הרמאי בהחלט לא ענה על אפילו לא אחת מההגדרות הללו! הוא לא היה צדיק, ולא ירא שמים, ואפילו לא בעל אמונה! על מה התבסס איפוא רצונו לראות את רחל בתו נשואה לצדיק כיעקב? מדוע יעקב היה החתן המושלם מבחינתו של לבן הרשע - עד שהכריז ואמר: 'טוב תיתי אותה לך מתיתי אותה לאיש אחר?' הלא למיטב הבנתנו - בהחלט היה מקום שיעדיף לבן חתן כדוגמת עשו הרשע - על פני חתן כמו יעקב!

את התשובה, נוכל להבין באמצעות התבוננות במעשה הבא:

ביום מן הימים, שאל מרן ה'בית הלוי' את בנו, רבינו חיים הלוי מבריסק, שהיה באותם ימים ילד קטן - שאלה מחוכמת:

להלכה נפסק (באר היטב יו"ד סימן ב' ס"ק ט"ו בשם שו"ת חות יאיר סי' קפ"ה. במהדורות המאוחרות של

אלא שיעקב אבינו סבר, כי גם אם הצד שכנגדו רמאי ונוכל - אין בכך כדי להתיר לו לנהוג באותה מידה חלילה... הוא הבין את כוונותיו של לבן, אולם למרות זאת, מאחר וקיבל על עצמו לעבודתו תמורת תשלום - הוא התמסר לעבודתו כדרך שמחוייב אדם להתמסר לעבודה שתמורתה הוא מקבל את שכרו משלם!

ומכאן, עלינו ללמוד את הלקח הנוגע אלינו... מיעקב אבינו עלינו ללמוד, עד כמה גדולה היא הנאמנות שהתורה הקדושה דורשת מהשכיר כלפי מעבידו! אפילו במקום בו חש האדם כי הינו מנוצל שלא כהוגן - אין בכך כדי להתיר התנהגות בלתי הוגנת מצידו, שכן עליו להקפיד על ישורתו שלו - בכל המצבים ומבלי להתייחס כלל לנסיבות!

ואמנם, כן מצינו שכתב הרמב"ם (סוף הלכות שכירות) וז"ל: "כדרך שמוזהר בעל הבית שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו - כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן, ומוציא כל היום במרמה. אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה, וכן חייב לעבוד בכל כחו - שהרי יעקב הצדיק אמר: 'כי בכל כחי עבדתי את אביכן', לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה - שנאמר (בראשית ל', מ"ג): 'ויפרץ האיש מאד מאד!'

הרי לנו, כי חובה גדולה ובלתי ניתנת לפשרה מוטלת על כתפיו של השכיר, המחוייב להתמסר בכל כוחותיו לעבודת מעבידו, בכדי שלא ישל חלילה

למעשה פרשת ויצא

מפני 'תנועת התשובה' שעלול כל אחד מהם להוביל בפני עצמו אילו בן זוגו לא יהיה צדיק כמותו...
ללמדך, עד היכן מגעת רשעותו של לבן הארמי!

מהותו של שבט לוי ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילזה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים על כן קרא שמו לוי (כ"ט, ל"ד)

וכתב החזקוני: "ילזה אישי אלי - עד עכשיו הייתי מנהלת שני בני בשתי ידי, ועכשיו שנולד לו בן שלישי יצטרך אישי לסייע לי לנהלם".

הנה על פי פירושו של החזקוני מתבארים דברי הפסוק, כי לאה קראה את שם בנה השלישי 'לוי' - על שם כך שמעתה לא תהיה ליעקב כל ברירה כי אם לסייע לה, שהרי כל עוד היו לה שני בנים בלבד - היא היתה יכולה לשאת אותם לבדה, כל אחד מהם באחת מידיה, אולם מעתה שיש לה כבר שלשה בנים - הרי שאינה יכולה לשאת את שלשתם כאחד, ובעל כרחו יצטרך יעקב להתלוות אליה, לעמוד לימינה ולסייעה.

אלא שלכאורה הדבר תמוה מאד. שכן כלום ניתן לומר שאלו היו מחשבותיה של לאה אמנו? האם יתכן שבשעה מרוממת מעין זו, בה זכתה היא להביא לעולם את השלישי משנים עשר שבטי-קה, עמדה לנגד עיניה התועלת הפיזית הקלה הזו - בדמות הסיוע שיצטרך יעקב בעלה להושיט לה? האם יש

הספר 'חות יאיר' נשמט דין זה על ידי הצנזור), שיש להמנע מלשדך גויים, שכן על ידי כך גורם השדכן להרבות גויים בעולם.

מעתה - שאל ה'בית הלוי' את בנו - מה יהיה הדין בשני גויים עקרים, שאינם יכולים להביא תולדות לעולם? האם אותם מותר לשדך זה לזה?

הגר"ח הרהר רגע, ולאחר מכן השיב בשלילה... "לא!" - הוא אמר. "אסור לשדך אפילו שני גויים עקרים זה לזה, שכן בהחלט יתכן - שכל אחד מהם ינשא לבן-זוג שאינו עקר, ובכך, ימנעו שני זוגות מלהרבות גויים בעולם... מה שאין כן אילו נשדך את שני העקרים זה לזה, אשר אז יהיה לנו רק זוג אחד שאינו מביא גויים נוספים לעולם".

על פי מעשה זה, ניתן אף להבין את מניעיו של לבן בהעדפתו לשדך את רחל בתו ליעקב אבינו...

שכן ידע היטב לבן הרשע שבתו רחל - צדקנית היא, ותיאר לעצמו שגם אם ישאנה רשע כעשו - יעלה בידה להחזירו בתשובה ולהשיבו למוטב... כמו כן, הוא הבין שיעקב הצדיק אף הוא - יוכל להחזיר בתשובה כל אשה שישא, ולו תהא מרשעת בכל הווייתה...

מעתה, הגיע לבן הרמאי למסקנה כי הדרך הישרה ביותר מבחינתו, בכדי למנוע את התרבות הצדיקים בעולם - הינה לשדך את רחל ליעקב, וכך, הן אמנם שני הצדיקים הללו יחיו בשלום זה עם זה, ואולי אפילו יעמידו דור ישרים מבורך, אולם בכך יסור האיום

למעשה פרשת ויצא

שתקוותה של לאה התגשמה, שהרי שבט לוי - הינו שבט שהתחנך להיות 'משפיע' על אחרים ומרומם ברוחניות, וכפי שהזכיר משה רבינו בברכתו לבני שבט לוי לפני פטירתו (דברים ל"ג, י'): "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך!"

שבט לוי - הינו איפוא השבט שנבחר להשפיע על כלל ישראל ברוחניות, ולזאת רמזה כבר אמו בעת לידתו של אבי אבותיהם - כאשר ציינה את ההשפעה הרוחנית שתתרבה בעולם בעקבות הצטרפותו אל מנין ילדיה!

יסודות החינוך כתנאי להורות למה לא לקחה

בעצמה דודאים

וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה ויבא אתם אל לאה אמו, ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנג (ל', י"ד)

ופרש"י: "בימי קציר חטים - להגיד שבחן של שבטים, שעת הקציר היה, ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו".

לכאורה עלינו להבין, לשם מה היתה רחל זקוקה דווקא לדודאים שהביא ראובן לאמו? הלא דודאים אלו - מקורם היה מן ההפקר, ובדיוק כשם שיכול היה ראובן ללקט את אותם דודאים - היתה גם רחל יכולה לצאת אל השדה וללקט לעצמה דודאים כאוות נפשה!

מקום למחשבה על תועלת זו - בעת העמדת עמוד נוסף עליו יתבסס המשך קיומו של עם ישראל? ובפרט, שהרי התועלת המסויימת הזו - מוגבלת לשנות ינקותו של הילד, ועתידה לתלוף בשלב מוקדם יחסית, ברגע בו יוכל להלך על רגליו!

ונראה לומר, שבודאי כוונתה של לאה לא היתה להזכיר את התועלת הפיזית שתהיה לה כתוצאה מכך שיעקב יתלווה אליה ויסייע לה בגידול הילדים, אלא את התועלת הרוחנית שהיא תפיק מכך שיעקב יהיה קרוב אליה, ויוכל להשפיע עליה מקדושתו ורוממותו!

ואמנם, לכשנתבונן, נמצא כי היא לא הזכירה כלל את העזרה שיושיט לה יעקב, ולא קראה לבנה בשם כדוגמת 'עזרה' או כיוצ"ב, אלא הזכירה את העובדה שעתה יתלווה אליה בעלה! שכן אמנם, התועלת שציפתה לאה להפיק מעתה לא היתה בעזרתו של יעקב - אלא בקירבה אליו, קירבה אשר תרומם את מדרגתה ותסייע לה ללמוד מהנהגותיו ולהתרומם אף היא כמותו!

ועוד נראה, שבכך שקראה לאה לבנה השלישי 'לוי' - היא ביקשה אף להשריש באותו הבן ובצאצאיו אחריו את אותה מהות שהתחדשה בעת לידתו. כשם שהיא הושפעה עתה יותר ויותר מקרבתו של יעקב בעלה - כך ציפתה היא ויחלה לכך שכל כלל ישראל יושפעו על ידי הילד הנולד לה, אשר ישפיע רוחניות בעולם כשם שלידתו הוסיפה וגרמה להשפעה רוחנית על אמו! ואכן, מוצאים אנו

למעשה פרשת ויצא

ונראה לומר, שרחל שאלה את עצמה מדוע הביא ראובן דווקא דודאים, ולא חיטים - שהן מצויות יותר בתקופת קציר חיטים, וגם משובחות יותר, ולבסוף הגיעה למסקנה שראובן הביא דודאים דווקא -

מאחר ואותם ניתן היה למצוא מן ההפקר, בעוד חיטים - לא היו מצויות בשדה הפקר... מצב מעתה, הבינה רחל כי במעשיו של ראובן - ניכר החינוך אותו העניקה לו לאה עמו, חינוך אשר גרם לכך שעל אף שהיה בסך הכל ילד כבן חמש שנים - הוא לא העלה בדעתו ליטול חיטים מן הגזל, אלא הסתפק בדודאים - אותם מצא מן ההפקר!

ישבה איפוא רחל וחישבה חשבוננו של חינוך, כאשר היא מגיעה למסקנה כי בודאי עקרותה נגרמת מאחר ומן השמים יודעים שעדיין אינה ראויה לחנך את ילדיה בחינוך כה עמוק ושורשי כלאה אחותה... לפיכך, ביקשה רחל מלאה שתעניק לה מעט מדודאי בנה דווקא, בכדי שהיא תציב אותם לנגד עיניה תמיד, והם יזכירו לה לתקן את עצמה ולרומם את מדרגתה - עד שתהיה ראויה לחנך ילד משלה, ואז-אז בודאי יזכה מן השמים בפרי בטן!

צרות עינם של הרשעים

וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה (ל"א, א')

לכאורה עלינו לבאר, וכי אמנם לא נותר מכל רכושו של לבן מאומה, עד שיכולים היו בניו לומר: "לקח יעקב את כל אשר לאבינו"? הלא בודאי נותר ביד לבן

למעשה פרשת ויצא

ימי חייו, בכל מעשה חינוכי בו נקט. כל פעם שנוקם לומר את דברו אל אחד מתלמידיו או עליהם בלטה שלימות הרוח הזאת במלא זהרה. תמיד ובעקביות וזה הפלא. עקביות, המלמדת עד כמה סגולות אלו היו מהותו שרכש בעמל עבודת המוסר שלו.

המשגיח, ידעו תלמידיו הקרובים, מעולם לא ענה על שאלותיהם מיד. יהא זה שאלות במוסר או בהשקפה או שאלות הנוגעות לחייהם האישיים. תמיד היה מרבה בשאלות ובהרחבת הנושא הנידון עד כמה שניתן. היה מתבל את דבריו בדברי חז"ל הנוגעים לנושא או בסיפורים המסוגלים להאיר את העניין מווית נוספת, שואל לדעתם ומחכה לשמוע את הערותיהם. וכך בונה יחד איתם את הנושא הנידון. התלמידים חשו בעליל בשינוי המתהווה בנפשם. גלגלי מחשבתם החלו לנוע על מסילות חדשות ובעיותיהם שלהם זכו בתוך לבם – וזה מה שהיה חשוב למשיגה – להארה חדשה. המשגיח רצה שילמדו לחשוב, שיגיעו בעצמם להכרה ולמסקנות מתבקשות. והרחבת דבריו, המלאים חכמה, מוסר ודעת העולם, היא היא שתרמה לכך.

בכך, אגב, גם לימדם פרק חשוב בלימוד המוסר. כי ללמוד מוסר בצורה שתצמיח את התועלת המקווה זה רק אם "מנפשו יוציא מלים" (שערי תשובה לר"י שער ב, כו). פיתוח הנושא המוסרי עליו הוא שוקד אותה שעה ב"מסילת ישרים" או ב"שערי תשובה" לרבינו יונה וכדומה. פיתוח, במלים פרטיות משלו.

(בראשית לא, ד). אין ראוי לאדם כשירצה דבר מה מאנשי ביתו שיכריחם על זה על צד האונס והנצוה, אף כי הוא מושל בהם. אבל ישתדל לפתות אותם אל מה שירצהו בתכלית מה שאפשר, כדי שיתעוררו לזה מעצמם. כי זה הוא יותר טוב משיעשו זה על צד האונס וההכרח. ראה כמה הרבה יעקב דברים עם רחל ולאה כדי שיתרצו בטוב לב, ואף על פי שהקדוש ברוך הוא ציוה לו שישוב לביתו.

והוסיף בזה הרב אלימלך בידרמן שליט"א (באר הפרשה ויצא) מצינו בהאי ענינא בפרשתן (לא מזו), ויאמר יעקב לאחיו ליקטו אבנים ופירש"י, 'לאחיו, הם בניו שהיו לו אחים לצרה ולמלחמה', וז"ל החיד"א 'אפשר לומר דרמזו נמי מוסר לאב שבניו גדולים, שלא יכביד עולו עליהם, אלא יחשיבם כאחים ובוה יהיו נוחים' וישבו הוא ובניו בשלווה, שקטי ושאננים'. (הובא בחומש החיד"א בשם ברית עולם סי' שמ"ג).

ואכן, סח רבי אריה לייב הכה בנו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שאביו ז"ל היה אומר לה אכן בכיבוד אב ואם נזהרת כראוי, אבל ב'איש אמו ואביו תיראו' לא נזהרת, עקב אשר נהג עמהם כאח ורע ואף דיבורי ותוכחותיו היו משוחים בשמן המור... עכ"ד הרב בידרמן שליט"א.

וכן מסופר על הרב מאיר חדש זצ"ל (ספר זכרון המאיר ח"א עמ' שפג) כל הנחלים הולכים אל הים וכל סגולות הנפש הללו של רבינו התמצו, במשך כל

למעשה פרשת ויצא

היפוש אחריו, הדבר היה לפלא בעיניו: "בוודאי המשגיח רוצה ממני משהו". מיד פנה אל חדרו של המשגיח ושאלו: "האם המשגיח קרא לי?" רבינו הפתיע אותו בתשובתו: "לא". "הלא שמעתי שהמשגיח התעניין בי בזמן ה"סדר" - המשיך לשאול את רבינו. "סתם התעניינתי", השיב המשגיח והראה סימני התחמקות בולטים לגבי המשך השיחה בנושא. גם לו, לתלמיד היתה נוחה התחמקות זו. גם הוא לא חפץ באותה שהמשגיח יחקור אותו מדי על מעשיו והיכן היה. זאת משום שרצה בכל מחיר להמשיך בלימוד עם חברותא זו, בישיבה האחרת. בשבוע שלאחר מכן, הלך כמובן שוב אל החברותא הנ"ל. והנה, גם הפעם, דווקא באותה שעה, כשהמשגיח היה בבית המדרש שאל: "היכן פלוני?", ושוב, סיפרו לו חבריו על התעניינות המשגיח בו. עתה, כשהדבר כבר חזר על עצמו פעם נוספת, הרגיש שמנוחת נפשו ניטלה ממנו. ושוב, כשניגש אל המשגיח לשאול האם רצה ממנו משהו באה התשובה הסתמית אשר בדומה לה שמע גם בשבוע שעבר: "אה, לא היית ב"סדר"? נו, איך לומדים?" ברור היה לו שרבינו רוצה גם הפעם לעבור על כך לסדר היום.

אולם הוא, התלמיד, כבר לא היה שקט. בתוככי לבו הרגיש במתח מסויים הגואה והולך. "מה קורה פה?" שאל את עצמו, "מדוע כל השבוע אין המשגיח מחפש אותי. ודווקא ביום רביעי, בשעות בהן אני לומד במקום אחר הוא מתעניין בי, וכאשר אני ניגש

במלים המובנות לו, ללומד. בכך, יצא מעט מעצמו ויתבונן בדברי המוסר מבחוץ - כביכול - ער. בי ירגיש שהספר מדבר אליו. וזה, היה אומר המשגיח, החלק הקשה ביותר בלימוד המוסר. אבל גם החלק הבונה, המחנך, המשנה את האדם, המעלה ומרוממו.

הדוגמא הבאה תמחיש את דרכו זאת של המשגיח, כיצד בגישה חכמה, מתוך שמירה מלאה על כבודם עורר בלב תלמידיו את המתח למחשבה, את ההרהור המחודש בנכונות מעשיהם וכיצד בתהליך מחשבתי בונה הביא אותם שהם יסיקו בעצמם את המסקנות הראויות, בהתאם.

תלמיד באחת הישיבות בהן כיהן כמשגיח, השקה נפשו ללמוד מספר שעות בשבוע עם חברותא בישיבה אחרת, בעיני ראש הישיבה לא היה הדבר מקובל והוא גם דרש מן התלמיד להפסיק יציאה שבועית זו מן הישיבה, אולם הבחור בשלו. הוא חש בתועלת העצומה שהוא מפיק משעות לימוד אלו לעלייתו בתורה. על כן, התמיד בחברותא זו בכל יום רביעי בשבוע.

באחד מימי הרביעי, כשנעדר מבית המדרש, הופיע רבינו בהיכל הישיבה. לאחר סיבוב שעשה בין הלומדים שאל כאילו בדרך אגב, את אחד הבחורים: "היכן פלוני?", כשהכוונה לבחור המדובר, המשגיח שמע מה ששמע, עזב את בית המדרש ופנה לחדרו. כשחזר התלמיד לישיבה הודיעו לו חבריו שהמשגיח

למעשה פרשת ויצא

גדולה לגימיה שמקרבת". הכין הבחור כוס תה למשגיח ולעצמו והמשגיח בקשו לשבת לידו. ואז, אגב שתיית התה החל המשגיח לספר לו סיפורים.

המשגיח הפליג אל זכרונות בריחת הישיבה בימי מלחמת העולם הראשונה לקרמנצ'וג. באותם הימים כששהו באותה עיר, היתה סכנת גדולה להלך ברחובותיה. הפורעים שלטו בהם ופגעו ביהודים ככל שהתאפשר להם הרבר. ראש הישיבה, הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל, סיפר המשגיח, היה נוהג להשמיע את שיעוריו בביתו. באותו ליל שבת רצה הגר"י רודרמן זצ"ל ללכת לשמוע את שיעורו של ראש הישיבה. היתה זו העזה גדולה מצידי. כי כאמור, נמנעו היהודים לצאת לרחובות במיוחד לא בלילות. ואכן, נתפס הגר"י רודרמן זצ"ל על ידי הפורעים שהפשיטוהו, בליל חורף רוסי, מבגדיו ולקחוהו לאן שלקחוהו. איך שהוא נודע הדבר לראש הישיבה. הוא לא היסס ועל אתר החליט להתעלם מן הסכנה הנשקפת ולצאת מביתו כדי לנסות להציל את אחד מבחירי התלמידים של הישיבה, בס"ד חפץ ה' הצליח בידו, והגר"י רודרמן ניצל.

זה היה סיפור אחד. התלמיד לא קלט עדיין מה מסתתר מאחורי הסיפור הנ"ל ומה משמעותו ברגע זה, בליל שבת, בביתו של רבינו אגב שתיית כוס תה.

רבינו המשיך וחרז מחרוזת שלימה של סיפורים שלאט לאט התקשרו למסר ברור. ראשי הישיבה

אליו הוא מבטל את העניין כאילו כלום לא קרה", המשיך התלמיד להפך במחשבתו: "מה הוא רוצה לרמוז בואת? שאני לא בסדר בכך שאני הולך ללמוד בישיבה ההיא? ואם כן, מדוע אין הוא אומר לי את הדבר במפורש?!"

כך חש במלחמה הפנימית המתעוררת בקרבו. מצד אחד, חשב לעצמו, מדוע עליו לפנות אל המשגיח ולשאול אותו ישירות אם זו כוונתו?! אם המשגיח שותק אזי גם הוא ישתוק! הרי אין הוא רוצה להפסיק ללמוד עם אותה חברותא. אבל בקרבו הוא שמע גם קול אחר: "הלא המשגיח רומז משהו? וכי עלי להיות שוטה ולא להיות נרמז? הלא מדובר בר' מאיר!" אבל מאידך גיסא, באמת באותה שעה לא ידע מה רוצה ממנו המשגיח, שני הקולות בלבו התנצחו ודרשו הכרעה: האם להשמיע לרמזי המשגיח או לא. לבסוף, לאחר מאבק פנימי החליט שאם לא יבוא רמז נוסף מצד המשגיח, יתעלם מן העניין ולא יקדיש לכך מחשבות מיותרות.

מגיע ליל שבת והבחור דן יורד אל ביתו של המשגיח לשתות כוס תה, כפי שנהגו התלמידים שבית רבינו היה ביתם. והנה, בשעה שעמד לכוזג לעצמו את הכוס, קלטה אותו עינו של המשגיח שהרים את עינו לרגע קט מן הספר. רבינו ברכו בכל פה בברכת "גוט שבעס" רחב, ושאלו: "נו, באתם לשתות כוס תה?" התלמיד, הנבוך קמעה, השיב בחיוב, "אולי נשתה ביחד?" המשיך המשגיח "הלא

למעשה פרשת ויצא

זו מסירות נפש מצידו. החובה על כל אחד למלא בקפידה את מה שהוטל עליו. כך, תפקידו של בן הישיבה הוא ללמוד תורה! ואכן, הצליח רבות במלחמתו התקיפה הזאת, כפי שהעיר מרן הגרא"מ שך זצ"ל שמכל הישיבות באותה תקופה הייתה זו ישיבת חברון" שהצליחה לבלום מגמה שלילית זו. זאת, בזכות רבינו. עד כאן במאמר מוסגר].

תלמיד חדש בישיבה, המשיך רבינו בסיפור, אשר התקבל אליה באותם הימים, והוא בן לאחת המשפחות המכובדות בירושלים, זכה ללמוד עם חברותא מעולה. חברותא זו היה בחור מבוגר ממנו בכמה שנים, למדן ועמקן, שלמד בהתמדה. באותה תקופה היה קשה למצוא חברותא טובה. אווירת הימים פגעה בישיבה, על כן, ראה התלמיד הצעיר לעצמו זכות שהצליח בכך.

אולם, באחד הימים נודע לו למושגיח שחברותא זו נראה בחברתם של אנשים מן המחותרות שפעלו אותה עת נגד הבריטים. "סברתי", אמר המושגיח באותו ליל שבת על כוס תה, שאם בחור בגילו נפגש איתם הרי אין זה רק מכח הסקרנות. הוא כבר עבר את גיל הסקרנות. אם הוא נפגש איתם בוודאי משהו מתבשל אצלו. והואיל, המשיך המושגיח ואמר, והואיל ולא היה לו רב הרי אין מי שידריך אותו כראוי. זהו מצב מסוכן שכן ברור היה שבסופו של דבר יצטרף אל המחותרת. אמנם בישיבה לא הורגש שום דבר כלפי חוץ. הבחור למך הלאה בהתמדה ראוי

מסורים בלב ונפש לתלמידים בניהם ומוכנים לכל מסירות נפש כדי להצילם ולהטיב להם.

ולבסוף, סיפר סיפור בו היה קשור רבינו עצמו.

היה זה בתקופת המחותרות, בטרם קום המדינה. במציאות ששררה באותם הימים, סחפה ההתלהבות למאבק נגד הבריטים את בני הנוער ורוח עושים זו הגיעה גם אל בין כתלי הישיבות.

[במאמר מוסגר נציין שרבינו עמד כחומה בצורה במאבק נגד רוחות שליליות אלו. "יעקב" היה משמיע חוזר ומשמיע באזני תלמידיו, "יעקב אמר ליוסף על העיר שכס: ואני הנה נתתי לך שכס אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי", התרגום", המשיך המושגיח באותן הזדמנויות, "התרגום מתרגם: בצלותי ובבעותי, וכך גם דרשו חז"ל, שיעקב כבש את שכס על ידי תפילתו, ומה", שאל המושגיח, "מה עם מלחמתם העיקשת והאמיצה של שמעון ולוי? התשובה היא, שלולי תפילתו של יעקב לא היה נצחון ודאי מושג על שכס! רק התפילה פעלה והמלחמה אינה אלא כסות עיניים. כלומר, התפילה היא המביאה את ההצלחה בשדה הקרב! כן היה מצטט את דברי הגמי על הלוויים עליהם נאמר שמשורר שישעיר - במיתה. והטעים המושגיח: למרות ועבודת המושורר הינה עבודה נעימה, גם קלה ומכוברת בעוד עבודת השוערים קשה ומפרכת. אסור לו ללוי לבחור מדעתו בעבודה הקשה יותר, אין

לשבח. המשגיח לא טיפל בבחור זה, כי אם בצעיר שלמד איתו חברותא. על סמך השערה זו קרא לצעיר שאלו: "עם מי אתה לומד? כשהשיב לו: "עם פלוני", הגיב המשגיח ואמר: "הוא לא מתאים לך". סתם ולא פירש. התלמיד הלז אבן לא הבין מה המשגיח רוצה ממנו. "הלא אנו לומדים מצויין". והמשגיח בשלו: "אני רוצה שתעזוב אותו". ושוב אמר התלמיד הצעיר: "אבל המשגיח יודע שקשה היום להשיג חברותות!". ורבינו - בשלו: ה' יעזור, אל תדאג", לאחר לחצים חוזרים ונשנים עזב הצעיר את החברותא מבלי להבין מדוע. ובאמת, היה לו קשה. הוא לא מצא תחליף לחברותא זו שהיתה לו ו"הייתי צריך לחזק אותו מדי פעם בפעם לבל יפול ברוחו, כי קשה היה לו מאוד ללמוד לבד".

זמן החורף בשיבה עבר והחברותא המצויינת אכן הצטרף למהתרת, עתה, לאחר שנודע הדבר ברבים "הודו לי", סיים המשגיח את סיפורו, "שצדקתי כאשר לא הרשיתי לצעיר דגן ללמוד איתו. כי הוא בוודאי לא היה עומד בפיתוי של החברותא הלמרון והמבוגר ממנו, ללא כל ספק גם הוא היה מצטרף בהשפעתו של הלז לאצ"ל וזונח את חיי התורה. אז מוטב היה לו שלא ילמד חצי שנה עם חברותות טובות, מאשר להפסיד את כל העולם הרוחני שלו".

לפני שנפרד מרבינו סיפר לו המשגיח, ושוב כאילו בדרך אגב, שבסלבודקה היו שתי ישיבות, האחת "כנסת ישראל" ואילו השניה "כנסת בית יצחק". והיו תלמידים שלמדו ב"כנסת בית יצחק" ובאו לשמוע שיעורים ב"כנסת ישראל", והיו תלמידים שהדבר היה טוב להם אבל לאחרים הדבר לא היה טוב...

בזאת נגמרה השיחה הארוכה שהחלה ברצון התלמיד לשתות כוס תה. הימים שלאחר שבת לא היו קלים עבורו. הוא הרגיש ששעת ההכרעה

עד כאן סיפוריו של המשגיח שהשמיע על מספר כוסות תה ששתה בצוותא עמו. כל אותה עת חש התלמיד כי המשגיח "סוגר" עליו עם מחירות

עוד כאן סיפוריו של המשגיח שהשמיע על מספר כוסות תה ששתה בצוותא עמו. כל אותה עת חש התלמיד כי המשגיח "סוגר" עליו עם מחירות

למעשה פרשת ויצא

מלחמה, הבונה את האדם. היא הועילה לי. היא פתחה בפני את הפתח להתבטלות בפני הרב שאין כמוה לתועלת. והכל, מבלי שיאמר לי את הדברים במפורש, מבלי שיטיף לי מוסר. הוא עשה את זה יפה".

והמקרה הזה, שסופר כאן בהרחבה, כולל בקרבו את כל היסודות והסגולות שמנינו לעיל ואשר היו את דרכו המחנכת של רבינו.

בכך חינך את תלמידיו גם לגדלות. עצם הצורך להחליט לבד, תוך מאבק נפשי, מרחיב את נימי הנפש הרוחניים של האדם. הצורך להחליט דורש ממנו מאמצים חיוביים והפעלת כחות שברגעי השקט אין הוא יודע כלל על קיומם. גילויים, הם הרווח הגדול של העבודה המוסרית והעמידה בנסיון.

לשנים מטובי התלמידים שלמדו אחר הצהרים מחוץ לכותלי הישיבה, אמר: "סמוך ובטוח אני שאתם לומדים שם בהתמדה רבה ודואגים לעתידכם הרוחני. אך איני יודע אם כל בני הישיבה מודעים לכך, וכאשר יראו שאינכם בישיבה הם עלולים לפרש זאת אחרת. תחליטו לבד מה בדעתכם לעשות.

"הוא הטיל עלינו את כל כובד המשקל של ההחלטה. התלבטנו רבות, והחלטנו לחזור לישיבה, על אף שהוא לא ביקש זאת".

מתקרבת. עד יום רביעי עליו להחליט אם הוא ממשיך ללמוד מחוץ לישיבה או נכנע לרצונו של המשגיח, שני הרצונות נאבקו בקרבו. הוא הרגיש היטב כיצד כל גאוותו על שיקול דעתו עומדת עתה למבחן. יום רביעי מתקרב, ולמעשה הרגיש שבעצם אין לו ברירות רבות ועליו להשמע לרצון המשגיח.

ביום שלישי אחרי השיחה של המשגיח, ניגש אליו ואמר: "אני רוצה לדבר עם הרב. אני מבין שהרב רוצה שלא אלך ללמוד עם החברותא שלי בישיבה השניה". המשגיח לא הגיב, שתק. "אני מבין", המשיך, "שכל מה שהרב דיבר איתי בליל שבת מטרתו היה לומר לי שגם אם הרב כעת לא יכול להסביר לי מדוע עלי לא ללכת לשם הרי עלי לא ללכת ולדעת שלא כדאי לי ללכת. ואני באמת לא מבין למה לא, כי אני הרי עושה שטייגן" בלימוד זה. "נו", היתה תשובתו הקצרה, "יש דברים שלא מבינים מיד". "אני מוכן", המשיך התלמיד את דבריו ואמר, "למסור את עצמי לרב אבל אני רוצה שזה לא יהיה חד פעמי".

רבינו חיך ונענע בראשו.

לימים סיפר התלמיד: "הוא השיג אצלי באותו רגע את ה"עשה לך רב", הוא שבר בקרבי את הגאווה הטבעית, את ה"חשבונות" עליהם בונה האדם את עולמות הפנימיים שלו. זו היתה הפעם הראשונה שטעמתי את טעמה של מלחמה פנימית עמוקה,

למעשה פרשת ויצא

"נס קרה לי", אמר לאחר שנים האברך שדרש פעולה תקיפה למען ישמעו וייראו, "נס שהמשגיח לא שמע בקולי ופעל כפי שפעל. הלא דמו של אותו תלמיד ודם זרעיותיו היה תלוי בצווארי לו היה משלח אותו מן הישיבה. היום הלא הוא מן המעולים שבין התלמידי חכמים".

והרי דוגמא אופיינית לבחירה הנכונה בהשמעת המוסר המתבקש בצורה שתתחרט לעד בנפש התלמיד,

תלמיד צעיר בישיבה, רגיל היה לצאת באופן קבוע באמצע ה"סדר" כדי לשנות משקה מרענן באחד הקיוסקים שליד הישיבה, לא יצר הבטלנות דהף אותו לכך, כי אם חולשה שדרשה החלפת כח והתחזקות גופנית.

אחרי חצי שנה החליט לעבור לישיבה אחרת. הוא נכנס למשגיח כדי להפרד ממנו ולשמוע ממנו עצות להצלחה בלימוד כברכת הדרך. ורבינו, אכן השיא לו מספר עצות טובות שיועילו לו במקום לימודו החדש. בין העצות שהשמיע רבינו היתה העצה שחיבים לזכור שישיבה זה לא בית ספר בו יש הפסקה כל שעה.

רק כשיצא מלפניו קלט מה אמר לו המשגיח. "גם שנים רבות לאחר מקרה זה", סיפר התלמיד, "גם

יסודות מחנכים אלו מחייבים גם עשיית הדברים שלא בבחולות, הפוגעת בשיקול הדעת הנכון. לא בכח ולא ברעש נעשית עבודת החינוך מן הסוג שתואר לעיל. לא ברעש, כי אם בקול הדממה הדקה שעצומים הכחות הגלומים בה מן העצמה הנראית לכאורה בעליל ברוח החזקה המפרקת הרים ומשברת סלעים.

אחד ממקורביו של המשגיח הזדעק לביתו בנוגע לגורלו הרוחני של אחד מתלמידי הישיבה, "הצלת נפשות ברוחניות", אמר לרבינו ובקשו לטפל בנושא ללא שהיות. המשגיח אכן הבטיח לו לטפל בנושא, ומיד... התיישב ללמוד את סדרי הלימוד שלו. לכל דבר יש את הזמן הראוי לו והוא יטופל כשתגיע השעה. אין להיות מבוהל. כי בשעות השקט אנו יכולים לראות דברים בצורה בהירה. והוא – תמיד היה שרוי בשקט הזה.

שני תלמידים נתפסו בישיבה בהתנהגות מבישה שהסבה קלון לישיבה. תלמידים באו אליו והרעישו עולמות אף דרשו פעולה תקיפה, אך רבינו, עם כל הכאב העמוק על המקרה הנורא, לא יצא מגדרו. הוא פעל בצנעה, קרא להם, יעיץ להם לנסוע לישיבה אחרת. דאג שאיש לא ידע מן המעשה. כך יוכלו להתקבל במקום תורה אחר. בהסבירו להם ששינוי מקום שהוא בבחינת גלות מסוגל לעזור להם. פעולה שקטה בלי רעש ומהומה שהניבה את הפרי המקווה.

למעשה פרשת ויצא

להחזיקו בשיבה עד כי הפך לתלמיד חכם מופלג ביותר.

רבינו עצמו היה מספר את קורותיו. רבינו סיפר כי כעבור שנה ללימודיו בשיבה רצה לחזור לקיבוץ. רבינו הצליח לשכנעו ברוח טובה שישאר שנה נוספת. כשתמה אותה שנה נכנס שוב אל רבינו ואמר לו שהוא זקוק לפרנסה. על כן, מעוניין הוא לצאת להוראה בשיבה תיכונית. אמר לו המשגיח: "האם אתה רוצה להפסיד את סיכויך להגיע לדרגתו של החזו"א?" "אני והחזו"א!" - תמה, "אני אגיע לדרגתו?!" השיבו רבינו: "כן, להשגותיך כרגע בדברי החזו"א אתה יכול להגיע. וכשתגיע לדרגה זו תיווכח שעוד רחוקה הדרך. ואז שוב תעמול להגיע לדרגתו". הבחור נשאר בשיבה והפך לארי שבחבורה. וסיים רבינו בחייו: "לבסוף אף זכה להיות בן משפחתו של החזו"א",

אחד מתלמידי הישיבה הלך להדריך בתנועת נוער.

שאלו המשגיח:

מה התועלת שאתה רואה בדבר? "השיב הלה: "אם אצליח להוציא מתוכם חמשה תלמידים בני תורה, אראה בזה הצלחה גדולה", המשיך המשגיח להקשות: וכמה מהם לדעתך ישארו בני תורה לאורך ימים, גם אחר חתונתם?" "אם אחד ישאר אשמח מאוד",

כשכבר למדתי בכלל לא הייתי מסוגל לשתות כוס תה באמצע ה"סדר", מכח "עצה" זו שקיבלתי ממנו...

חצי שנה התאפק המשגיח ולא השמיע את ביקורתו באזני התלמיד. לבסוף העיר לו על כך בצורה יפה ולא פוגעת כשהתלמיד עצמו בא לבקש עצות להצלחה בלימוד התורה. מה פלא שהדברים נקלטו ועשו פרי לעולמים?

"אני יודע שזה דחוף ביותר", ענה פעם לתלמידים שדחקו בו לטפל בנושא חינוכי מסוים, "אני יודע שזה דחוף כל כך כדי שאחכה עד שאפגוש אותו במקרה, ואז אוכל לומר לו את מה שהימים לומר מבלי חשש שאקלקל..."

מחרות הסיפורים הבאה מבליטה ביתר שאת כיצד חברו בכל מעשה, אמירה, עצה והדרכה של רבינו - היסודות שנמנו לעיל. לגבי העקרון עצמו אין בעובדות הבאות כל חידוש, אולם הם מאירים לנו, זווית אחר זווית באמנות החינוך, ניצוצות מחכמת רבינו זצ"ל.

חבר קיבוץ צעיר מן הצפון הגיע ללימודים לישיבה, לכתחילה לא רצה המשגיח לקבלו מטעמים שונים בעיקר משום חוסר השקו ללימוד. אך לבסוף נעתר לבקשות שהעתירו עליו והסכים לנסות. המשגיח קירבו ועודדו, ובמאבק מתמשך איתו הצליח

למעשה פרשת ויצא

הרבה ילדים, אך הפסיד את גדול הדור". ועוד אמר: "אם בלימוד התורה יש הבטחה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, הרי שבעסקנות לא קיימת הבטחה כזו. שם ההיפך לפעמים, חלילה, באים מתוך ה"לשמה" ל"שלא לשמה".

תלמיד סיפר לו שמציעים לו משרה תורנית. הוא חושב להיענות להצעה אבל תשלום אין בדעתו לקחת. ע"כ מספר זכרון המאיר.

בכח השמיעה הציל עגונה כשלוש שנים

וכן סיפר הג"ר זבדיה כהן שליט"א ראש אבות בתי הדין בתל אביב (הו"ד בבקהילה ד חשון תשפ"א) שבע שנות יתמות ממורי ורבי הראשון לציון מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל. לפני כארבע עשרה שנה, ביום בו התמנית לדיין, קרא לי מרן לביתו. לאחר תפלת מנחה נכנסתי לחדר הסמוך לבית מדרשו, שם אחז בשתי ידי ואמר לי: "כל בת ישראל שבאה לפניך לדין, ראה אותה כאילו בתך היא, עשה הכל למען לא יישבו בנות ישראל עגונות כאלמנות חיות". לשמע דברים אלו היוצאים מלב טהור דמעות עמדו בעיני. נישקתי את ידו, הבטחתי שכך אעשה, וזכיתי לשתי סטירות חיבה מלב חם ואוהב.

לאחר פטירתו מונית בשנת תשע"ו לראש אבות בתי הדין בתל אביב כשתפקיד זה כולל טיפול בתיקים קשים מכל רחבי הארץ ובעיקר של עגונות - כגון נשים שהבעל נעלם או בעלים המסרבים לתת גט

הרהר רבינו מעט ואחר כך הפטיר ואמר: "ומדוע זה לא תהיה אתה ה"אחד" הזה?"

המשגיח ראה תלמיד שהסתובב בין ספסלי בית המדרש שלא לצורך הלימוד. ניגש אליו ואמר לו באירוניה: "כשנכנסים לביהמ"ד ומסתובבים סתם ללא צורך, מלבד ביטול תורה שיש בדבר יש גם הפסד של... שכר פסיעות.

"מה ההבדל בין ישיבה קטנה (לצעירים) לישיבה גדולה? - שאל פעם המשגיח תלמיד שבא להתקבל לישיבה. ניסה התלמיד לומר, שבישיבה הגדולה זוכים לעצמאות יתר. הוסיף המשגיח ואמר: "בישיבה קטנה כאשר הבחור לומד טוב ועושה את המוטל עליו אזי אין למשגיח שום צורך בקשר עמו. אך אם ממעט הוא בלימודו המשגיח מרבה לטפל בו ומסייעו. לא כן בישיבה הגדולה, שם נתהפכו היוצרות. כשהתלמיד הוא טוב והוא לומד היטב ומבקש את העליה בלימוד ובראה - יש למשגיח קשר עמו כדי לטפחו ולהעלותו מעלה מעלה"

והיה זה שיעור חשוב לו זכה התלמיד מיד עם הכניסה לישיבה. וידע התלמיד אל מה הוא צריך שישים מגמתו כל הימים...

מ"עסקנות" חשש מאד, כאשר בקריאת גדולי הדור יצאו בחורים לפעילות להשבת ילדים לחיק היהדות, התבטא על אחד מתלמידיו: "יתכן שהדור הרווח

למעשה פרשת ויצא

מילים קשות, אתה נראה לי בן אדם הגון וישר, לא מסתדר לי מה שכתוב עם מה שאני רואה מולי".

הבעל הביט בי ואמר: "כבוד הרב, אתה מדבר ברצינות?". אמרתי לו, כן, אתה נראה לי אדם טוב שישומע לדברי חכמים. ענה לי הבעל:

"אתה מוכן להקשיב לי?". כן, בוודאי השבתי לו, ואז הוא החל לספר את קורות חייו מנעוריו ועד עתה ופרץ בבכי מר, דברתי על ליבו בחביבות, בנחת ובשלווה, הסברתי לו מה זו עגונה, וכמה זה חמור, עד שאמר לי בגילוי לב: "בכל בית דין שהגעתי לא הקשיבו לי, מיד צעקו עלי תן גט, הרגשתי שאני לא שווה כלום, אני לא מאן דאמר כלל ועיקר, אם כן במה ארגיש שאני שווה? בזה שאחליט שאני לא אתן גט: אבל אתה הקשבת לי, נתתי לי הרגשה שאני בן אדם, שאני שווה, שאני מאן דאמר, אני מודיע בזאת שעכשיו אקיים רצון חכמים ואתן גט".

כך היה. ברגע שהאישה קיבלה את הגט, פרצה בבכי סוער בדמעות שליש, מתקשה להאמין שהשתחררה מכבלי עגונותה.

אכן, זוהי דרכו של הרב עובדיה. לסייע בכל דרך אפשרית לבנות ישראל שלא תהיינה עגונות, אך הכל ככפוף להלכה המסורה מדי דור. פסקי הדין שכתב בספריו בעיקר בשו"ת יביע אומר הם נר להגל דיני ישראל יום יום שעה שעה.

במקרים שההלכה מחייבת לעשות כן, עגונות חו"ל, שאלות של ממזרות, נשים יהודיות שהתאסלמו ורוצות לשוב לדת היהודית, פסולי חיתון ועוד נושאים רבים ומורכבים. הצד השווה שבכולן: הן נידונו בארוכה בספריו המפורסמים שו"ת "יביע אומר". התשובות של מרן זצ"ל נותנות פתרונות הלכתיים לכל בעיה. אין שאלה הלכתית בבתי הדין, מסובכת ככל שתהיה, שאין עליה תשובה בספרי מרן "יביע אומר" זצ"ל.

לפני חודשים אחדים, אישה תושבת חו"ל נשואה כדת משה וישראל עם ילדים קטנים. בעלה נטש אותה כמעט שלוש שנים, ומסרב לתת לה גט, למרות פסיקתם הנחרצת של שלושה בתי דין בחו"ל. כל המאמצים לשכנעו לתת גט עלו בתוהו והיא יושבת עגונה ודמעתי על לחיה. לפני כמה חודשים הגיע הבעל לישראל לאירוע משפחתי, וקיבל צו עיכוב יציאה מהארץ. הוא הופיע בפני בבית הדין בתל אביב והודיע קבל עם ועדה שלא יעזור כלום, הוא לא ייתן גט. האישה עומדת בוכיה ומתחננת לקבל גט. נזכרתי במרן זצ"ל ובבקשתו לעשות הכל לסייע לנשים עגונות.

הבטתי בפניו של הבעל, ראיתי את עיניו הכבויות. מיד ביקשתי מעורכי דין ומכל הנוכחים לצאת. אחזתי בידי את שלושת פסקי הדין של בתי הדין מחו"ל המחייבים אותו בגט ואמרתי לו בזה הלשון: "לא נראה לי שאתה הוא זה שבתי הדין בחו"ל כתבו עליו

למעשה פרשת ויצא

עוד נראה לבאר כונת המדרש, שי"ד שנה יעקב לא הלך לשכב, אבל מפעם לפעם, כאשר כלו כוחותיו, נפלה עליו שינה.

מסופר על בעל ה'הפלאה', שהתנה עם החברותא שלא יפסיקו מלימודם על שיכלו כוחותיהם. באחד הלילות הלך החברותא להביא ספר מהארון ולא שב חזרה. הלך בעל ההפלאה לחפשו, ומצאו סמוך לארון הספרים כשהוא ישן על הרצפה וראשו מונח על כרית. כשראה זאת בעל ההפלאה, ביטל את החברותא, בטענה שאם לחברותא נותר כח לשים כרית תחת לראשו, אות הוא שעדיין יכול היה ללמוד.

מובן מאליז שהנהגה זו אינה מתאימה לרובא דרובא בדורות חלושים כדורנו, ואדרבה, חשוב מאד להקפיד על זמן שינה כפי הדרוש לבריאות הגוף. אך מ"מ כשמתבוננים בהתמסרותו העצומה של יעקב לתורה, כאשר במשך ארבעה עשר שנים תמימות לא שכב לישון אפילו פעם אחת משום "שהיה עוסק בתורה", וכן בהנהגותיהם של גדולי הדורות, שומה עלינו להתעורר לנצל את הזמן עד תום, ולהתמסר בכל הכותות ללימוד התורה.

פשיטא, שככל שנבין יותר את ערך השקידה בתורה, כך יוקל עלינו להתחזק בהתמדה, ובמיוחד שאת מעלת ההתמדה קיבלנו בירושה מיעקב אבינו, וכפי שכבר הבאנו משמו של רבנו חיים ואלוז'ין, שקניינים רוחניים שהצדיק עמל להשיגם, אצל בניו זה כבר כמעט טבע ובמעט עמל יגיעו לזה.

צדיקים במיתתן קרויים חיים כפשוטו, עוד אבינו חי, אצלנו בבית הדין מרן זצ"ל חי וקיים, אנו מדברים אתו דרך ספריו הקדושים בכל יום, ומקבלים מספריו את הכוח לפסוק ולהורות לעם ישראל את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. יהי רצון שיעמוד בתפילה לפן שזוכן מעונה לבטל מעלינו את המגפה הנוראה ונזכה לגאולה שלימה.

הלימוד מזה למעשה עד כמה חשוב לדעת איך לדבר לעבדך באמת

איך לא ישן יעקב אבינו 14 שנה

כח התמדה - ירושה מיעקב אבינו

ויפגע במקום ההוא וילן שם... וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא (כח, יא).

"וישכב במקום ההוא", באותו מקום שכב, אבל באותם י"ד שנים ששימש בבית שם ועבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה" (רש"י בשם המדרש).

ישנם שתמהים, כיצד יתכן שיעקב לא ישן י"ד שנה, והרי הדין הוא שמי שנשבע שלא ישן שלושה ימים רצופים, מלקין אותו זישן לאלתר, משום שאין אפשרות לא לישון שלושה ימים רצופים ושבעתה היא שבעת שוא ?

היפת תואר' מתרין, שכונת המדרש היא שיעקב אבינו לא ישן שינת קבע במשך י"ד שנה, אבל שנת ארעי הוא ישן.

ת"ת כנגד כולם

ומצווה מקדשת ומאירה רק את האיבר או הגיד שמכוונת כנגדו, הרי על ידי עסק התורה מתקדשים כל אבריו וגידיו וכוחותיו כולם.

ויתרה מכך: "התורה הקדושה יתרה ביתרון אור ותוספת קדושה, על כל המצוות כלן ביחד. וגם אם קיים האדם כל התרי"ג מצוות כולם, בשלמות האמיתי, אשר אז נעשה האדם כלו מרכבה גמורה, שתשרה עליו הקדושה העליונה של המצוות כלן, עם כל זה, אין ערוך ודמיון כלל, לגודל ועוצם קדושת ואור התורה, אשר תופיע על האדם העוסק והוגה בה כראוי!!"

זאת ועוד: "קדושת אור המצוה, אינה שורה על האדם אלא רק בעת שעושה המצווה, אבל לאחר שעשה המצווה, הקדושה והאור מסתלקים ממנו, ונשאר כבראשונה.

אבל התורה הקדושה, כל מקום שתזרים אורה וקדושתה, קדושת עולם תהיה, ונשאר תמיד בקדושתו!"

ואם תאמר, אם כן, מפני מה אנחנו מחויבים להפסיק מעסק התורה, בכדי לקיים מצוות שאי אפשר לעשותן על ידי אחרים?

התשובה לכך, שהאור של קדושת התורה הוא כה גבוה, עד שאין הוא יכול להיאחז ולהתקיים בנו, בלי האור של המצוות.

את דברי המשנה בתחילת מס' פאה שתלמוד תורה הוא מהדברים שאין להם שיעור, מפרש הגר"א (ישנות אליהו שם), שכל תיבה ותיבה שלומד בה היא מצווה בפני עצמה, והראיה, שהרי בתיבה אחת יוצא ידי מצוות תלמוד תורה (כאשר הוא אנוס ואין לו פנאי ללמוד יותר).

ומה שנאמר בסוף המשנה שם, ש"תלמוד תורה כנגד כולם", מפרש הגר"א שזה נסוב גם על תיבה אחת של לימוד תורה, שגם היא שקולה כנגד כל המצוות, וכדברי הירושלמי על משנה זו, שכל המצוות אינן שוות לדבר אחד מן התורה.

על פי זה מסביר הגר"א, את הטעם שתלמוד תורה קודם למצווה שאפשר לעשותה ע"י אחרים - שהשכל מחייב כן, שהרי כל תיבה ותיבה בפני עצמה היא מצוה גדולה, והיא שקולה כנגד כל המצוות, נמצא שע"י לימוד דף אחד יכול לקיים מצוות רבות, וא"כ עדיף ללמוד תורה ולקיים מצוות רבות, מאשר לעסוק במצווה אחרת ולקיים רק מצווה אחת.

החפץ חיים זצ"ל כותב (תורת הבית פ"ב), שבדק ומצא שבדקה אחת אפשר ללמוד מאתיים תיבות, ונמצא איפה שבדקה אחת של למוד תורה יכול לקיים מאתיים מצוות.

"ות"ת כנגד כולם" - עפ"י נפש החיים

הגאון ר' חיים וולאז'ין ('נפש החיים' שער ד' פרק כ"ט), מבאר את דברי המשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם" - כנגד כל אברי האדם, כי בעוד שכל מצווה

למעשה פרשת ויצא

עובדה מופלאה מהרב בענגיס - ולקחה

לוקחים את כל אותן דקות בודדות, ומצרפים אותן ביחד, היינו נדהמים מהתוצאה. המבט שצריך להיות הוא לא על דקות בודדות, אלא על הצירוף של כל הזמנים ביחד.

אחת העצות לניצול זמן, לקבוע סדר ללימוד משניות בזמני פנאי קצרים. למשניות יש חשיבות מיוחדת, הן משום שהן כוללות את עיקרי תורה שבעל פה (משום כך הן מועילות במיוחד לעילוי נשמה), והן משום שכשעומד לרשותנו זמן מועט, קל יותר ללמוד משניות מללמוד גמ', משום שכל משנה היא, בדרך כלל, עניין שלם בפני עצמו.

כח התפילה

ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה (כ"ט, י"א).

מה ראתה התורה הק' לכתוב שעיני לאה היו רכות? הגמ' במסכת בבא בתרא (דף קכ"ג) מביאה את דברי רב, שאף שודאי שהתורה לא כותבת גנותם של צדיקים, אפילו הכי לא נמנעה התורה לכתוב שעיני לאה היו רכות, משום שלא גנאי הוא ללאה אלא שבח הוא לה, כי הסיבה שעיניה היו רכות נבעה מכך, ששמעה שהיו אומרים שני בנים יש לה לרבקה ושתי בנות יש לו ללבן, גדולה לגדול [לאה לעשיון] וקטנה לקטן, והייתה יושבת על פרשת דרכים ושואלת - גדול מה מעשיו? אמרו לה, איש רע הוא מלסטם את הבריות, קטן מה מעשיו? איש תם יושב אוהלים, והייתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה.

הרב בענגיס זצ"ל, גאב"ד ירושלים, זכה לסיים את הש"ס מאה פעמים ואחת, וזמן מועט לאחר מכן הוא נפטר. לפי החשבון, הוא סיים את הש"ס בממוצע כל שלושת רבעי שנה.

באחת מהפעמים הרבות שהרב בענגיס עשה סיום על הש"ס, היה ניכר שהוא שרוי בשמחה יתרה. מקורביו, שידעו שהוא סיים את הש"ס כבר עשרות פעמים, שאלוהו, על מה ולמה השמחה היתרה.

השיב להם הרב בענגיס: "בתוקף תפקידי כרבה של ירושלים אני מוזמן פעמים רבות להיות סנדק בבריתות, לסדר חופות, וכדומה. כמשך הזמן נוכחתי שלעיתים קרובות אני נאלץ להמתין זמן-מה להגעת המחותנים, המוהל, לקרובי משפחה ולכיוצא באלו, וזמן זה אינו מנוצל. מכיון שכך, עשייתי לי סדר של לימוד, מיוחד לזמנים אלו. והנה, הש"ס שאני מסיים עכשיו, נלמד כולו בזמנים אלו, כך שמלבד השמחה על סיום הש"ס, יש לי שמחה מיוחדת על ניצול אותם זמנים שרגילים ללכת לאבוד".

גם אנשים כערכנו יכולים לשאוב לקח רב מסיפור מאלף זה. ראשית, גם אצלנו ישנם זמנים רבים שאינם מנוצלים, ולא דווקא בגלל קושי מיוחד, אלא רק מחוסר שימת לב מספקת.

אך ישנו לקח נוסף: מדרך הטבע, אנשים לא מייחסים חשיבות מרובה לדקות מועטות, ולכן גם לא עושים מאמץ לנצלם. אבל האמת היא - מלבד שאין ערוך אפילו לתיבה אחת של לימוד תורה - שאם היינו

בפני כל אחד פתוחה האפשרות לשפוך שיח תפילה על צרותיו ונסיונותיו, הרבה פעמים, עם דמעות ובלילי להרפות, ויזכה לסייעתא דשמיא.

בכח התפילה לשנות הטבע ולהציל מן הסכנה

כתב רבנו בחיי (דברים י"א): "וצריך אתה לדעת כי כח התפילה גדול אפילו לשנות הטבע... כמו שמצינו ביצחק, שנא: "ויעתר יצחק לה' לנוכה אשתו", ודרשו חז"ל, מפני מה התעקרו אמהות, מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים. בארו לנו בכאן כי לא בא עקרות האמהות אלא מפני התפילה, וכשהתפללו נשתנה בהן הטבע".

"וכן גדול כח תפילה להנצל מן הסכנה, ממה שכתוב "יורדי הים באניות... ויעמד רוח סערה ותרומם גליו... ויצעקו אל ה' בצר להם... יקם סערה לדממה ויחשו גליהם", מכאן שהתפילה מצילה מן הסכנה".

"עוד מועילה התפילה לבטל הנגור, כמו שמצינו בחזקיהו שהוסיף לו הקב"ה חמש עשרה שנה בכוח התפילה, שנא: "שמעתי את תפילתך ראיתי את דמעתך... הנני יוסיף על ימיך חמש עשרה שנה", ומילת "יוסיף" לאות, שהיה זמנו קצוב והועילה לו תפילתו לבטל הגזירה".

לא על צדקותנו אנחנו מפילים תחנונינו

ספר העקרים (מאמו רביעי, פרק ט"ז) כותב, ששייך גם אצל אנשים מאמינים, היודעים שהקב"ה משגיח על העולם ושולט בבריאה כולה לעשות בה כרצונו, ואף על פי כן הם מתרפים בתפילה. והסיבה לכך, לפי שהם סבורים שאף שבידו של הקב"ה להושיעם, הם

ה'מדרש רבה' (פרשה ע') מוסיף, "שהייתה לאה בוכה ואומרת, יהי רצון שלא אפול בגורלו של רשע. אמר ר' הונא קשה היא התפילה שביטלה את הגזירה, ולא זו בלבד, אלא שקדמה לאחותה".

ובזוהר (ויחי רכ"ג) כתוב (בתרגום מארמית): "הרבה דמעות שפכה הצדקת להיות בחלקו של יעקב ולא בחלקו של עשיו, וזהו מה ששנינו שכל אדם שמוריד דמעות לפני הקב"ה, אעפ"י שנגזר עליו גזירה - הגזירה תקרע ולא תוכל אותה גזירה לשלוט בו".

למדנו א"כ, את גודל כחה של תפילה ובפרט בדמעות, שמועילה לבטל אפילו מה שנגזר על האדם.

עובדה מהגרא"מ שך

מעשה שהיה בנערה מסוימת, שמסיבות שונות סברו שהיא צריכה להתפשר על שידוך עם בחור שאינו לומד כל היום, וגם הגרא"מ שך זצ"ל הסכים לכך.

והנה, כאשר אמרו זאת לנערה, פרצה בבכי ואמרה שמעודה שאפה לבעל שיקדיש את כל יומו ללימוד.

כאשר שבו וסיפרו לרב שך את תגובתה, אמר, שאם כך היא רשאית להמתין עד שתשיג את מבוקשה, כי מעלה רוחנית שחפצים מאד להשיגה - משיגים!

ובאמת, לאחר זמן מה עלה בידה להשתדך עם בן תורה גמור, וזכתה להקים בית של תורה.

להאמור, נערה זו הלכה בדרכה של אמנו לאה, וזכתה בכח בכייתה ודמעותיה לזיווג הגון, כפי שזכתה לכך אמנו לאה מכח תפילתה ודמעותיה.

שמדרך האנשים לומר מדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם, אבל הש"י הוא חפץ חסד וימינו פשוטה לקבל שבים בכל עת".

יותר - סיבה לחסד ה'

אוצר החכמה

ויהי בערב ויקח את לאה בתו ויבא אותה אליו ויבא אליה... ויהי בבקר והנה היא לאה וגו' (כט, כג כה). רש"י מביא את דברי הגמ', שהסיבה שרק בבוקר הכיר יעקב שהיא לאה ולא הבחין בכך כבר בליל החתונה, לפי שיעקב מסר סימנים לרחל, וכשראתה רחל שמכניסין לו את לאה, אמרה עכשיו תכלם אחותי, עמדה ומסרה לה סימנים.

והנה, בשעת מעשה היה אפשר להניח שרחל עומדת להפסיד כתוצאה מהויתור לאחותה, שהרי אפילו אם לבסוף ישאנה יעקב, אבל סו"ס היא מכניסה צרה לתוך ביתה.

אך באמת חז"ל (בראשית רבה פרשת ויצא) אומרים על הפסוק: "ויזכור אלוקים את רחל ויפתח את רחמה" – שה' זכר לה את מה שמסרה את הסימנים לאחותה. ונמצא שלא זו בלבד שרחל לא הפסידה, אלא שבזכות זה זכתה לילדים.

ולא זו בלבד: חז"ל מספרים (הובא ברש"י בראשית מ"ח) שבשעה שנחרב ביהמ"ק ועם ישראל עברו ליד מקום קבורתה של רחל בדרך לגלות, בכתה רחל אמנו לפני הקב"ה על גלות בניה, וזכתה שתפילתה התקבלה לפני הקב"ה.

אינם ראויים שה' יקבל את תפילתם. ואומר על זה העיקרים', שאף שראוי ומוטל חיוב על כל אדם שלא להיות צדיק בעיניו, אבל אין ראוי שימנע האדם בעבור זה מלהתפלל על צרכיו.

והטעם: "לפי שמי שנמנע מלהתפלל בשל כך, טועה לחשוב שהטוב המגיע מאת הבורא הוא בתורת גמול על המעשים הטובים, ומשום כך הוא סבון שלפי מצבו אין מעשיו ראויים לגמול. אך הנחה זו בטעות יסודה, וכפי שאמר דניאל (פרק ט'): "לא על צדקותנו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים".

"לפי שחסי ה' ורחמי על כל ברואיו, על צד החסד הגמור לא על צד הגמול. ויש בידיו כח לרצות, ולעשות חסד חנים בין שיהיה המקבל ראוי לכך ובין שיהיה בלתי ראוי, אלא כשיכין עצמו על ידי התפילה בלבד".

מיצ"ודבר זה התבאר בכמה מקומות, ובפרט במנשה בן חזקיהו מלך יהודה שהיה רשע גמור ולא היה מי שהמרה את הבורא כמוהו, לפניו ולאחריו, ואעפ"כ נאמר בו: "ובצר לו חלה את פני ה' אלוקיו... ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחינתו וישיבהו ירושלים למלכותו".

וכותב העיקרים: "ולמדנו מזה שני דברים: האחד, שגם אם יהיה המתפלל בתכלית הרוע כמנשה, מוכן לקבל החסד על ידי התפילה.

"והשנית: שהתפילה נשמעת אף מתוך הצרה, וזה מורה על גודל הפלגת חסד הש"י ת' על ברואיו,

ומבואר במדרש (פתיחתא דאיכ"ו אות כ"ד) שלפני המלחמה היה לכלתו גם בריאות וגם משפחה, ובמהלך המלחמה היא אבדה הן את בריאותה והן את משפחתה, והדבר היחיד שנותר לה הוא חתנה, והוא לא מוכן להיות הגורם לכך שגם את זה היא תאבד.

הרב הוטנר אמר לי, שלדעתו, הסיבה שאותו ראש ישיבה זכה בהמושך דרכו להצלחה ולהערכה כה רבה, הייתה כגמול מהשמים על הנהגה אצילית ומרוממת זו, של נכונות לויתור ולהקרבת טובתו האישית, בכדי למנוע צער גדול מבת ישראל.

התעקשות - יסוד להצלחה ברוחניות

ותאמר רחל נפתולי אלקים נפתלתי עם אחתי גם יכלתי ותקרא שמו נפתלי (ל, ח).

"נפתולי אלקים" - אני מפרשו לשון עקש ופתלתול, נתעקשתי והפצרתי בפצרות ונפתולים הרבה למקום, להיות שוה לאחותי, והסכים על ידיי (רש"י).

אם רחל אמנו הוצרכה להתעקש ולהפציר הרבה, אין זאת אלא משום שעל ידי התעקשות וריבוי הפצרות היא השיגה דברים שלא היה באפשרותה להשיג ללא התעקשות וריבוי הפצרה.

ר' ירוחם זצ"ל אומר שלומדים מכאן שני דברים: א', שמותר להתעקש לצורך השגת מטרה רוחנית. ב', שעקשנות אמנם מועילה!

להתעקש פירושו, לא להירתע מהפרעות וקשיים העומדים בדרך. ר' ירוחם היה אומר, ששום גדול לא נתגדל בלי היסוד של להתעקש!

שהסיבה לכך שתפילתה של רחל התקבלה, שרחל אמרה לקב"ה, שבזכות שהיא לא קינאה לצרה שלה, כך הקב"ה לא יקנא על מה שעבדו ישראל עבודה זרה. והיינו שיש בזה עניין של מידה כנגד מידה, שכשם שהיא ויתרה למען טובת אחותה והכניסה צרה לתוך ביתה, אף הקב"ה יוותר על עוון עבודה זרה (שהוא כביכול בבחינת "צרה" לקב"ה), למענה של רחל.

למדנו א"כ, שויתור למען הזולת מהווה זכות למוותר שתפילתו תתקבל.

והדברים מפורשים בחז"ל כמסכת כלה: "העבר רצונך מפני רצון חברך, שכן עשתה רחל ללאה, ודוד לשאול".

עובדה מהגר"י הוטנר בעניין מעלת הויתור

הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל סיפר לי על מעשה שהיה עם אחד מראשי הישיבות הנוודעים והמוערכים ביותר בתקופתנו. סמוך לפרוץ השואה היה אותו ראש ישיבה מאורס עם נערה מליטא, אך במהלך המלחמה נותק הקשר כתוצאה מהמצב. לאחר שנסתיימה המלחמה התברר, שרוב בני משפחתה של הכלה נהרגו על ידי המרצחים הארורים, אך הכלה עצמה ניצלה בחסדי שמים ונתרה בחיים. ברם, בריאותה ניזוקה מאד, והיה אף חשש גדול שמא לא תוכל ללדת.

והנה, למרות מצב בריאותה, לא עשה החתן לעצת קרוביו, וסירב לבטל את קשר האירוסין. נימוקו היה,

אך האמת אינה כן. "הכל מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ חיים זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות, והנסיגות לאחור שמצא החפץ חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע".

החכם מכל אדם אמר "שבע יפול צדיק וקם". בפשטות מבינים את כוונתו, שאעפ"י שהצדיק נופל שבע פעמים, הוא מצליח להתרומם ולקום. אך ודאי שיש כאן כונה נוספת, שהקימה של הצדיק היא דרך שבע הנפילות שלו.

הרב הוטנר פונה לתלמידו: "אל תצייר לעצמך גדולים שהם ויצרם הטוב בבחינת חד הוא. לעומת זאת צייר בנפשך גדולתם של גדולי עולם, באותיות של מלחמה נוראה עם כל הנטיות השפלות והנמוכות. ובזמן שהנך מרגיש את סערת היצר, דע לך שבזה הנך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא במנוחה שלמה שאתה רוצה בה. דוקא באותם מקומות שהנך מוצא בעצמך הירידות הכי מרובות, דוקא באותם המקומות עומד הנך להיות כלי להצטיינות של כבוד שמים".

עובדות מהחפץ חיים

כאשר החפץ חיים עמד להוציא את המשנה ברורה, ארע לו אסון גדול. החפץ חיים ראה בזה נסיון מצד הבעל-דבר לעכב אותו מלהוציא את הספר, והוא מסר מודעה שאפשר שיהיה גרוע אף יותר, אך הוא אינו נרתע מאבני הנגף שמניח הבעל דבר בדרכו, והוא ממשיך ביתר שאת לעסוק בהוצאת המ"ב.

אנו מוצאים בחז"ל, שבעת שהלך אברהם אבינו לעקוד את יצחק, עשה השטן עצמו נהר וניסה למנוע מאברהם להמשיך בדרכו, אלא שאברהם אבינו לא נרתע ונכנס לתוך הנהר עד אשר הגיעו המים לצוארו, ורק אז ציוה הקב"ה לשטן שיסתלק מדרכו של אברהם. ואמנם לא את כל אחד מנסה השטן בנסיון כה קשה, אך הצד השווה הוא שאת כל אחד מעמידים בסוג נסיון המתאים לדרגתו, ועל ידי עקשנות אפשר להצליח לעמוד בנסיון.

מכתבו של הרב הוטנר לתלמיד שהתיאש

תלמיד של הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל, שיגר אליו מכתב ובו תינה את מור ליבו ואת הסבל שעובר עליו, בגלל הכשלונות הצורבים שנחל במלחמה עם יצרו. את מכתבו הוא מסיים בכך, שלעולם הוא לא ישכח את הרצון שהיה בו להצליח ולעלות מחיל אל חיל, אך בגלל כשלונותיו אבדה תקוותו.

הרב הוטנר זצ"ל שיגר לו מכתב תשובה, ובמכתבו הוא מבאר במתק לשונו, את שורש הטעות שהביאה את התלמיד ליאוש. כי הנה כשנער בעל רוח, בעל תסיסה, מוצא את עצמו נכשל, או מורגז מסערת היצר, הרי הוא דומה בעיני עצמו כמי שאינו שתול בבית ה' וכמי שחסר סיכוי כל-שהו להגיע לגדלות. הסיבה לתחושה זו נובעת מהרושם שנוצר אצל רבים, כאילו גדולי התורה נולדו מושלמים, והגיעו לגדלותם בלי שהיה להם צורך להלחם מלחמה עזה ביצרם.

באמריקה חושב ומבלבל את מוחו בשאיפה ללמוד באוניברסיטה הסטוריה, מה הוא ילמד שם? שהיה בהודו מלך שהיה אוכל ומקיא אוכל ומקיא חמש פעמים בכל סעודה עד שאכל חמש קדירות בשר ה-ס-ט-ו-ר-י-ה. מה כבר יראה בפסיכולוגיה, בשעה שכל פסיעה בש"ס מלאה בכוחות הנפש וחכמת האדם.

בבחרתי שמעתי מישהו שאמר עלי: "שולם בעל כשרון הוא עם כשרונותיו יכול להגיע רחוק" אמר בשם פלוני, כן יום אחד, מצאתי את עצמי חושב "אם אצא למסחר הרי ודאי שאהי עשיר גדול, ואם אכן אמלא את הציפיות הרי אבנה כמה ישיבות, כדאי, כדאי לצאת למסחר בכל הכוח. אבנה ישיבות!".

הבנתם? האם הבעל דבר רצה שאבנה ישיבות? הוא רוצה שאבנה משרדים. ומה בסוף הייתי מקים? - שואל ר' שלום את בחורי הישיבה היושבים סביב לשולחננו - מושב זקנים הייתי בונה, לא ישיבות. פנטזיות...

ישנם צעירים או אפילו מבוגרים, שחברים רעים אוספים אותם בקלות, כמה חיוכים לבביים, והכל בסדר. יש חברים רעים שמושכים ללא חיוך, אלא בכח.

אספר לכם מעשה. אך לפני כן כדאי להדגיש, - מה אתם חושבים שלהחפץ חיים לא היו נסיונות?. מספרים שבגיל חמש עשרה ארב לו "אדם הכהן" מראשי המשכילים, וניסה ללכדו. החפץ חיים נמלט ממנו במסירות נפש. תתארו לכם, שעד סוף ימיו של

וכן כאשר עמד החפץ חיים לעלות לארץ ישראל וכבר נשלמו כל הסידורים הנדרשים, חלתה אשתו ברגע האחרון והנסיעה התעכבה. ר' ירוחם מספר שהחפץ חיים אומר לחתנו, שהוא ממשך לדבוק בתוכניתו לעלות לארץ הקודש, ללא התחשבות בעיכובים שמניח השטן בדרך.

כך גם מוצאים אנו אצל יעקב אבינו (עיין רש"י תחילת פרשת ויצא פסוק טז), שמתחילה כשהלך בדרך מבאר שבע לחרון, לא נתן דעתו להתפלל בהר המוריה, ומכיון שכך, לא עכבו הקב"ה בהר המוריה. לאחר שהגיע לחרון, אמר: "אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי, ולא התפללתי בו?" נתן דעתו לחזור וחזר עד בית אל, ואז קפצה לו הארץ.

אדם מוכרח לעבוד כדי להשיג רוחניות! אם הוא מחכה שיעשו עבורו את העבודה, את זה אפילו ליעקב אבינו לא עשו. אך כשמתחילים - קופצת הארץ!

בסידור הגר"א מובא בכתר ראש, ששאלו את הגר"א על אודות פרישות, ואמר שהעקשן יצליח.

עכ"ד הרב דב יפה זצ"ל.

ויש להוסיף מש"כ בזה הרב שלום שבדרון (הו"ד בספר להגיד בראשית עמ' 293)

"פנטזיות", (חייך ר' שלום) יושב לו בחור וחולם על העולם הגדול, כל אחד והנסיונות שלו, יש בחור שחושב אם הייתי לומד פסיכולוגיה, כמה הייתי מאושר!... גם הייתי הופך לעשיר. בחור אחר הלומד

למעשה פרשת ויצא

מעדת החסידים, שגם הם יודעים עד כמה חשוב ללמוד דקדוק, אלא שכיון שרוב המלמדים את חכמת הדקדוק הם מאלו שלוחמים בחסידים לכן עדת החסידים מתנגדת ללימוד דקדוק, ולצורך כך הם שולפים ראייה מדברי הש"ס 'מגעו בניכם מן ההגיון' (ברכות דף כ"ח) אבל הם טועים... " האריך איתו בשיחה, עם הילד בן השבע.

בסיום הפגישה הוציא מחיקו ספר הכולל בתוכו בסך הכל - את יסודות הדקדוק והפטיר בחביבות: "בכשרונותיך הגדולים וודאי תצליח ללמוד את שורשי החכמה לבד ואח"כ כשתתבסס ביסודות הדקדוק כבר תמשיך ללמוד אותה עוד ועוד, וכן תעשה חיל בתורה..."

(הבנתם, הם תמיד רוצים תורה... ייצר הרע לא אומר "לך תחולל שבת" הוא רק מסביר לו שאם יילך קצת לשחק, הוא ילמד אח"כ יותר טוב).

באותם ימים, נסע אביו של הילד לאדמו"ר רבי מאיר מפראג שאלאן זצוק"ל. הוא נטל עמו את בנו הקטן וכשהגיעו מיהר להכנס לרבי. לאחר ששהה בעיירה יומיים, החליט לשוב לביתו, ולפני הנסיעה נכנס שוב. לפני הפרידה מהרבי, העמיד האב זצ"ל את בנו ליד ברכי הרבי - רבי מאיר זי"ע.

הרבי נטל את הילד בידיו, הושיבו בין ברכיו, והורה לו כי עליו להתנהג בחייו בכמה הנהגות יקרות בהן התייחד אביו זקנו (שעל שמו נקרא - שלום) אח"כ

החפץ חיים כשהיה מזכיר את שמו היה מוסיף "ימח שמו ושיהיה מקויים בו ונימח שמו. הוא כבר התפגר וגם בנו התפגר" משפט חריף שאין יותר כמזנו וכך התבטא בכל עת שהזכיר את שמו, אומרים שגם היה יורק ורוקע ברגליו - כאשר אחרים הזכירו אותו.

בחור צעיר לא מודע מה יכולים לעולל לו חברים רעים. ואספר לכם.

באותן תקופות שאנו נדבר עליהם, ייצר הרע היה - ה'השכלה'. השתוללה אש ההשכלה. משפחות רבות הנידו ראש באבלות על בניהם שסטו מדרך התורה... המשכילים עבדו בשיטות מתוחכמות, בדרך כלל, טיפטיפוארס בסבלנות, טיף אחר טיף, עד שבמשך הזמן הלחל הארס, והתערב בדמם של הצעירים.

בעירת הולדתו של הסבא שלי, המהרש"ם מבערזאן, (פוסק הדור נדוד העבר) התגורר יהודי נכבד "מלמד" - שנתפס להשכלה. וכאשר שמע על הילד 'שלום שבדרון' בעל הכשרון, החליט שיש צורך "לטפל" בו. הם הרי היו רשעים אכזריים, מאין כמוהם.

הוא פגש בילד, כביכול באקראי, ברחוב ושאלו "האם אתה לומד דקדוק?" כשהילד השיב בשלילה "הזדעזע" אותו מלמד רשע, ומיהר להסביר לו עד כמה חשוב לימוד דקדוק בשביל הצלחת לימוד ש"ס ופוסקים וכו', הלימוד הזה חשוב עד מאד ומי שלא ילמד אותו בצעירותו לא יוכל להצליח בו אח"כ, בקיצור, דיבר על ליבו בהתרגשות. ה'מלמד' העניק לו עוד מידע נחוץ; תבין, הסביר לילד: "אביך, הוא

מוכר בעיר וכו'. נקל לשער באיזו חרדת קודש הם עברו את הדרך חזרה לביתם.

בבואם העירה, האיצו במרכבה עד פתח ביתם. נכנסו ולא דיברו מטוב ועד רע. הילד מיהר והביא לאבא את הספר. השניים יצאו לחצר ואחריהם האם הרבנית, והילדים הקטנים. האב התכופף והצית את האש ועיניו זלגו דמעות. האש אחזה בדפי הספר וכילתה אותו במהרה כדין "וביערת הרע מקרבך",

ועם תבערה זו ניצל המהרש"ם מצפרני המשכילים. ע"כ מהספר להגיד.

לעבדך באמת ויצא

ויתורה של לאה כדי למנוע צער מרחל

ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה (ל, כא).

"פירשו רבותינו שדנה לאה דין בעצמה, אם זה זכר, לא תהא אחותי כאחת השפחות, והתפללה עליו ונהפך לנקבה" (רש"י בשם הגמ' ברכות ס').

דברי חז"ל אלו, פותחים בפנינו צוהר אשר דרכו ניתן להשקיף אל רום מעלתן של אמותינו הקדושות.

מהנה בפסוקים הקודמים מתואר גודל השתוקקותה של לאה להעמיד שבטים מיעקב. התורה מספרת שכאשר עמדה לאה מלדת, אף שהיה זה לאחר שכבר ילדה ליעקב ארבעה בנים, לא הסתפקה בארבעת הבנים שכבר זכתה ללדת, אלא המשיכה לחפש דרכים כדי לזכות להעמיד מיעקב שבטים נוספים, ולצורך כך היא עשתה מעשה שאין דרך

הנית את שתי ידיו על ראשו והתחיל לצעוק בקול גדול: "בני אל תלך עימם מנע רגליך מנתיבתם כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפוך דם". חזר ושילש את הפסוק כמה פעמים בקול חזק עד שנפל על הילד פחד גדול מאד, לאחר מכן פנה אליו ואמר (באידיש): "ילדי, אל תשמע לאף אחד האומר לו ללמוד דקדוק או דברים אחרים, למד נא, אך רק מה שאבא מצווה אותך, תמיד תשאל קודם את האבא על כל דבר, האם מותר ללמוד את זה. כי מטרתם להדיחך מדון היהדות - שלא תשמע לשום אדם! ותתנהגנדרן, כפי שהורייך מתנהגים, כמו שאבות אבותיך נהגו, ואז תתחזק ותראה הצלחה בלימודך ותעלה מעלה מעלה ותהיה לראש על ישראל כל ימייך גם תאריך ימים. זכור נא את דברי וטוב לך!". עכ"ל האדמו"ר הרבי מפרימשלאן ברוח קודשו.

אביו רעד בכל גופו, כאשר לפני היציאה מהחדר פנה הרבי רבי מאיר אל הילד שנית: "אל תלמד שום דבר ללא הסכמת אביך - הם רצים אחרייך להטותך מדרך הטוב, אינם דורשים טובתך" "הרחק מפתח ביתם וצא תאמר להם ותזרם כמו דוה שקיץ תשקצם" (לשון הפסוק).

כאשר יצאו מהחדר, האבא נפל מתעלף על פתח חדר הרבי. כשעוררוהו, גזר על הילד שייגלה את פשר דברי הרבי. שולמק"ה הילד, סיפר את הכל ואמר כי כבר הספיק ללמוד באותו ספר מספר פעמים, הוא התנצל בתום לב שלא ראה ב'מלמד' ההוא שום פסול, שהרי נראה בחיצוניות כאיש תם וישר, והוא

למעשה פרשת ויצא

[חכמי הנסתר אומרים, שטבע היצאנות שהיה בדינה עיין רש"י על הפסוק "ותצא דינה בת לאה לראות בבנות הארץ"), הוא שארית ממה שהוטבע בה בראשית יצירתה, בטרם שהתהפכה מזכר לנקבה]. זו היא המורשת המפוארת שהורשה לנו לאה אמנו, להתחשב בתכלית ההתחשבות בצער הזולת, ואף לוותר על דברים שהם זכות נשגבה, כדוגמת בניית נדבך נוסף בבניינו של עם ישראל, כדי למנוע צער ובזיון מזולתנו (ועיין עוד מה שהרחבנו בזה בחומש שמות פרק ד, יג).

אשרינו מה טוב חלקנו ומה יפה ירושתנו.

מעשה שהיה לפני כשלושים שנה, המגיד מישרים הגאון רבי **ראובן קרלנשטיין** זצ"ל (נלב"ע לפני כמה שנים) חלה בכליותיו והוכרחו להשתיל בגופו כליה חדשה, בלית ברירה נטל ר' ראובן את מקל הנדודים נסע בגפו לארה"ב ונתיישב בבארו פארק כשהוא רחוק מבני ביתו ושבעת צאצאיו (כי באותם הימים שיחת טלפון מארה"ב לארה"ק לא היה דבר של מה בכך) כשהוא ממתין שיבוא תורו לקבל הכליה בבית החולים דשם, עברו כמה שבועות וחדשות: אין, אין כליה ולא זכר לכליה (כי סוג דמו של ר' ראובן היה סוג נדיר, ואי אפשר להשתיל כליה אלא מאדם שדמו כדמו של גוף הנשתל בו).

אחד העסקנים הנודעים המכירים בעניינים אלו נכנס בעובי הקורה והחל להשתדל בין בתי החולים למהר ישועתו של רבי ראובן, ולא עלתה בידו, עבר עוד

נשים לעשות, ונתנה את זלפה לבעלה שישאנה לאשה.

הרמב"ן תמה על מה שנאמר בפסוק (ל, ט): "ותרא לאה כי עמדה מלדת ותקח את זלפה שפחתה ותתן אותה ליעקב לאשה" • "לא ידעתי מה המעשה הזה ללאה, ולמה נתנה שפחתה לבעלה, והיא לא היתה עקרה (כוונתו, שעל רחל אין תמיהה מדוע נתנה את בלהה שפחתה ליעקב, לפי שרחל עקרה היתה ומוכן שעשתה כל מצדקי כדי

לזכות ללדת, אבל על לאה שלא הייתה עקרה, התמיהה במקומה עומדת), ואין דרך הנשים להרבות נשים לבעליהן?" ואומר הרמב"ן, שלאה היתה נביאה וידעה שעתיד יעקב להעמיד י"ב שבטים, ורצתה שיהיו לו רוב בנים ממנה או משפחתה שהיא ברשותה.

והנה, כאשר התברר ללאה שהיא הרתה ונפל בחלקה האפשרות לזכות להעמיד שבט נוסף מיעקב, נתנה את ליבה להתבונן שאם העובר זכו, יהיה חלקה של רחל בהעמדת שבטים פחות מחלקן של השפחות, ובכך יגרם לה צער ובזיון גדול. ואמנם, אפשר היה לצפות שהתבוננות זו תעיב על שמחתה של לאה, אך לאה לא הסתפקה בהשתתפות בצער אחותה, אלא עשתה מעשה והתפללה לקב"ה שיטול ממנה זכות זו, על ידי שיהפוך את הולד אשר במעיה מזכר לנקבה - היעלה על הדעת שהייתה לאה חייבת בזה !?

האפוך את המלון בשביל הטלפון? הרי זה לו שנתיים ומחצה שהוא יושב וממתין ואין קול ואין עונה, וכי דווקא בשעות אלו מת כבר גוי בשעתומו"צ? ... עודו שוכב על מיטתו, כשהשעון מורה על השעה 6 בבוקר, והנה דפיקות עזות נשמעות בדלת הדרם, ובפתח עומדים שוטרי המשטרה המקומית, ושאלתם בפיהם: "אתה מיסטר פלוני?", ויאמר "הן", אמרו לו השוטרים: "מהר קח טלפון והתקשר לביתך כי זה לנו ג' שעות שאנו מחפשים אותך בשליחות בני ביתך בכל המלונות שבעיר."

מיד כשענתה לו רעייתו נתנה לו מנה אחת אפיים, "מדוע לא התקשרת?", החל העסקן להסביר את עצמו שהייתה השעה מאוחרת, וחשב לעצמו כי שנתיים ומחצה לא נמצאה כליה, וכי דווקא באלו השעות הספורות המצא תמצא? אמרה לו רעייתו: "ואכן באותן השעות ששהיתם על המטוס מת גוי ונמצאו הכליות המיוחלות" ... מיד התקשר העסקן לביה"ח בניג. ויענו פה אחד ואמרו לו: "הנה מכללי בית החולים שאם החולה אינו עונה תשובה עד שלוש שעות, פונים אנו לחולה הממתין אחריו בתור, וזה כרבע שעה - חמש עשרה דק' ששני גויים הבאים אחריו ענו תשובתם כי רצונם בכליה זו."

לבו של העסקן נשבר בקרבו, אבל משחזר אל ר' ראובן התאמץ שלא להראות לו מאומה מסערת רוחו... מיד בבוקרו של יום פנו השניים לבית החולים, בכדי לרשום עצמם ברשימה הממתנת לכליות, תוך כדי המתנתם שם חקר ר' ראובן את העסקן מדוע אין

חודש, חודשיים, מחצית השנה, גם שנה ושנתיים עברו כשהוא מנותק לגמרי מבני ביתו וצאצאיו, ועדיין לא נראתה כל ישועה באופק... משעברו שנתיים ומחצה, אמר העסקן לר' ראובן: "הנה אין כל תכלית בישיבתך כאן בבארו פארק, נראה כי ההשתדלות הרצויה עתה שתסע לסן פרנסיסקו אשר בקליפורניה שם יש בית החולים המיוחד לעניני השתלות אולי משם תבוא ישועתך" ... "א"ל ר' ראובן: "הנה אין לי כל שיג ושיח בשפת האנגלית ובקושי שכאן הנני מסתדר הודות לישיבת רבים מאחינו בני ישראל המסייעים בעדי, אבל כיצד אמצא את ידי ורגלי באותו מקום מרוחק בין אלפי גויים ונכרים - להכנס לבית החולים, להירשם מחדש בתור המיועד לממתנים על כליה, להיבדק שוב ושוב מבלי יכולת לדבר עמהם אפילו דיבור אחד". נכמרו רחמי העסקן ואמר לו: "אף אני אעזוב את ביתי לתקופה זו, ואצטרף אליך בנסיעתך ויהי ה' בעזרונו."

העסקן נמלך באשתו, והיא הסכימה, אלא שהעלתה חשש שמא דווקא באותם השעות שתסעו מהכא להתם (6 שעות במטוס) ימות גוי שבגופו כליה המתאימה לר' ראובן, על כן היא מסכמת לנסיעה ב'תנאי' שמיד בבואם לסאן פרנסיסקו יתור אחר 'טלפון' ויתקשר אליה לברר את המצב... למעשה הגיעו השניים לסאן פרנסיסקו בשעה 3 לפנות בוקר, ומיד פנו לנוח מעמל הדרך באחד המלונות בעיר, כשהעסקן אינו מתקשר הביתה - מכיוון שטלפון לא היה תחת ידו, חשב לעצמו עתה בשלוש לפנות בוקר

למעשה פרשת ויצא

ובדרך אגב ייאמר, שהעסקן חקר אחר אותן שתי הכליות שהיה נראה כמו ש'הפסידו' אותם, ולמעשה נשתלה בשני גויים הבאים משני קצוות תבל- ושניהם מתו לאחר ששה שבועות, כי הכליה היתה יפה ושלימה מבחינה, ומבפנים הייתה מזוהמת לגמרי... ונראה לעין כי צדקה שמחתו של ר' ראובן.

והלימוד מכאן יבין כל חד וחד בדיליה, להאמין שהקב"ה מנהיג את העולם בטובו הגדול, וכאותו ר' ראובן שלא בכה 'בכיה של חינו' אויה לי- מחמת שנסעתי הפסדתי את הכליה, אלא אדרבה, כדי להצילני הגביה אותי הבורא על המטוס, הרחיק אותי ממקום הסכנה, וכך ניצלו חיי, גם יבין, כי מה שלא בא לידי איננו שלו...

(מתוך באר הפרשה דברים תשע"ז)

איך דווקא מבקבוק התרופה השבור צמחה הישועה?

רבי משה שרר ז"ל היה ממנהיגי היהדות החרדית בארה"ב איש אמונם של כל גדולי ישראל, שניהל ברמה את כל המערכות מול אנשי הממשל והשלטון. היה זה באחד הלילות טרוטי השינה שעברו על ר' משה. זה עתה סיים קרב חשוב אשר רבים הרימו בו

פניו כתמול שלשום, בתחילה ניסה העסקן שלא לענות לו, אך משרבו הפצרותיו של ר' ראובן סיפר לו את כל פרשת הכליות, מיד נענה ר' ראובן: "הבה נפתח בריקודים" להודות ולהלל לבורא יתב"ש".

העסקן חשב שמא נשתבשה דעתו של ר' ראובן לעבור מפח נפש כזה, אך הוא בשלו, והחל מסביר לעסקן: "הבט וראה, שנתיים ומחצה מרוחק אנוכי מבית אבי וממשפחתי, אויה לי ואוי לנפשי אילו הייתי מקבל אותה כליה, שהרי ראית כי אותה כליה איננה שלי וראיה לכך שלא הגיעה לידי, מה עשה הקב"ה? העברנו למדינה אחרת למשך כמה שעות הללו... עתה, הגע בעצמך, אילו היית מתקשר מיד לביתך והיינו חוזרים לגי. היו משתילים בגופי כליה שאיננה שלי ה' ירחם... הרי זה היום 'יום ההצלה' שלי, כי המחשב אומר שכליה זו מתאימה לי ולסוג דמי אבל הקב"ה אומר, לא, לא, לא, כליה זו איננה טובה עבורך...". גם מיהר ר' ראובן להתקשר לבני ביתו שבארה"ק לספר על הנס שאירע עמו- תחילה חשבו שהנס הוא שנמצאה כליה, עד שהסביר להם כי ניצול שלא להפסיד כל המתנת שנתיים ומחצה להבל ולריק...

כעבור ג' חודשים נמצאה כליה מתאימה לו, ונשתלה בגופו, ובס"ד חי עוד כשלושים שנה בבריאות השלימה, ובכל שנה ושנה היה עורך סעודת הודאה גדולה על שניצל מהיזק ולא נשתלה בגופו כליה שאיננה שלו.

למעשה פרשת ויצא

באותו יום וסגנו המחליף היה איש רך לבב אשר לא יכל לעמוד בעד תחנוניה ודמעותיה ונאות לתת לה את התרופה בעד צרור כספה הזעום.

שמחה וטובת לב שמה צעדיה לעבר הבית אל 'מוישלה' בנה הקטן להשיב את רוחו, לפתע בלי שימת לב - דחף אחד העוברים ושבים במרפקו את אימי והפיל ארצה את הבקבוק היקר, אשר כמובן התנפץ לרסיסים.

קשה לתאר את רגשותיה של אימי באותו הרגע, עולמה חשך בעדה.

היא עמדה באמצע הרחוב, אלפי אנשים סביבה - ופרצה בבכי תמרורים.

בלית ברירה היא אספה את השברים ושבה לבית המרקחת.

המנהל ישב למלאכתו הביט בה ושמע את סיפורה קורע הלב.

הוא נטל ממנה את שברי הבקבוק ואז צווח לעברה: "גברת מלאכים שומרים על הבן שלך, הרוקח שרקח את התרופה טעה באחד המרכיבים סביר להניח כי בנד היה מת במקום לו היה נטל את התרופה".

ידיים כבר מתחילתו, אך ר' משה לחם כארי עד שהושגה המטרה.

אחד מידידיו שנוכח במקום שאלו: מנין לך הכוחות הללו ללחום עד חורמה?

"הכל בזכות אמא שלי", ענה ר' משה לתדהמת השומעים,

ואז החל לספר: "כאשר הייתי ילד קטן תקפה אותי מחלת ילדות קשה. שכבתי כאוב וקודח מחום, אמי המסורה ניסתה בכל דרך להקל עלי אך ללא הועיל, החום לא ירד והכאבים רק התגברו.

עוד באותו יום הזמינה אמי רופא, לאחר מספר בדיקות הוא יצא זעוף פנים ורשם מרשם דחוף באומרו לאימי: תרופה זו יקרה עד מאוד אבל רק היא תוכל לעזור לו.

אמי המסכנה ישבה דקות ארוכות וכאשר מנתה את פרוטותיה מצאה כי אפילו כדי מחצית מהסכום אין בידה.

לאחד מספר רגעים קמה בהחלטיות והודיעה: אני הולכת להשיג את התרופה בכל מחיר כיצד ואיך?! איש לא ידע.

היא החישה את צעדיה ברחוב הגיו יורקי הסואן לעבור של בית מרקחת למזלה מנהל החנות נעדר

והתרגשה מאוד מביקורו הפתאומי. אך כשירד לרכב, שוד ושבר - הפתעה לא נעימה המתינה לו על השמשה הקדמית... מסתבר שבעכו פקחי החניה חרוצים במלאכתם, חרוצים מדי... למרות שהיתה זו שעת ערב - הם עדיין בעבודה, למרות שהסביבה שקטה - הם עדיין מתרוצצים, ולמרות שרוב הרכב חונה כחוק - הפקח חד העין הבחין גם הבחין בחריגה על האדום - לבן, והותיר דו"ח חניה על סך 500 ש"ח, טבין ותקילין. הוא הנאשם, מס' הרכב שלו הוא המופיע בנידון, וחמש מאות השקלים - זה מה שייגרע מחשבון הבנק שלו, כל זאת בהנחה שישלם מיד ללא ריביות והצמדות...

ראובן הפך מתוסכל מרגע לרגע. הן הקדיש את מיטב שעותיו למען מטרה נעלית, שילם לא מעט על הדלק והפסיד שעות עבודה, והחישוב שלו היה כמעט נכון - שלא היה אמור לקרות כלום. אז למה נזרה עליו הוצאה של 500 שקלים על חניה שלא מפריעה לאיש?

שבוע ימים חלף עבר. הוא שילם את הדו"ח במועדו, כמעט ושכח מהעניין. ואז, ביום בהיר, הגיעה אליו מעטפה גדולה ונוצצת, עליה התנוסס לוגו של אחד ממשרדי עורכי הדין הגדולים בארץ... היה זה כתב תביעה מנומק להפליא, כנגד ר' ראובן. כתב התביעה מספר סיפור שלא היה ולא נברא, שבדה מלבו שותפו לשעבר של ר' ראובן, השונוא מימים ימימה... הלה אינו פוסק מלפעול נגדו, אבל אף פעם

למותר לציין כי המנהל הביא תרופה חדשה חיים אין כסף.

כשאמי ישבה חסרת אונים על הרצפה מול שברי הבקבוק היא היתה בטוחה שחרב עליה עולמה, ואז דווקא מתוך השבר הגדול ראתה שצמח לה הישועה וממנה למדתי לעולם אין להתייאש!

ויש להוסיף מש"כ הרב הרב ישראל חיים בלומנטל שליט"א (הו"ד באספקלריא פסח תש"פ במדור פרחים לתורה) עכו, שעת ערב מוקדמת, בשכונה קטנה ושכוחה בפאתי העיר העתיקה. הרב ראובן נעתר להפצרות אביו, ושם פעמיו לדרך ארוכה ממרכז הארץ, כדי לבקר את דודתו הזקנה המתגוררת בעכו. זמן רב היטלטל בדרכים, עלות הדלק הגיעה לסכום נכבד, עתה כבר הגיע ליעד, עליו רק לחפש חניה, אך הוא מתקשה למצוא... בלית ברירה, התחיל לחשב כי הערב הגיע, וכנראה הפקחים כבר אינם. בנוסף, יש לו מקום לחנות כשרוב הרכב חונה כחוק, רק מיעוטו על אדום לבן.

נו, הלא צריך להגיע לכאן פקח חרוץ ומרגיז במיוחד כדי שהעניין יעלה לי בדו"ח - הוא מסכם, וכשהנעשית לו כהיתר מושלם, מדומם מנוע ועולה לבית הדודה.

שעה ארוכה שוחחו בנעימות על הילדים והנכדים, התחביבים והזכרונות, הנוסטלגיות והתוכניות לעתיד. הדודה זכרה אותו היטב,

למעשה פרשת ויצא

מוגדלים על תביעת שווא, כשהוא קובע בפסק הדין בנימת הומור: "גם כשיבקש תובע להעליל על הנתבע, מתבקש ממנו לפחות לתפור את העלילה יפה למידותיו של הנתבע, ולא לביים סיפור שלא יכול היה להתרחש...".

לר' ראובן המאושר, לא נותר לו אלא לשפשף את עיניו בהודאה לכורא יתברך על השגחתו העליונה הצמודה, על הדו"ח שהפך אותו למאושר. בזמנו - זה היה מתסכל ומביך, עתה הוא מבין כי היתה לכך תוכנית ברורה ומוגדרת מראש. מסבב כל הסיבות שלח את פקחי עיריית עכו להיות חרוצים בערבו של יום, כדי להצילו מיד הקמים עליו להזיקו!

את סיפורו זה, שמענו מר' ראובן עצמו, כדי ללמד את כולנו: פעמים רבות, כשמושהו נתקע או מסתבך, אנו הופכים מתוסכלים ואובדי עצות, מבולבליים ונוכחים. אבל בסופו של יום יסתבר כי הכל לטובתנו, בורא עולם כיוון את התוכנית בצורה הטובה והנכונה ביותר! אין לנו אלא לדעת ולהאמין, כי כל המתרחש כאן נעשה בהשגחה עליונה, בברכת שמים תמידית, בפיקוח נעים וקרוב על כל תהלוכות בני האדם.

הבה נזכור כי הכל נעשה בחסדו יתברך ובהשגחתו העליונה, ואזי נוכל להתמודד טוב יותר עם הקשיים שלנו, מתוך אמונה שהאבא הטוב והרחום שלנו מוביל אותנו למקום הטוב ביותר!

זה לא היה עד כדי כך... הפעם זה היה מושלם: הלה ביים סיפור שלם, מורכב להפליא ומרושע לא פחות, בו 'מכבב' ר' ראובן בתפקיד 'האכזר הגדול'. הסיפור לווה ב'עדויות', ב'מסמכים', ואפילו ב'תמונות', כשכולם מעלים מסקנה אחת - על ר' ראובן לפצותו בסכום עתק, הואיל וגרם לו נזק אדיר...

ר' ראובן קרא את כתב התביעה המלא, הוורידים בראשו עמדו להתפוצץ מזעם. הוא הסמיק כולו, נחרד לגלות לאיזו דיוטא תחתונה הידרדר שונאו - שהיה פעם שותפו. פשוט סיפור מצוין מהאצבע, אבל בנוי טוב, כה מבוסס, כה חזק. ריבונו של עולם - איך יוצאים מזה? איך מסיימים את מסכת הרדיפות המיותרת הזו!?

בהחלטה של רגע הוא בודק שוב את תאריך ביצוע ה'פשע' לטענת התובע, ואז - בת שחוק מסתמנת על שפתיו, הוא אפילו לא זקוק לעורך דין... די בו בדו"ח החניה ה'מרשיע' כדי לנפנף את התביעה ולהופכה לאבק פורח, ולקינוח - יבקש מעיריית עכו את התמונות המוכיחות כי רכבו חנה בעכו באותו יום ובאותה שעה... הוא אפילו לא טרח להגיב לעורך הדין, פשוט המתין בשלווה ליום המשפט. כשהגיע הרגע הגדול, ולאחר שכתב התביעה הוקרא, הומחש והודגם, הוציא ר' ראובן את הדו"ח והתמונות מכיסו, והפך את התביעה, ואיתה גם את התובע ועורך דינו - לחוכא ואיטלולא... הוא יצא מבית המשפט כשידו על העליונה, שכן השופט גזר על התובע פיצויים

למעשה פרשת ויצא

אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב

את הביסוס לרעיונו מוצא מו"ר זצ"ל באהרית דבריו של שלמה המלך ע"ה בספר "קהלת". שם נאמר: "סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם", מדוע נזקק שלמה להקדים לפסוק זה את כל הנאמר לפני כן בספר קהלת כגון: "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל". וכן "נסיתי זה וגם זה הבל" ורק אח"כ בא ומלמדנו "סוף דבר הכל נשמע". וכי אילו העולם לא היה הבל הבלים, היה בטל מה שנאמר בפסוק "סוף דבר הכל נשמע"?

ומכאן שכדי להגיע להרגשה בצורך בעבודת השי"ת ולעונג שיש בה, צריכים להחדיר באדם קודם כל את הידיעה שאין הוא מקריב שום קרבן בעשותו את רצון ה'. אדרבה, כל עוה"ז הוא הבל הבלים, ולכן אין לאדם מה לדאוג כאילו הפסיד משהו בנושטו את אהבת העוה"ז. אחרי שהבין בלבבו עיקר זה, יוכל לספוג אל קרבו את הידיעה הנוספת: "סוף דבר הכל נשמע, כי זה כל האדם"!

וכן הדבר ברחל ולאה שאמרו לו העוד לנו חלק וגוי. היינו שאמרו לו ליעקב אמת ראותו אנו שכנריות נחשבנו לו ורואותו אנו בחוש שציווי ה' לך לצאת, טוב לנו ג"כ. אין זה קרבן אצלנו לקיים צווי יתי, חשות אנו בכל מאודנו כי טוב לנו לעזוב את בית אבינו. וזהו מה שסיימו "ועתה כל אשר אמר אלקים אליך עשה". אין הכוונה לומר שאם לא היה כן לא היו צריכות לשמוע בקולו חייו, אלא שאמרו אנו מרגישות שציווי ה' טוב לנו גם בעוה"ז. וכך צריך לעבוד את השי"ת, לדעת כי

"ותען רחל ולאה וגו' העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו ועתה וגו'" (לא, יד)

שיחתו של יעקב עם רחל ולאה צריכה לימוד. מדוע נזקק יעקב אבינו להקדים ולומר להן: "רואה אני את פני אביכן כי איננו אלי כתמוול שלשום", ואח"כ לפרט באריכות יתירה את כל מה שהתלו בו ורימה אותו, וכי לא היה מספיק לומר להן שכך ציוה ה'! ויותר מכך יש להתפלא על דברי התשובה של רחל ולאה שענו ג"כ כסדר הזה, ורק לאחר שהסכימו שבלאו הכי אין להם חלק ונחלה בבית אביהן, אמרו: "ועתה כל אשר אמר אלקים עשה", וכי באמת כך סברו שרק מכיון שאין להן מה להפסיד הן מוכנות לשמוע בקול ה'?

מו"ר הגר"א לופיאן זצ"ל כתב בספרו "לב אליהו" (הובא בילקוט לקח טוב עמ' קפ) שמכאן למדנו את אחד מהיסודות הגדולים בעבודת ה'. מי שכורך את עבודת ה' וקיום מצוותיו בסבל, ובחישוב שכדאי "קצתי לסבול על מנת ליכות בטוב האמיתי הגנוז בעוה"ב - טועה. האדם מחויב להתבונן ולהוכיח שבקיום רצונו של מקום תהיה לו טובה וברכה בעוה"ז. אמת שהקרן קיימת לו לעוה"ב, מ"מ פירות הוא אוכל כבר בעוה"ז. יחד עם זאת על האדם להתרחק ממחשבה שכביכול לאנשי העוה"ז יש עוה"ז. התבוננות באורחות חייהם מגלה אומללות והעדר כל עונג ואושר אמיתי בעולם הזה. הסיבה לכך היא: כי כל זמן שהמידות הרעות שולטות באדם - אין לו שום הנאה בחייו.

למעשה פרשת ויצא

ההתרחקות מהשקר של הבל הבלים היא העונג האמתי. (וע"ש שהאר"ך). ע"כ מילקוט לקח טוב. ?

האחד, "זכה" בבנים הלוחמים בא"י נגד הדת בכלל, ונגד שמירת שבת בפרט.

והאחר – זכה בבנים גדולי תורה וכמובן שומרי שבת. וכל הרואה תמוה, מה בין איש לרעהו ?

את ההבדל ביאר הגאון ר' משה פיינשטיין:

נציץ מבעד חלון ביתם של משפחות אלו, בליל שבת קדש.

הראשון, חוזר מביהכ"נ ומקדש על היין. לאחר הקידוש שואלו בנו:

"האם יפטרו אותך מהעבודה ביום שני ?"

"ה' ירחם" משיב האב.

"ולא יהיה לנו מה לאכול ??"

כאן פותח האב בהרצאה נפלאה על אמונה, מספר הוא לכל בני המשפחה על המתנה הנפלאה שעם ישראל קבל, ששמה שבת. מספר הוא להם על השכר הגדול שמקבל יהודי המוסר נפש עבור השבת. ובקול חנוק מדמעות מסיים האב את דרשתו: "נמסור את נפשנו עבור השבת!"

הבן היקר שומע דברים אלו היוצאים מקירות לבו של אביו, מידי שבת בשבתו. כל יום שני מקבל אביו מכתב פיטורין והשבוע עובר על המשפחה ברעב ובצמצום. ש"ק עוברת כיום של סיוט לבני המשפחה. יום שיש למסור בו נפש, לוותר על כל תענוגות עוה"ז.

מסירות נפש שבת או גנאי?

ויש להוסיף בזה מש"כ הברכת מאיר (עמו' שיז) מיסד הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל יסוד בחינוך הבנים, ומחדש שאף שאדם ירא שמים, ואף ששומר הוא על קשר הדוק עם בניו עלול להיכשל בחינוכם.

ראשיתם של דברים, בשני יהודים שמסרו את נפשם לשמירת ש"ק בארה"ב.

היה זה עם תום מלחמת העולם השנייה, שנות ההגירה היהודית הגדולה לארה"ב, כאשר תנאי בל יעבור בהשגת פרנסה היה עבודה רצופה ששה ימים בשבוע, כולל שבת.

יהודי ששמר שבת ולא הופיע בה במקום עבודתו, היה מקבל ביום שני מכתב פיטורין. רבים, אף שומרי תורה ומצוות, לא עמדו בפיתוי האדיר ועבדו בשבת, ר"ל. הם חיפשו היתרים לעבוד בשינוי, לנסוע לעבודה בשינוי עם גוי, שהרי הדבר נוגע לפרנסה ולפיקוח נפש.

יהודים אלו מצאו להם "פוסק" שמתיר עבודה בשבת בשינוי.

הפוסק הגדול יצר הרע.

שני יהודים חריגים בלטו על רקע העזובה, שניים שמסרו את נפשם על קדושת השבת ולא באו לעבוד בשבת. מידי יום שני קבלו מכתב פיטורין.

למעשה פרשת ויצא

אומר הבן בלבבו: "אבא מהדור שעבר, דור שעבר את השואה האיומה. יש לו הרבה כח לסבול. השבת מאמללת אותו. כשאגדל, אנקום בשבת הזו, שמיררה את חיי אבי היקר. אני לא אהיה כמו אבא, לא אנהג בטפשות ואמסור את נפשי עבור השבת. אין לי כח לזה. עכשיו העולם שונה, צריכים להיות מאושרים. לא אסבול כמו ההורים".

סיים הבן את לימודיו בישיבה, פרש בבת־אחת מעולם התורה, והקים תנועה הנלחמת בדת, בפרט בשבת-קדש. נפנה עתה אל הרחוב הסמוך, בית המשפחה השניה. אף כאן חוזר האב מביהכ"נ ומקדש על היין.

אף כאן קם הבן ושואל: "אבא, האם יפטר אותך מהעבודה ביום שני?"

"אם ירצה ה'" עונה האב בחיוך.

"ולא יהיה לנו מה לאכול?" מוסיף הבן ושואל בקול בוכים.

"גם לילדים של דוד יוסי אין מה לאכול, והם אינם בוכים", עונה האב.

"דוד יוסי קנה שלש דירות וחמש מכוניות מפוארות, ממילא הוא קצת נדחק. אך הלא הוא מיליונר!" תמה הבן.

אמנם לא השקענו את כספנו בקניית דירות ומכוניות כדוד יוסי.

אבל קנינו שבת קדש.

שוויה של השבת עולה הרבה על שווי דירות ומכוניות. מציאה ממש!" משיב האב בחיוך.

וביום שני, מקבלים הילדים הודעה טלפונית דחופה לשוב מבית הספר הביתה.

"מה קרה?" שאלו הילדים בתדהמה.

"קבלתי מכתב פיטורין", מנפנף האב בשמחה במכתב הפיטורין. המשפחה כולה מצטרפת למעגל גדול וחמים, כולם שרים "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו!".

"אשרינו שנענתה תפילתנו" קורן האב באושר "זכינו לקנות ש"ק"!

רואים בני המשפחה, כי יום ש"ק הוא יום נעים ויקר. לומדים כי אין דבר יקר יותר משמירת שבת.

כשמירת שבת מושרשת היטב, אין צורך למסור נפש עבורה. אין צורך להיות חזק כדי לשמור שבת. שהרי אין דבר חשוב ממנה! ע"כ מהספר ברכת מאיר.

"חביבין ישראל"

ויש להוסיף מש"כ עוד הרב יעקב ישראל ביפוס שליט"א בספרו אשרינו באחת מדרשותיו המאלפות

למעשה פרשת ויצא

הרב בטובו לאתר מישוהו מצאצאי ולהעביר לידו את המסמכים, כדי שיוכל להנות מהכסף.

בחסדי שמים, המשיך הרב לספר, שרדתי את המלחמה, ובמשך שנים רבות תרתי אחרי יורשי האיש, אך ללא הצלחה. והנה כעבור כעשרים וחמש שנים, בנסעי ברכבת התחתית באחת ממדינות ארה"ב, התיישב לידי אדם שהכרת פניו ענתה בו שהוא עני ומדוכא ביסורים. במהלך הנסיעה הוא תינה בפני את צרותיו, וסיפר בין השאר שהגיע לארה"ב כפליט ללא משפחה ובלי מקצוע. כיום הוא משמש כ"כלי קודש" בעיירה קטנה

משסיים את דבריו שאלתיו לשמו, וכאשר נקב בשמו חזרתי ושאלתי האם פלוני [אשר הפקיד בידי את המסמכים] הוא קרוב משפחה שלו. זה אבי! השיב האיש. מיד סיפרתי לו על הירושה הגדולה שהוריש לו אביו ומסרתי לו את המסמכים. אבל אין לי כסף לנסוע לשווייץ, אמר הבן המופתע. אל דאגה, אמרתי לו, אני אלווה לך את הסכום הדרוש. האיש מיהר לנסוע לשווייץ ושם התברר שהפקדון הכיל סך של שלושת רבעי מליון דולר! זה היה לפני כשלושים שנה, ובאותו פרק זמן היה נחשב לסכום אגדי!

אני שואל אתכם רבותי, פנה הגר"ח אל הציבור, מה היה האיש הזה במשך עשרים וחמש השנים שחלפו מאז מות אביו, עשיר או עני? עשיר! השיבו כולם פה אחד. ואני אומר לכם, ענה כנגדם הרב-שבפועל הוא היה עני. מדוע? כי חסרה לו הידיעה אודות הירושה הגדולה שנפלה בחלקו!

הביא הג"ר חיים קרייזוירט זצ"ל את דברי התנא רבי עקיבא במשנה (מסכת אבות פ"ג): חביב אדם שנברא בצלם. חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר "כי בצלם אלוקים עשה את האדם". חביבין ישראל שנקראו בנים למקום. חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר "בנים אתם לה' אלוקים". חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה. חיבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם, שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזבו".

מאז ומתמיד התקשיתי, אמר הרב, מה פשר הכפילות בדברי התנא, שבנוסף ל"חביבין ישראל" הוא אומר גם "חיבה יתירה נודעת להם"? מזה משמעות ה"נודעת להם" הנושאת בכנפיה "חיבה יתירה"? עד שבא לידי מעשה, אשר בעקבותיו נתחוויר לי דברי המשנה.

ומעשה שהיה, כך היה. בימים שקדמו למלחמת העולם השנייה, כאשר ריח אבק שריפה כבר נישא באויר, נגש אלי יהודי וצרור מסמכים בידו. יש לי בקשה, אמר האיש: הימים הם ימי ערב מלחמה, אף אחד אינו יודע מה ילד יום, וכולנו חיים בצל השאלה מי יחיה ומי ימות. אי לזאת, ברצוני להפקיד ביד כבוד הרב מסמכים אלה המעידים על פקדון שיש לי באחד הבנקים בשווייץ. כדי שאם אמות חלילה במלחמה והרב שליט"א ישאר בחיים, יוכל להעבירם לידי אחד מצאצאי. בקשתי שטוחה לפניו, שיואיל

אך לא נפגעת ואת רוחו של הגרב"ב, והוא עמד והסביר לפועל מה רב ועצום ההבדל בין ישראל לעמים בכללותם, ובין כל יהודי לבין גוי בפרט; הן מצד שורש נשמותיהם והן מצד עדינות מידותיהם, וכן מכוח זכות האבות ומורשת הדורות. כל זה - בנוסף להיותם העם הנבחר המעותדים לשפע של אושר בגאולה הקרובה. בסיום, שב וביקש את סליחתו.

"והרי כבר ביקשתם, וסלחתיו!" העיר הפועל בתמיהה. "אינך מבין", אמר לו הרב בהתרגשות, "הבה אסביר לך: נתאר לעצמנו שאשה נפטרה והותירה אחריה בת צעירה, הבת ירשה את בגדי האם ואת תכשיטיה. על הבגדים ויתרה כי לא תאמו למידותיה ולטעמה, אבל את התכשיטים קיבלה בשמחה. אף על פי שהיה נדמה לה שמדובר בחרוזים דמויי פנינים, בכל זאת חשקה בהם, יום אחד ביקשה חברתה לשאול ממנה את השרשרת, והיא נענתה ברצון. למחרת הגיעה החברה נבוכה, ובפיה התנצלות - השרשרת אבדה".

כאן עצר הרב את שטף דיבורו, ושאל: "כיצד היית אתה מגיב במקומה?" השיב הפועל מיד: "חיקויי פנינים? וגם משומשים? הייתי אומר לה: אל תתרגשי, אין זה שווה את הצער!". "זהו בדיוק מה שהיא אמרה", המשיך הגרב"ב לספר, "בערב שאלה אביה: היכן השרשרת, והיא סיפרה לו את אשר אירע. הרים האב את קולו בזעקה: הרי מדובר בשרשרת העשויה מפנינים אמיתיות שערכה רב

"חביבין ישראל" זוהי עשירות שאין כדוגמתה ואין קץ לה. אבל כל זמן שחסרים אנו את ה"נודעת להם", הרינו דלים ורשים! על כן אומר התנא "חיבה יתירה נודעת להם". דהיינו כאשר אנו מתוודעים לידיעה החשובה בדבר היותנו צלם אלוקים, בנים למקום ומקבלי כלי חמדה, אנו נעשים מוקפים בחיבה יתירה גדולה ומרנניה לאין שיעור! מה רב הוא, איפוא, העושר והאושר אשר אפשר להשיג על ידי גילוי ה"נודעת להם". עד כאן דברי הרב.

תהא, איפוא, משנה זו יסוד לדברינו בספר זה. וככל שתרבה ה"נודעת להם" בכל שלושת העניינים החשובים המוזכרים במשנה, תגדל ותשגא ה"חיבה יתירה" שזכינו לה, וירום ויתעצם מאוד אשרנו הגדול.

"יקרה היא מפגינים"

הג"ר ברוך בער מקמניץ זצ"ל נכנס פעם אחת לביתו, ומצא שם פועל שעסק בתיקון חפץ מסויים. פנה אליו הרב וברכו בברכת "בוקר טוב" בשפה הפולנית. הלה חיך, וענה במשפט ארוך בשפה זו. הגרב"ב שלא הבין את השפה, ביקש מאשתו שתשאל את הפועל מה אמר. הפועל המשיך לחיך וענה באידיש עסיסית: "עניתי לכבודו בפולנית, לפי שלא היה צריך לברכני בפולנית, כי אני יהודי ושפת אידיש אינה זרה לי".

לשמע הדברים חוורו פני הרב, והוא מיהר לבקש את סליחת הפועל על שחשב עליו שהוא נכרי. השיב הפועל: "הרב צודק, אני באמת נראה כגוי..."

המוזכרים במשנה הנ"ל, הם הם המחרוזות היקרה עד מאוד, העוברת בירושה מדור לדור.

"הבה נדליק את אורות הארמון"

מה עלינו לעשות כדי לבוא בשערי האושר בחדוה ואל חצרות השמחה בגילה? זאת נוכל ללמוד מסיפור שלישי, שאינו אלא משל, מלך גדול ואדיר רצה לשמח את בנו הנסיך, לפיכך הבטיח לו שיבנה בעבורו ארמון קסום שאין כדוגמתו. הוא הבטיח לו שהארמון יהיה ייחודי ביפיו מבית ומחוז, ועם זאת החיים בו יעניקו ליושביו את שיא הנעימות. לצורך זה, אמר לו המלך, הארמון יאובזר במיטב השכלולים כיד הדמיון הטובה. מלאכת הבנייה נשלמה, והנסיך הגיע אל הארמון לראשונה לעת ערב. הוא נכנס פנימה, שוטט בחדרים, עלה וירד במעלית המשוכללת, אך לא ראה לא יופי ולא הדר, ולא מצא את האביזרים השונים האמורים להביא לו נועם ותפנוקים. השמחה והאושר שייחל להם היו ממנו והלאה, והוא החל להרהר בקול: "איה היופי? היכן השכלולים? לא ראיתי עד כה בארמוני שום דבר מיוחד!" בתוגתו עלו בקרבו רגשי קינאה בפשוטי עם הנשקפים מבעד לחלון, והוא תהה: "הרי הם נראים עליזים ושמחים יותר ממני".

כיצד נוכל להביא את הנסיך לאשרו הנכסף? עלינו לומר לו משפט קצר,

והוא ישנה את התמונה מן הקצה אל הקצה: "הבה נדליק את אורות הארמון". או-אז יבין שתוגתו נבעה מהעובדה שיפי המקום, הדרו ושכלולו, הוסתרו עד

מאוד, שעברה במשפחה בירושה מדור לדור!!! - מה דעתך? "שאל הרב.

הפועל היה נכון: "איני יודע... מצד אחד היא מחלה לה, אבל הרי זו מחילה מוטעית! שכן היא לא ידעה על מה היא מוחלת. אילו היתה יודעת מהו השווי האמיתי, בוודאי לא היתה מוחלת! ואף לא היתה משאילה".

"עתה בוודאי תבין לרחשי ליבי", התרגש ר' ברוך בער. "הרי זהו ממש המקרה שלפנינו! חשדתי כך שהינך גוי, ולכן פניתי אליך בבקשת מחילה, ואתה מחלת כי לפי הבנתך לא קרה שום דבר. לפי תפיסתך, יהדות היא כעין פנינים מלאכותיות. אולם עליך להבין שאין זה נכון כלל וכלל! כי כאשר מדובר ביהדות, יש לנו עסק עם פנינים של מלכות, ירושת דורות! זהו אוצרנו הנפלא אשר לא יסולא בפז! אילו היית מודע לכך, היית נפגע עד עומק נשמתך. לצערי עלי לציין, סיים הגרב"ב, "שלפי התרשמותי, גם עתה, אחרי שהסברתי לך, הנך מוחל בלב קל מדי!"

כל זמן שנהיה מוכתרים ב"חביבין ישראל", ויחסר לנו ה"נודעת להם", נהיה דומים לאותו מוחל שלא ידע על מה הוא מוחל. על כן זכותנו וחובתנו כאחת, לגלות את ה"חיבה יתירה", ולהבין היטב שמדובר כאן ב"יקרה היא מפנינים" [אמיתיות]. יקרה היא נשמת ישראל שבקרבתנו [והיא "צלם אלוקים" כפי שיתבאר להלן], אלפי אלפי מונים מכל דבר ערך שבעולם, ומה רבה ערכיות היותנו "בנים למקום", וכן התורה שהיא "כלי חמדה" שניתן לנו. כל אלה

אחד מאיתנו אחד אחד. הסכים הפיקח לדבריו. ויהי בקחתם מהקופה אמר העוור בליבו, הרי אני רואה את מעשי חברי יתכן שהוא מכחש ולוקח בפעם אחת כמה אגוזים, לכן אעשה תרגיל, אקח שתיים בבת אחת ובזה יבחן הדבר, אם חברי לקח תמיד רק אחד, הוא יצעק עלי בקחתי שתיים. אך אם לקח מלא חופניים בפעם אחת לא יערב ליבו לזעוק על מעשה זה, כי יפחד שמא יעלה על לבי שגם הוא עושה כן.

כן הדבר כאן, יעקב אבינו בהיותו איש תם במידת האמת לא ידע מושג של רמיה. אך למען נסות אם לכן הוא באמונה עמו או מרמהו לגזולו, השכיל לנסות בתחבולות המקלות, אם לא יעורר לבן צעקתו על עשיית המקלות, אות היא כי רעה בלבו לקחת הכל מידו, לכן אינו חושש אם ירבה בתחבולות צאנו, ומתיירא להזכיר בפיו ענין המרמה, פן ישכיל יעקב גם הוא להשמר מאתו. ואכן כן היה הדבר לבן לא דיבר מאומה בעשיית המקלות, ובזה נודע "כי ארמי אובד אבי".

רבי יוסף מסלוצק זצ"ל ביאר בעוד אופן: בגמרא (גיטין סד) כתוב, האומר לשלוחו לך וקדש לי אשה ומת השליח, הרי המשלח אסור בכל הנשים בעולם, שמא היא קרובת ארוסתו, כי אנו סוברים שהשליח עשה שליחותו, ואין אנו יודעים את מי קידש. והנה כתוב במדרש שלבן רצה להרעיל את אליעזר, ואם זממו היה יוצא לפועל היה גורם בזה לאסור את יצחק על כל נשי העולם, וזה שאמר "ארמי אובד אבי". (דובר שלום - ר"י מסלוצק)

כה על ידי העלטה שכיסתה את הכל מעין רואים. לפיכך, אם אך יוצת האור, יזוכח שאכן הוא נמצא בארמון קסום כפי שהובטח לו.

עם ה', ההולכים בדרך התורה, שוכנים ללא ספק בארמון קסום מאין כמוהו! והוא מעיין נובע של אושר, סיפוק ושמחה, שאין כדוגמתם.

כאשר עדיין איננו חשים זאת, עלינו לומר לעצמנו: "הבה נדליק את אורות הארמון", נגרש את חשכת העולם הזה הדומה ללילה ומסמא את עינינו ואוטם את לבנו. נאיר בעיני שכלנו וברגשות לבבנו את הפינות

החשוכות עדיין בהשקפתנו, ונשיב אל הלב את הידיעה החשובה של "אשרינו, מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו".

נעשה זאת בעז"ה על ידי התבוננות בשלושת העניינים המוזכרים במשנה הנ"ל באבות, ונצא לדרכנו בהתבוננות בחלקים מאורחות חייו לפי סדר היום. עכ"ד הילקוט לקח טוב.

הכין רואים את רשותו של לבן לכאור רק

יעקב עשה לו עוול עם המקלות

שביקש לעקור את הכל יש להקשות היכן מרומז שלבן ביקש לעקור את יעקב. דבפסוק נשמע להיפך שיעקב עשה תחבולות נגדו, עם המקלות והצאן. אלא ביאר בהגדת "דובר שלום" על פי משל, פיקח ועוור קנו אגוזים בשותפות ורצו לחלקם ביניהם. אמר העוור לפיקח: כדי שהחלוקה תהיה הוגנת ניקח כל

למה יעקב לא הלך מייד לחרון

קודם, האם ללמוד תורה ואח"כ לישא אשה, או לישא אשה ואח"כ ללמוד תורה וכו', אמר רב יהודה. אמר שמואל, הלכה נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה. ר' יוחנן אמר ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה, ותירצה הגמ' שלא פליגי הא לן והא להו.

ופירש ר"ת שם בתוספות דר' יוחנן דאמר ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה, לבני ככל דיבר שאינו יכול להניח אשתו וילך וילמוד תורה, ועוד שהם עניים. ושמואל דאמר נושא אשה תחלה, לבני א"י אמר שיכולים ללמוד במקומם, וגם הם עשירים וטוב לו שישא אשה וילמוד תורה בטהרה.

ומבואר שדעת ר"ת, שאדם שהוא עני, ואין לו כדי לפרנס את ביתו, צריך להקדים וללמוד תורה ואח"כ לישא אשה, שאם ישא אשה הוא לא יוכל ללמוד, שריחיים בצוארו ויעסוק בתורה. אבל עשיר קודם ישא אשה כדי שילמד תורה בטהרה, ואח"כ ילמוד תורה.

ולפי"ז מיישב שלכן יעקב כשהיה בידו ממוון הרבה, הלך על דעת לישא אשה, כדי שיוכל ללמוד בטהרה לפי דרגתו כמובן!. אבל כשאלפיז לקח ממונו את כל ממונו, כמבואר ברש"י (בראשית כט יא) 'שרדף אליפז בן עשו במצות אביו אחריו להורגו, והשיגו, ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק, משך ידו, אמר לו מה אעשה לצווי של אבא, אמר לו יעקב טול מה שבידי, והעני חשוב כמת. ולכן כבר לא יוכל לישא

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. (כח, י) ורש"י כתב וילך חרנה. - יצא ללכת לחרון ומבואר שייצא בשביל ללכת לחרון. וצ"ב א. שהרי בעת שהלך מבית אביו לחרון, היה בן ששים ושלוש, כפרוש רש"י, ורק כשהיה בן שבעים ושבע הוא בא לבית לבן, ומפני שהלך ללמוד תורה ארבע עשרה שנה בבית מדרשם של שם ועבר כמו שמבואר במדרש (בראשית רבה ס"ח ה'), וא"כ איך פירש רש"י שייצא ללכת לחרון, בשעה שהתעכב ארבע עשרה שנים בבית שם ועבר?.

ב. ועוד שואל רבינו החפץ חיים בשמירת הלשון (שער התורה פרק ט) 'זכי זו העת והעונה לתלמוד תורה, והלא בן שלשים ושלוש שנה היה, ולא היה לו עדין שום זרע, ובפרט שאומה הישראלית הקדושה, הצריכה לצאת על פני האדמה, רק הוא מוכשר לזה, ולא איש אחר, וכל זה ידוע היה ליעקב אבינו, כמו שפרש רש"י על הפסוק (בראשית כ"ט כ"א): 'כי מלאו ימיו', ואימתי אעמיד שנים עשר שבטים? עין שם. והנה אם כן בודאי מצוה גדולה, שילך תכף אל בית לבן, כמו שאמר לו יצחק, ולשא אשה ולא להתעכב ולהפריש את עצמו לתלמוד תורה ארבע עשרה שנה'.

כיון שהיה עני לא יכל לישא אשה תחילה

אלא ביאר רבינו החיד"א בספרו נחל קדומים, בהקדים דברי הגמ' בקידושין (כט:): שנחלקו מה

למעשה פרשת ויצא

לגשת לבעל בית אחד לאיזה ענין, ומשלא מצאו בביתו - הלך לביהמ"ד תעש ללמוד ועם עד הבוקר!

נכון ישנם אנשים שיושבים ולומדים עד הבוקר, אך אצלם הדבר נעשה מתוך תכנון מוקדם. אבל הוא בכלל לא תיכנן לשבת וללמוד כל הלילה, אלא היתה זו מבחינתו תגובה טבעית ומובנת מאליה לאור המצב שאליו הוא נקלע!

קורה שאדם מסתובב בעולם ואינו מוצא מקום לישון. מה הוא עושה? - הולך לכאן, מחפש שם, נכנס לבית המדרש, מנסה לשכב על הספסל, וכשהספסל קשה ולא נוח הוא מנסה לפרוס עליו את המעיל. וכו' גם אותו יהודי היה צריך לישון, אלא שכשהיתה לו אפשרות - הוא הלך לישון. אבל כשהוא לא מצא מיטה - הוא פשוט ישב ולמד עד הבוקר!...

אלו הם דברים שפשוט צריך לקנותם. יתכן אמנם שלימוד כל הלילה הוא מההשגות הגבוהות, אך מי שמתרגל להיות מונח בלימוד, לחשוב בלימוד, לא לבטל את הזמן, יזכה עם הזמן להידבק בתורה, וממילא ירגיש את עריבותה באופן נפלא ביותר, וכלשון התנא (אבדר"נ פכ"ח מ"א) 'אין לך אהבה כאהבה של תורה'.

אשה ואח"כ ללמוד תורה, כיון שריחים בצוארו, ולכן מיד הלך ללמוד ארבע עשרה שנה. ויבך.

ולכן רש"י אומר שיצא ללכת לחרון - שמשמע רק שיצא על דעת ללכת, אבל לבסוף בפועל לא התאפשר לו ללכת.

רואים מכאן את עומק שקיעותו של יעקב אבינו בתורה, בכל המצבים שמעיקרא תכנן ללכת ולהתחתן ופתאום הקב"ה שינה לו את התוכניות אז מיד הוא הלך ללמוד ארבע עשרה שנה!!.

ולמרות שידע שהוא זה שצריך להעמיד י"ב שבטים, (כמו שאומר ללבן לקמן (כט כא) כי מלאו ימי - ואימתי אעמיד יב שבטים). ועם כל הדאגה והאכפתיות לכלל ישראל, יעקב אבינו הולך ללמוד יד שנים ובלי שיישן כלל שינת קבע (כמו שמפורש ברש"י על הפסוק, וישכב במקום ההוא. לשון מעוט, באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים שישמש בבית עבר, לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה) דלא כנוהג שמי שקורה לו כזה נזק הוא מבולבל כמה זמן וכדו' ולומד פחות טוב אלא ליעקב אבינו היתה כזו שקיעות בלמוד.

סיפר הרב פינקוס זצ"ל בספרו נפש שמשון (התורה וקניניה עמ' לד) הכרתי יהודי צדיק ות"ח גדול: ר' נחום לסמן זצ"ל, פעם אחת הוא הוצרך

הכין עצמו ע"י לימוד תורה לזמן שיהיה בבית

לבן

ורבינו החפץ חיים שם כתב לישב, וז"ל 'דהנה יעקב אבינו ידע בלבן, כי בודאי לא יתרצה לתן לו בתו, בלתי שיקבל עבור זה מתנה גדולה, וכמו שכתוב (בראשית ל"א ט"ו): "הלוא נכריות נחשבנו לו" וגו'. וידוע, שיעקב אבינו נעשה עני בדרך על ידי אליפז, אם כן בודאי יהיה מוכרח לעבד אצלו עבודת עבד ולישא מבנותיו, כמו שציוה לו יצחק, וכמו שהיה לבסוף. והיה ירא יעקב אבינו לרדת אצלו ולהתעכב שמה, כי ידע את לבן כי רמאי הוא, וגם ירצה להאבידו מן העולם, וכמו שהעיד עליו הכתוב לבסוף, שרדף אחריו ורצה להרגו, לולא שאלוקי אברהם היה בעזרו והצילו, וגם ביתו מלא טומאת תרפים, ואין בכוחו לעמד נגד טומאה רבה כזו, בלתי בזכות קדושת התורה, ובבית לבן לא יהיה באפשרותו להיות דבוק לתורה.

ועל כן הקדים את עצמו ונס אצל שם ועבר ארבע עשרה שנה ולמד שם בהתמדה רבה, כי כל הארבע עשרה שנה לא שכב לישן פעם אחת שנת קבע, כמו שהעיד עליו הכתוב (בראשית כ"ח י"א): "וישכב במקום ההוא", וכפרוש רש"י שם. ובלמוד כזה, אף כי יתעכב אחר כך בבית לבן איזה שנים, לא יזיק לו מאומה. [ובדברנו יהיה נכון מאד החשבון ארבע עשרה שנה, כי אחר שהם תמורת השנים שהוא מוכרח להיות אחר כך בבית לבן, וידע שבבית לבן יהיה על כל פנים ארבע עשרה שנה, כמו שידוע, שאי

אפשר היה לו לשוב לביתו כל זמן שלא נולד לו יוסף, כי הוא כלהבה ובית עשו לקש, וכמו שכתוב (בראשית ל' כ"ה): "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף, ויאמר וכו' שלחני ואלכה" וגו', וכפרוש רש"י, וידוע, שיוסף נולד בזמן שנת ארבעה עשר, וכמו שכתוב (בראשית ל"א מ"א): "עבדתך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך" וגו'. לכך למד מתחלה ארבע עשרה שנה בתכיפות, כדי שזכות אלו הארבע עשרה שנה יעמדו לו בבית לבן, וכנזכר לעיל].

והנה אנחנו, שזוכרין תמיד זכות אבות, צריכין לילך גם כן בעקבות יעקב אבינו עליו השלום, וכל אב יראה להרגיל בנו לתורה ולמצות כל עת היות הבן על שלחנו, והוא עד שנת עשרים ואחת. עכ"ל.

הלימוד מזה למעשה. עד כמה חשוב ללמוד תורה בכל מצב ועד כמה הלימוד תורה הוא הכנה לכל החיים וחשוב להשקיע בה

מה החידוש שכוחו של יעקב גדול

ויגש יעקב ויגל (כט י) וברש"י 'כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית להודיעך שכוחו גדול'. וצ"ב איזה שבח יש בזה ליעקב שכוחו גדול והיה גיבור, ומה באה התורה ללמדנו בזה.

אלא הביאור בזה וכן ראיתי שכתב ליישב הרב אליהו ברוך פינקל בספרו משלחן ר' אליהו ברוך פינקל (עמ' קכב) ונראה דמעלה גדולה בנקיותו של יעקב למדנו בזה, דהנה בסוף הפרשה (להלן לא ו)

למעשה פרשת ויצא

שלמות, מה הראשונות באמונה אף האחרונות באמונה: ואת כל זה עשה יעקב אבינו עם כוחו הגדול הרי לנו מושג עד כמה היתה לו נקיות הדעת. ועוד שלא תחשוב שהסיבה שיעקב אבינו הלך ללמוד מפני שלא היה כוחו גדול ובלית ברירה הוא הלך ללמוד כמו שיש נהגו אלא כוחו היה גדול ומרצנו ושמתו הוא הלך ללמוד.

עד כמה גדול כוחה של התפילה

כתוב במדרש (ב"ר ב) 'דבר אחר (תהלים קמה, יד): סומך ה' לכל הנפלים, אלו העקריות, שהם נופלין בתוך בתיהם. (תהלים קמה, יד): וזוקף לכל הכפופים, כיון שהקדוש ברוך הוא פוקדן בבנים הן נוקפות. תדע לך שכן לאה שנואת הבית היתה וכיון שפקדה הקדוש ברוך הוא נוקפה, הדא הוא דכתיב: וירא ה' כי שנואה לאה, כי שנואה לאה שעשתה כמעשה השנואים, [שהיתה אמורה לשונא], שכך היו התנאים שיהא גדול נושא לגדולה והקטן נושא לקטנה, והיתה בוכה ואומרת יהי רצון שלא אפול בחלקו של רשע.

אמר רב הונא קשה היא התפלה שבטלה את הגזרה, ולא עוד אלא שקדמה לאחותה, והיו הכל סונטין בה, מפרשי ימים היו סונטין בה, מהלכי דרכים היו סונטין בה, אף הגתיות מאחורי הקורים היו סונטין בה והיו אומרים לאה זו אין סתרה כגלויה, נראה צדקת ואינה צדקת, אלו היתה צדקת לא היתה מרמה

כתיב שאמר יעקב לרחל ולא ואתנה ידעתן כי בכל כחי עבדתי את אביכן. ומכאן אנו למדים עד היכן הוא בכל כחי שהוא כל כחו של יעקב דייקא, והודיענו שכחו גדול עד מאד, ואע"פ שכחו גדול הרבה מאוד משאר רועים, שהם אינם יכולים לבדם לגול את האבן כלל, ואילו יעקב מעבירו כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, וא"כ היה יכול לפטור עצמו אם יעבוד אצל לבן באופן השווה לכל כחם של שאר אינשי, אולם עם כל זה עבד יעקב בכל כחו הגדול שלו.

ולמדים מזה גם הלכה לדינא, וכמבואר ברמב"ם סוף הלכות שכירות פועלים, וז"ל 'זמן חייב [הפועל] לעבוד [את הבעה"ב] בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר 'כי בכל כוחי עבדתי את אביכן' עכ"ל, הרי מבואר ברמב"ם שלמדים מיעקב אבינו את החיוב של כל פועל לעבוד בכל כחו, ומעתה י"ל דזהו דקמ"ל קרא הכא, דאף שהיה יעקב כחו גדול מ"מ לא עבד כשאר פועל בשוק, ומינה נשמע לדינא דאפילו פועל שכחו רב מאד חייב לעבוד בכל כחו ולהמתבאר כל זה בכלל כוונת הרמב"ם, שיש חיוב לפועל לעבוד בכל כחו שלו, ואין יכול לפטור עצמו בחשבונות שכחו גדול משאר פועלים. עכ"ד.

ויש להוסיף עוד מה שמובא במדרש (בר"ר ע"ט) יזבא גם אל רחל ויאהב גם את רחל מלאה וגוי (בראשית כט, ל), אמר רבי יהודה בר סימון בנהג שבעולם פועל עושה מלאכה עם בעל הבית שתים ושלוש שעות באמונה ובסוף הוא מתעצל במלאכתו, ברם הכא מה הראשונות שלמות אף האחרונות

אלא מבאר בדרש דוד (עמ' ס) בשרה מצינו שאמרה לאברהם אבינו (בראשית טז ה): 'חמסי עליך', ופירושו במדרש (לקח טוב בראשית פט"ז סי' ה), ששרה התאוננה על כך שאברהם לבדו זכה להפקד בישמעאל, בזכות תפילתו: 'זאנכי הולך עירירי' (שם טו כ), ולא אמר: 'זאנחנו הולכים עירירים', ואילו היא שלא הזכרה בתפילתו - לא זכתה לפרי בטן, ונמצא שידעה שאין לה אל מי לפנות אלא אל הקב"ה שיושיעה, ולפיכך נפקדה.

וכן מצינו ברחל, שיעקב אבינו אמר לה (שם ל ב): 'התחת אלקים אני אשר מנע ממך פרי בטן', ופירש רש"י 'ממך מנע ולא ממני', ודבר זה גרם לה שתהיה תפילתה מעומק הלב. כמו שכתב הרמב"ן (שם א): 'הנה הצדקת בראותה שלא תוכל להסמך על תפלת יעקב, שבה להתפלל על עצמה אל שומע צעקה, וזהו 'וישמע אליה אלוקים' (שם כב)', כלומר, הטעם שזכתה רחל להיפקד בבן רק לאחר שחרה בה אפו של יעקב, היה משום שבאותה שעה נוכחה רחל לראות שלא תוכל להסתמך על תפילתו של יעקב, ועל כן התפללה בעצמה. ודווקא לקול תפילתה של רחל שמע השי"ת, וכפי שנאמר: 'וישמע אליה אלוקים' - ולא לקול תפילתו של יעקב, שכן באותה העת היתה תפילתה תפילה שלימה, מעומק ליבה, ועל כן היה בכוח בטחונה ותפילתה להושיעה

וכך ביאר המלבי"ם (שמואל א א ט) מדוע נפקדה חנה באותה שנה דווקא, מפני שעד אותה עת, סמכה

באותה. רבי חנין בשם רבי שמואל בר רבי יצחק אמר, כיון שראה אבינו יעקב מעשים שרמה לאה באחותה, נתן דעתו לגרשה, וכיון שפקדה הקדוש ברוך הוא בבנים, אמר לאמן של אלו אני מגרש, ובסוף הוא מודה על הדבר, הדא הוא דכתיב (בראשית מז, לא): 'וישתחו ישראל על ראש המטה, מי היה ראש מטתו של אבינו יעקב לא לאה. ורחל עקרה, אמר רבי יצחק, רחל היתה עקרו של בית, כמה שנאמר: ורחל עקרה, עקרה רחל'.

וצ"ב מה צריך להשמיענו שהיו הבריות סונטים בה והיו אומרים לאה זו אין סתרה כגלויה, נראה צדקת ואינה צדקת, אלו היתה צדקת לא היתה מרמה באחותה, מה השיכות שיש בזה לתפילה

אלא למרות שלכאן אם ה' יענה לה יהיה חילול ה' שיאמרו שהוא עושה ניסים למי שאינה צדקת והיו אומרים לאה זו אין סתרה כגלויה, נראה צדקת ואינה צדקת, אלו היתה צדקת לא היתה מרמה באחותה, מ"מ ה' עשה לה נס מכח התפילה.

מה הסיבה שבר"ה נפקדה שרה רחל וחנה

בר"ה יצא יוסף מבית האסורין בר"ה בטלה

עבודה מאבותינו במצרים

כתוב בגמ' (ר"ה יא.) שבר"ה נפקדה שרה רחל וחנה בר"ה יצא יוסף מבית האסורין בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים וצ"ב למה נפקדו רק ביום הזה.

כיוצא בזה מצינו בבני ישראל במצרים, שנאמר (שמות ב, כג): 'ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים', שלכאורה יש להבין, מדוע דוקא כשמת פרעה זעקו בני ישראל להשי"ת ונושעו, ומדוע לא עשו זאת קודם לכן. וביאר רבי איצ'לה מוולאז'ין (פה קדוש שמות שם), שכל עוד היה פרעה חי, היתה עדיין תקוה כל שהיא בליבם של בני ישראל, שכאשר ימות פרעה תתבטל גזירת השיעבוד בדרך הטבע, ועל כן לא תלו לגמרי את כל ייבם ותקותם בהשי"ת, אולם משראו שגם אחרי מות פרעה עדיין משועבדים הם כמקודם, הבינו כי אין להם על מי להישען אלא על אביהם שבשמים, ועל כן זעקו זעקה שלימה והתפללו מתוך ליבם, ללא פגם וללא פניה, ומשום כך נושעו. עכת"ד

אך עדין צ"ב לכא' שכל מה שקרה אינו קשור לזמן עצמו והוא רק במקרה קרה באותו זמן וצריך לומר שאם זה לא היה בר"ה אפ"ה הם לא היו נושעים כי רק שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה אבל לאחר מכן הפסידו את ההזדמנות וכמו שביארנו במק"א בארוכה.

ור' חיים שמואלביץ זצ"ל ביאר שזה הסיבה שהמרגלים בשנה האחרונה שלהם ניצלו כיון שהיתה תפילתם מעומק הלב שידעו ששוב הם וודאי ימותו שכל שנה היה להם ספק אולי הם לא ימותו משא"כ

חנה ובטחה אף בתפילותיו של בעלה על כן לא היו תפילותיה בשלימות הבחינה של 'נפלה נא ביד ה', אולם כאשר ניחמה אלקנה בעלה ואמר לה (שם, ח): 'חנה למה תבכי, הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים, והשתדל לרצותה שתשלים עם מצבה ולא תבכה, הבינה כי לא תוכל עוד לסמוך על תפילתו, שכן הוא כבר נואש מן הרחמים, ומעתה אין הדבר תלוי אלא בה עצמה, בכוח בטחונה ותפילתה. מטעם זה נאמר מיד לאחר מכן (שם י): 'והיא מרת נפש ותתפלל על ה' ובכה תבכה', שכן התפילה שהתפללה חנה באותה שנה, היתה מתוך הכרה כי אין ישועתה תלויה אלא בה ובתפילתה, וכיון שהיתה תפילה זו מתוך ציפיה לישועת ה', הועילה לחנה והושיעתה.

מעתה תתבאר היטב השייכות בין פקידותיהן של שרה, רחל וחנה, ובין יציאתו של יוסף מבית האסורים, שכן יציאתו של יוסף היתה לאחר שנתיים ימים מעת שיצא שר המשקים לחפשי, וכבר ידע יוסף כי שר המשקים שכח אותו, ולא יזכירוהו עוד לפני פרעה, וכפי שאמרו במדרש (בראשית רבה פט ג): 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו' (תהלים מ ה), זה יוסף, 'ולא פנה אל רהבים', על ידי שאמר לשר המשקים 'זכרתני והזכרתני' ניתוסף לו שתי שנים. נמצא אם כן, שרק אחרי שעברו שנתיים ימים, וכבר נתייאש מעזרת בשר ודם לגמרי, ואף שר המשקים שכח אותו, השליך יוסף את כל ייבו על הקב"ה, וכיון שעשה כן, ולא פנה אל תקוות בשר ודם, זכה בראש השנה לישועת ה', ויצא מבית האסורים.

למעשה פרשת ויצא

לו כסף. אין לו שום דבר אחר לעשות חוץ מלצעוק מעומק לבו לקב"ה שיציל אותו מן הצרה. מי שצועק מעומק הלב - יוצא מכל הצרות.

אבל כאשר אדם חולה הוא חושב שרופא טוב יוכל לעזור, וכן יושב בבית האסורים מקווה שעורך דין טוב יוציא אותו הוא מתפלל, הוא 'זועק' לה', התפילה מבחינתו היא סוג נוסף של השתדלות....

שום תפילה אינה שבה ריקם והוא 'נושע' ממצוקתו, אבל לא יוצא לחלוטין. שכן הוא לא סמך על ה' במאת האחוזים.

במצרים הייתה צעקה! 'יצעקו ותעל שוועתם אל האלוקים'. ליל הסדר הוא הוא הזמן להחדיר בצאצאיו הישענות מוחלטת בבורא עולם. עכ"ד הרב פנחס ברייער שליט"א.

ויש להוסיף לזה מעשה שהיה עם אחד מטובי המרצים באשדוד (הרב שק שליט"א)

שכאשר להתחיל לעבוד עם אחד הארגונים הגדולים שמקרבים רחוקים על ידי הרצאות.

יום אחד הזמינו אותו למסור הרצאה בעיר ראשון לציון ברחוב שפירא.

ההרצאה הייתה אמורה להיות בשעה 20:00 בעיר ראשון לציון ברחוב שפירא.

בשנה האחרונה וזה התפקיד להרגיש ששום דבר אינו בטוח

וכן הביא הרב פנחס ברייער שליט"א "ונצעק אל ה' אלוקיני". בפרק ק"ו בתהילים מובאים ארבעה סוגים שחייבים להודות: עוברי מדבריות, חולה שנתרפא, היוצא מבית האסורים ויורדי הים.

המלב"ם מדייק דבר פלא בפסוקים אלו: אצל יו רדי הים והולכי מדברות כתוב "ויצעקו אל ה' בצר להם", ויצעקו - בצ'. אצלם מסיים הפסוק "ממצוקותיהם יוציאם". לעומתם, אצל השניים האחרים - חולה ומי שיוצא מבית האסורים כתוב "ויצעקו אל ה' בצר להם", ויצעקו - בז'. אצלם מסיים הפסוק "ממצוקותיהם יושיעם".

המלב"ם מבאר שבלשון הקודש ההבדל הוא שצעקה היא פנימית יותר מזעקה. ללמדנו שכשאדם 'צועק' מפנימיות הלב - הקב"ה מושיע אותו מכל צרותיו - ממצוקותיהם יוציאם. אך כאשר אדם רק 'זועק', הקב"ה מושיע אותו מהצרה הנקודתית. ישועה זמנית.

אם כן, יש להבין למה השניים הראשונים 'צעקו' והשניים האחרונים 'זעקו'...

מבאר המלב"ם: כאשר אדם נמצא בים והספינה מיטלטלת כקליפת אגוז בין משברי הים - אין לו מה לעשות! לא יעזרו לו פרוטקציות וקשרים ולא יעזור

למעשה פרשת ויצא

ובעיר ראשון לציון ישנם שני רחובות בשם שפירא. אחד בשם צבי שפירא, ואחד בשם חיים משה שפירא.

והוא חשב שההרצאה ברחוב חיים משה שפירא, וזה היה קרוב אליו. ולכן הוא נסע לשם בעשרה לשמונה.

וכשהוא מגיע קרוב לרחוב התקשרו לשאול אותו מהאירגון למה עוד לא הגעת.

הוא ענה להם שהוא עוד דקה אני ברחוב חיים משה שפירא, ואני יורד שמה.

אמרו לו טעית הכוונה היתה לרחוב צבי שפירא, ואיך טעית בטח אין לך ג' פי אס.

הוא הצדיק ואמר שיש לו מפה ועליה הוא מסמן לעצמו את המסלול.

והוא כעת יסמן מסלול חדש ויגיע.

מטעם האירגון צעקו עליו איך מרצה מתנהג בצורה כזו מיושנת, ואין לו ג' פי אס.

הוא מאוד נפגע במקום שיעודדו אותו עוד שופכים לו שמן למדורה.

והוא הרגיש שלא בנוח עם הצעקות שהוא קיבל.

לכן הוא אמר להם תשמעו אם יש לכם מרצה אחר להזמין היום, אני חוזר לבית, ותזמינו אותו, קשה לי לבוא למסור הרצאה בצורה שכזו.

מהאירגון ענו לו, נראה לך שאם היה לנו מרצה אחר היינו מזמינים אותך להרצות!!! נו באמת, רק בגלל שאין לנו אין אף אחד שירצה היום הזמנו אותך להרצות כאן.

הוא נפגע מאוד אבל אפ"ה הגיע להרצאה.

וכשהוא הגיע להרצאה אמרו לו תשמע, זה הרצאות לאקדמאים אנשים רציניים מאוד, אל תדבר איתם לא על מיסטיקה, ולא על כל מיני דברים אחרים.

אלא רק על חינוך.

המרצה טען אני נמצא שתי דקות לפני תחילת ההרצאה, ויש לי נושאים אחרים שיש לי משנה שנונה בהם, ובנוסף אני לא יודע מתמחה בנושא החינוך אין לי נסיון בזה הילד לי הכי גדול הוא בן שלוש.

מהארגון ענו לו.

אין מה לעשות אתה חייב למסור על חינוך ויהיה מה שלא יהיה.

המרצה הבין שאין עם מי לדבר ועל מה לדבר הוא הבין שרק בורא עולם יכול לעזור לו.

תמיד הוא הבין שגם בורא עולם עוזר לו הוא מכין הרצאה ובס"ד היא יוצאת יפה עכשיו הוא לא הכין כלום כלום.

למעשה פרשת ויצא

וזה גרר שהוא יוזמן לעוד הרבה הרבה הרצאות.

והוא עצמו לא הכין שום דבר.

כי זה היסוד כאשר אתה פונה באמת לבורא עולם בתפילה.

אז הקדוש ברוך הוא עוזר לך.

ואם אתה חושב שאתה מסתדר לבד אז ה' משאיר אותך להסתדר לבד.

וילך ראובן בימי קציר חיטים וימצא דודאים בשדה (ל יד) וברש"י להגיד שבחם של שבטים שעת הקציר היה לא פשט ידו בגזל להביא חיטים ושעורים אלא דבר הפקר שאין אדם מקפיד בו וצ"ב מזה החידוש שאינו גולן, (ובהם נהגה)

אלא באה התורה לחדש שעל כל פעולה קטנה יש שכר, וכמו שמוצאים בחז"ל הרבה שכר עצום ונורא על תנועה כל דהו של האדם:

עה"פ וירא ה' כי סר לראות איתא במד"ר (שמות פ"ב אות ו') ר' שמעון בן לקיש אמר הפך פניו והביט. ובגמ' ברכות דף ז' בשכר ויסתר משה פניו זכה לקלסתר פנים

וראה עוד בגמ' סנהדרין דף צ"ו ע"א כמה שכר גדול קיבל נבוכדנצר על ד' פסיעות שפסע לכבוד שמים לנו אין בכלל את הכלים להעריך ערך של מצוה

המרצה סיפר לי שלפני כל שיעור הוא מנדב סכום לצדקה, ונושא תפילה לבורא עולם שישים בפיו את המילים הנכונות לדבר.

אך הפעם הוא נתן כפול לצדקה.

ואיזה תפילה מעומק הלב הוא נשא, הוא ידע שאם הוא מצליח כאן, הוא מתקדם ואם לא שם תהיה קבורתו, ואם לא הוא לא יתקדם לשום מקום.

הוא אמר לה' תראה את הבזיונות שאני מקבל, אני בא לזכות את הרבים, אנשים שופכים את דמי, ואומרים לי שאם היה מרצה אחר לא מזמינים אותי (כאילו אני רק בלית ברירה מוזמן).

אנא ה' שים לי כפה את המילים הנכונות להגיד.

אני לא יכול לבד אין לי שום דבר לדבר.

אין לי מיישהו אחר שיכול לעזור לי, רק את ריבוני של עולם.

הוא סיים את התפילה מעומק ליבו.

ובלב כבד הוא נכנס להרצאה.

והוא התחיל לדבר והוא מרגיש איך שה' שם ממש בפיו את המילים הנכונות.

וזה הייתה הרצאה שהקפיצה אותו ממרצה סטנדרטי למרצה מיוחד.

אנשים כל כך התלהבו מהרצאה.

למעשה פרשת ויצא

כל מעשה קטן חשוב אם יגלו השכר תבטל

הבחירה

וכן מסופר על אשת הגאון מווילנא זצ"ל, היתה גבאית צדקה בשותפות עם צדקת נוספת מווילנא. נהגות היו שתיהן לעבור בין הבתים ולדפוק על לבבות ישראל שיפתחו ידם לעזרת הנצרכים. לעת זקנותן, סיכמו השתיים בתקיעת כף, שהראשונה שתלך לבית עולמה, תבוא בחלום לחברתה ותדווח לה על הנעשה בדינה בעולם העליון, ועל השכר שקיבלה עבור מעשי הצדקה.

בחלוף הימים, נפטרה חברתה של אשת הגר"א, וכמסוכם ביניהן באה בחלום לאשת הגאון, ואמרה לה: "דעי לך, כי אין רשות לגלות את הנעשה למעלה, כיון שאם יודע גודל השכר, תתבטל הבחירה, והכל ירוצו לקיים מצוות. רק מחמת שהבטחתי בתקיעת כף שאספר מהנעשה שם, הרשוני לספר לך דבר אחד - התזכרי את אותו יום גשום בו הלכנו שתינו לערוך מגבית לצדקה? ביקרנו אצל אשה פלונית, אך היא לא שהתה בביתה, ואנו המשכנו בדרכנו. לפתע, ראית אותה מרחוק, נשאת ירך ונפנת לעברה, ואז ניגשנו אליה שתינו וגבינו ממנה כסף לצדקה.

ומה מאוד יגדל השכר ויתעצם לפי מדת העמל והיגיעה - הכרוכים בכל מעשה מצוה, כמה יהיה שכרו של מי שטרחתו גדולה בהרבה מארבע פסיעות? הרי ברור כי מדת העמל - תובא בחשבון, בדקדוק נפלא מאין כמוהו!

"ובכן" סיימה האשה בחלום, "דעי לך, שזכות צדקה זו נרשמה בשמים על שם שתינו בשוה, אך אצלך שמור בשמים שכר עצום נוסף על כך שהרמת ירך ונפנת לה!".

אל לנו איפוא לזלזל בשום מעשה של מצוה, ולו הקטן ביותר! המעשה הקטן ביותר צופן בחובו פוטנציאל אדיר! לעתים פעולה או תנועה האורכת רגע אחד, זוכה בשמים להכרה כמעשה נשגב שזכותו מספיקה לשנים רבות.

אשת הגר"א סיפרה את החלום להגר"א זצ"ל, והוא קרא לאנשי החברה קדישא, וציוה עליהם לרשום את הסיפור בפנקס החברה קדישא. והגאון רבי אליעזר מנחם שן זצ"ל אמר שבעיניו ראה את הסיפור רשום בפנקס חברה קדישא דוילנא.

ועוד יש לומר בהקדים מש"כ בלמעשה (פרשת ויקרא)

אדם כי יקריב מכם קרבן לה" (א ב)

'אדם למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל רש"י.

מדוע זקוקים אנו ללמוד שאין להקריב קרבן מן הגזל מאדם הראשון, הקשה בעל החפץ חיים זצ"ל, והלא מקרא מפורש הוא, 'אני ה' שונא גזל בעולה: (ישעיה סא)?

לבושה נצחית בעולם הבא. ומתי? כאשר יתבעו ממנו על מה שקיבל בתור תלמיד חכם וירא שמים בשעה שבאמת לא היו בו מעלות אלו.

ולפי"ז יש לומר שזה המעלה של ראובן שלמה לא קנה וכיו"ב ורק הלך למקום הפקר כי לא רצה שיתנו לו מחמת שיטעו בו שהוא צדיק וכיו"ב או שיעשו לו הניחה מפני זה ולכן הוא התרחק עד כדי כך לקחת רק מן ההפקר.

ועוד יש להביא מש"כ בלמעשה פרשת בהעלותך

פרשת בהעלותך

כתב הרב ביפוס משנתה של תורה בהעלותך 170 תשעז ערכם הגדול של המעשים הקטנים

שבוע שלם! שבע יממות תמימות! התעכב כל עם ישראל היוצא ממצרים, על אנשיו נשיו וטפיו, ועצר את מסעו במדבר. וכל זה מדוע? אומר רש"י על הפסוק "והעם לא נסע עד האסף מרים": "זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למושה כשהושלך ליאור, שנאמר 'ותתצב אחותו מרחוק'".

יש כאן הדגשה, המפתיעה את כל המתבונן בדבר. לא בגין אישיותה הנכבדה של מרים הנביאה היה העיכוב, גם לא בגלל היותה אחותם של משה ואהרן, כיבד אותה העם בהמתנה. זו היתה מתנת שמים, שכן רש"י מגלה לנו ש"זה הכבוד חלק לה המקום" עבור מה? "בשביל שעה אחת שנתעכבה למושה". התוספות במסכת סוטה (יא.) מוסיפים ומעמידים

אלא תירץ שיש שני מיני גזל, א. שלוקח מחברו בעל כרחו. ב. כאשר נותנים לאדם מתוך הנחה מוטעית שהמקבל הוא תלמיד חכם וצדיק, והנותן רצונו להנות תלמיד חכם מנכסיו, מקבל זה לגזלן ייחשב שהרי אילו היה הנותן יודע שאינו תלמיד חכם ואינו צדיק לא היה מעניק לו.

הלימוד המיוחד שיש לנו מאדם הראשון בא להורות על החובה להזהר מן הגזל גם מהסוג השני. כשם שכל מה שהקריב אדם הראשון היה נקי מכל חשש גזל על אופניו השונים, שכן הכל היה ברשותו, כך גם צריכים להיות הקרבנות בכל הדורות.

מו"ר הגר"א לופיאן זצ"ל שמסר את הדברים הנ"ל בשם החפץ חיים (לב אליהו בראשית עמ' ריא) סיפר שפעם אחת בעת ברכת המזון, כאשר הגיע החפץ חיים לזונא אל תצריכנו ה' אלקינו לא לידי מתנת בשר ודם וכו'. שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד'. נאנח אנחה גדולה. משסיים לברך שאל אותו בנו לפשר האנחה.

השיב החפץ חיים ואמר: לכאורה, אין הדברים מובנים. כיצד מתקשר הסיום של 'שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד' לנאמר לפני כן – 'זונא אל תצריכנו' וכו'. הרי הבושה של הנצרכים למתנת בשר ודם היא בעולם הזה דוקא, ומדוע נקט הכתוב כלפיהם את הלשון 'לעולם ועד' המוסבת על העולם הבא?

אלא האמת היא, סיים החפץ חיים, כאשר מקבלים מתנה מבשר ודם אפשר ח"ו שיגיע המקבל על ידי זה

למעשה פרשת ויצא

מצוות גמילות חסדים בזה שנתנה לו משקה די מתוק. בליבה היא אולי גם חשבה: הלוואי שלכל ילדי ישראל תהיה אמא מסורה כזו, שממלאת משאלות לב בנה גם כשהיא מאד עסוקה.

באה התורה ומלמדת אותנו, שאילו היתה טורחת טיפ-טיפה יותר, וממתיקה לו יותר את ה"טיפה", גם הבחישה היתה נחשבת לה למצוה! כך נוכל למצוא בחיי היום-יום הזדמנויות לרוב, לסייע לבני אדם ללא כל מאמץ, להעניק להם הרגשה טובה ולשמחם. לפעמים על ידי מילה טובה, "בוקר טוב", ואפילו רק הארת פנים, או חיוך קל. הביצוע הוא כל-כך קל, והמצוה היא כה גדולה!

הדוגמאות לכך רבות מאוד, לאין ספור! למוזוג כוס לשני, להרים מהרצפה דבר שנפל לו, לדאוג לנצרך

לממחסת נייר או לשאול "מה שלומך?" ישנם בני אדם רבים הצמאים ליחס כלשהו, עד שכל התייחסות שהיא תתקבל כמים צוננים על נפש עייפה. שלא לדבר על קשי יום, מרי נפש, שלגביהם כל התייחסות עשויה לחולל מהפך במצבם. ועל כולם נרשה לעצמנו להוסיף, שגם הרוויים בנחת ואינם צמאים במיוחד ליחס, ישמחו אם נייעד גם לכיוונם מילה טובה, הארת פנים וכדומה.

אמנם זו מצוה קטנה, אך אל לנו לזלזל בערכה! זה לא פחות מאחות השומרת כרבע שעה על אחיה. כך שלעולם לא נדע מה כוחם של הדברים הקטנים

את הדברים על דיוקם, ואומרים שלא מדובר כאן בשעה שלימה, אלא ברבע או שליש שעה!

מוסר ההשכל שמפיק מכאן הגר"ש פינקוס זצ"ל בספרו "תפארת שמשון", הוא גדול ועצום. ובעצם אילמלא הוא שהאיר את עינינו, היינו יכולים וצריכים להתעורר מעצמנו למסקנה המתבקשת כל-כך: ערכם הגדול של המעשים הקטנים!

לעתים קרובות למדי אנו דשים בעקבינו ומזלזלים במעשים הקטנים. אנו אוהבים מצוות גדולות ורועשות, גם אם אין כוונתנו למשוך קהל צופים ולהרבות לנו מעריצים ומעריכים. אוהבים אנו להשביע את עצמנו ב"מנות גדולות", כי בפחות מזה ייפגם הסיפוק ויגדל המחדל, בה בשעה שהטעות בנידון זה היא גדולה עד מאוד!

כי האמת היא שאין לשער את גודל ערך כל מעשה טוב, אפילו אם הוא קטן ומזערי. עלינו ללמוד מדרכי הנהגת הבורא, ולהבין עד כמה חשוב להתייחס כראוי לכל מעשה ולכל פרט. ניקח לדוגמא ילד הנכנס למטבח ומבקש מאמו הטרודה ועסוקה, כוס שתייה. האמא מתפנה לרגע קט מעיסוקיה ויוצקת תמצית מתוקה לתוך כוס, מוסיפה לזה מים ומושיטה את המשקה לילדה הצמא. הכל טוב ויפה, אך בטירדתה היא לא מצאה זמן לבחוש את המשקה כדי להגביר את מתקויותו. היא מודעת לכך, אך בתוקף הנסיבות היא סבורה שלא נורא אם תחסר מעט מתקויות. לדעתה היא מילאה את חובתה כאם וגם קיימה

למעשה פרשת ויצא

יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו' (בראשית כט ב-י)

וצ"ב א. משמע שמיד שיעקב הגיע הוא השקה את צאן רחל, ולמרות שרחל הגיעה אחרי הרועים, וכיצד יעקב אבינו הקדימה לשאר הרועים שחיו שם, וגזל את זמנם, והרי היא היה מדקדק בגזל עד כדי כך, שממונו חביב עליו מוגפו, וחזר את כל הנהר בשביל פכים קטנים ששכח ומפני שאין פושטים ידיהם בגזל (חולין צא. ורש"י בראשית לב כה).

ב. למה האריכה התורה לספר, שראה שלושה רועים, ושהייתה אבן גדולה, ושיעקב גלל אותה, שהתורה תספר מהחלק שפגש את רחל, שהרי דרכה של תורה לקצר 'שהרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה', כמבואר ברש"י (בראשית כד מב) 'אמר רבי אחא, יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה' ומה יש בזה מיוחד שצריך להאריך.

אלא חדא מתורצת בחברתה, שהסיבה שהתורה האריכה לספר שכל הרועים חיו שם, והיתה אבן גדולה ולא יכלו לפתוח, כדי לבאר למה יעקב לא חיכה לשאר הרועים, והקדים להשקות את צאן רחל ראשונה, וזה מכיון שהיתה אבן גדולה ולא יכלו לפתוח עד שיבואו כולם ונחשב שסגור כלפיהם ולא הפסידו במה שהקדים להשקותה, לכן יכל יעקב להקדים להשקות צאן רחל.

רואים עד כמה חשוב לה' זמנו של יעקב אביו שבשביל זה נתן ה' בלב הרועים לכסות את הבאר

שהוזכרו ושלא הוזכרו כאן. במיוחד בימינו כאשר ברחוב [ולפעמים גם בבית] שורר יחס קר ומנוכר בין איש לרעהו, עולה ערכה של כל נתינת יחס לאין ערוך. יש

בזה גם בחינה של קידוש שם שמים, כאשר רואים אדם הולך בדרכי ה' בהחשיבו את המעשה הקטן. ולרחוקים זה מראה מה גדול הוא חינוכה של התורה.

נמצא, איפוא, שהמעשים הקטנים יכולים להעלות את האדם לגדול בערכו, אם רק ישכיל להבין מה גדול ערכם של המעשים הקטנים.

נכתב לעילוי נשמת ראש הישיבה הגאון רבי דוד יצחק מן זצ"ל. שלימדנו פרק מאלף בהתייחסות לדברים הקטנים. וכבר אמרו: "איזהו אדם גדול? זה שאין אצלו דברים קטנים" ..

ולפי"ז יש לבאר ג"כ מה זה להגיד שבחו שלא פשט ידו בגזל

האין יעקב הקדים להשקות לפני כל הרועים

יירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדלה על פי הבאר ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה וכו' ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש

הכסא נמצאו רק בעיר שושן שהיתה עד אז עיירה קטנה ולא עיר הברה, משהושלמה מלאכת בניית הכסא לאחר ג' שנים התברר שא"א להעביר את הכסא למקום אחר, לפי שהיה גדול מאד, הכניס הקב"ה במלך רוח שטות והעביר את עיר הברה לשושן, כדי שיוכל לשבת על כסא מלכותו שנמצא בשושן, דבר זה נכתב כדי להראות גדלות השי"ת שהכין בזה הנס לבנ"י, לפי שמרדכי נמצא בשושן, כמו"ש 'איש יהודי היה בשושן' - שהיה כבר (הגר"א).

וכן מצינו בגמ' בע"ז (כ: דלעת"ל נכנסת מלכות רומי לפני הקב"ה ואומר להם במה עסקתם, אומרים רבש"ע הרבה שווקים תיקנו הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה, אמר להם הקב"ה שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם, עיי"ש. וצ"ב איך העיזו לומר שקר גמור לפני הקב"ה שידוע הכל, וביותר ודאי שלא יקבל את דבריהם השקריים. ובגרי"ז על התורה (פרשת בראשית) פירש דבאמת הכל נעשה בשביל ישראל, ולכן אמר להם הקב"ה שוטים ולא שקרנים דלא הוי שקר, דכל מה שהקב"ה נתן להם כח ומחשבה לעשות, הוא בשביל ישראל, אלא כיון דכיוונו בבנייתם ותיקונם לדברים אחרים אינם מקבלים ע"ז שקר, עיי"ש

וכן רואים מהמעשה שכאשר נסללה מסילת הברזל מפטרבורג שברוסיה לברלין, אמר אביו הגר"ח זצ"ל: 'הרי זה בשביל שבני ישיבה יוכלו להגיע בקלות לוואלוזין, שהרי כל מה שנעשה

באבן שזה גובל בטירחא מרובה, שכל יום צריכים לחכות בסבלנות, עד שכל הרועים יבואו. וכל זה כדי שיבוא יעקב ומיד יגלה את האבן מעל פי הבאר, וישקה מיד את צאן רחל וירוויח זמן, ומפני שכל העולם נברא בכדי לסייע למי שלומד תורה רק שהם לא יודעים ולא מתכוננים בשביל זה.

הסיבה שהעביר את עיר הברה לשושן -

בשביל איש יהודי

וכן מצינו כמגילת אסתר שכתוב (א ב) 'בימים ההם כשבת המלך אחשורוש על כסא מלכותו'.

וצ"ב, א. מה החידוש שכתב 'כשבת המלך על כסא', הרי פשוט שכל מלך יושב על כסאו וכמו שלא כתוב אצל פרעה כשבת פרעה על כסא מלכותו.

ב. ועוד שדי היה לכתוב 'ויהי כשבתו', ולמה האריך וכתב 'כשבת המלך אחשורוש'.

אלא בא לומר שדווקא אחשורוש ישב, אבל שאר המלכים ישבו בבבל. והסיבה מבוארת בילקוט (תתרמו) ובתרגום השני, שחמד את כסא המלכות של שלמה, שנעשה בחכמה למעלה מדרך הטבע, ורק שעל הכסא המקורי הוא לא יכל לשבת, שכבר פרעה נכה שבה הכסא באחת המלחמות והביאו מצרימה, וכשניסה לעלות עליו, הכישו הארי ונפל ממנו. ומאז לא העיזו עוד לעלות על הכסא הזה.

לכן אחשורוש שהיה הדיוט שאינו בן מלך ורצה להראות שהוא מלך, עשה כסא כדוגמת הכסא ההוא, אך בלי כוונות הקדושה של שלמה המלך ע"ה וממילא לא היה חשש שיפול, האומנים לבניית

יוסף מבית האסורים, כי החלום שלא נמצא מי שידע לפתורו, הזכיר לשר המשקים את יוסף היודע לפתור חלומות, ואמר זאת לפרעה, וכך נתגלגלה ההודמנות לפרעה להכיר את יוסף ולהיזכר בגודל תבונתו, ונסללה הדרך ליציאתו מבית האסורים, עד למנוויו למשנה למלך.

אך האמת - אומר ה'בית הלוי' - הפוכה: הסיבה האחת והיחידה ליציאתו של יוסף מבית הסוהר הייתה משום שהקב"ה גזר לשים קץ לחשכת ישיבתו של יוסף בבית האסורים, אלא שכדי להוציא אל הפועל את הגזירה שיוסף יצא מבית האסורים, סיבב הקב"ה שפרעה יחלום חלום שגם חכמי מצרים וחרטומיה לא ידעו לפטור.

נמצא על פי דברי בית הלוי, שלא חלום פרעה היה הסיבה ליציאת יוסף מבית האסורים, אלא ההיפך, רצון ההשגחה העליונה שיוסף יצא מבית האסורים הוא שהיה הסיבה שפרעה יחלום.

וזו גם הסיבה שחלום פרעה היה רק מקץ שנתיים ימים, כי היות שנזנר על יוסף שלא לצאת במשך שנתיים מבית האסורים [כעונש על השתדלות בלתי ראויה אצל שר המשקים להזכירו אצל פרעה], לא היתה סיבה שפרעה יחלום. ורק "מקץ שנתיים ימים", שתם עונשו והגיע זמנו לצאת לחפשי, מיד: "ופרעה חולם" - כדי לסלול הדרך ליציאת יוסף.

ואת זה משמיע המדרש, שכיון שהגיע קץ לזמן שהיה צריך יוסף לשבת, מיד סובבה העליונה שפרעה יחלום [ולא שהחלום היה הסיבה ליציאתו].

בעולם הכל נעשה בשביל התורה ולומדיה. וכך גם כאשר נסללה לפני שנים רבות המסילה הטרנס-סיבירית, שנבנתה בדם ועמל במשך עשרות שנים ע"י הצארים של רוסיה. סכומים עצומים הושקעו בבניית מסילה זו שחצתה את כל ערבות סיביר והגיעה עד לזולדיוסטוק השוכנת מול חופי יפאן במזרח הרחוק, מרחק של כעשרת אלפים ק"מ. רבים תמהו אז מהו ההגיון בבנית מסילה זו? התשובה לתמיהה זו ניתנה כאשר בני ישיבת מיר נמלטו מאירופה הבווערת לחוף מבטחים ביפן, והשתמשו ברכבת הנוסעת על מסילה זו. אז הובן להדיא כי כל המאמץ הגדול וההשקעה העצומה בבנית המסילה היתה כדאית, שכן היא שימשה לצורך הצלת ישראל העוסקים בתורה. (ילקוט לקח טוב בראשית עמ' ח)

וכן לגבי פרעה שחולם ומטריד את כל הבני יושב הכל בשביל יוסף הצדיק

ויש לעבדך באמת עמו קנו

חלום פרעה - השגחה פרטית על יוסף

ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם וגו' (מא, א).

"זה מה שכתוב קץ שם לחושך", קץ שם ליוסף כמה יהיה בבית האסורים, כיון שהגיע הקץ, ופרעה חולם" (בראשית רבה פט א)

יש לעיין מה מוסיף המדרש על דברי המקרא, ומה בא להשמיענו?

מבאו ה'בית הלוי', שהנה בעיני בשר נראה שהחלום שחלם פרעה הוא הסיבה שבגללה יצא

עובדה שסיפר ה'חזון אישי על בית הלוי

השקפה יסודית זו צריכה ללוות אותנו בכל שטחי החיים. לדוגמא, סוחר שעשה עסקה שהעלתה לו רווחים, כגון שקנה סחורה בזול ומכרה ביוקר, אל יחשוב שהסיבה לרווחיו נובעת מהעיסקה המוצלחת, אלא - אומר ה'בית הלוי' - המבט הנכון הוא, שהיות שרצתה ההשגחה העליונה שסוחר זה ירויח כסף, היא סובבה שתזדמן לו עיסקה נושאת רווחים. ואם עשה עסקה והפסיד בה, עליו לדעת שלא העסקה הכושלת הביאה לו הפסד ממון, אלא רצון ההשגחה שיפסיד כסף, סיבבה שתזדמן לו עסקה שעתידה להתברר ככושלת ונושאת הפסדים!

החזון איש סיפר לי, על עשיר אחד שעשה את עיקר עושרו ממסחר ביערות, עד אשר יום אחד אחזה אש בעצי היער, כילתה את כל יערותיו, וכל רכושו ירד לטמיון. מאז, כאשר היה עובר הלה ליד יערות היה נאנת ואומר, אוי היער, אוי היער. אמר לו ה'בית הלוי', אתה חושב שבגלל היער איבדת את כספך, אך האמת היא שנגזר עליך להפסיד את כספך, והאש שאחזה בעצי היער הוא האופן אשר בו הוציאה ההשגחה העליונה את הגזירה אל הפועל.

כדרך שאדם נוהג עם ה' כך אשתו נוהגת כלפיו
כאמור, המבט על כל שטחי החיים צריך להיות שהאדם במעשיו קובע מה יהיה רצון ה' כלפיו. מי שחי כל הזמן עם הידיעה שהשגחתו הפרטית של הקב"ה מלווה אותו על כל צעד ושעל, יש לו חיים

אחרים לגמרי לעומת מי ששטף החיים משכיח זאת ממנו.

וכן מצינו ב'חיד"א', שבאותה מידה שאדם מתנהג עם הקב"ה כן אשתו נוהגת כלפיו, אם מכבד את ה' הוא זוכה שאשתו תכבד אותו, ואם חלילה להיפך, אז להיפך. כדאי ליכור את דברי החיד"א הללו אם מתעורר קושי בשלום בית, ולא למהר לתלות את הקולר בחסרונותיה של אשתו, וכדומה.

לפעמים בחור חושב שמקלקלים לו בשידוכים, אך האמת שאף אחד אינו יכול לקלקל, אלא שבגלל סיבות מסוימות נגזר עליו קשיים, ופלוני הוא שליח להוציאם אל הפועל. ואמנם אם המקלקל מסר דברים שהיה אסור למסור על פי ההלכה, או שעשה זאת למען הנאת עצמו, ודאי יענש על כך.

כך גם בעניין ההצלחה בלימוד תורה, מי שעושה מציודו השתדלות אמיתית להתעלות מהשיעורים ולנצל את הזמן כראוי, יש לו יותר ס"ד להבין את השיעורים וליכות בחברותות טובות שמייעות לו להתעלות.

השקר שבעבודת האלילים

ולבן הלך לגזו את צאנו ותגנב רחל את התרפים אשר לאביה (ל"א, י"ט) -

ופרש"י: "ותגנב רחל את התרפים - להפריש את אביה מע"א נתכוונה",

למעשה פרשת ויצא

בשעת דחק... לפיכך גנבתם ממנו, וכפי שכתב רש"י: "להפריש את אביה מעבודת אלילים נתכוונה!" עכ"ד.

ויש להוסיף בזה מש"כ הבא"ח ("ברכת חיים" הפטרת לך לך – הגדת ה"בן איש חי") לבאר את הפסוק "לא יהגו בגרונם כמוהם יהיו עושיהם"

כתב ה"בן איש חי" מעשה שהיה במלכות ספרד, בטרם גרוש היהודים ממנה. בין המוני היהודים תושבי עיר הבירה היה יהודי עשיר, שהפסיד את כל כספו, עד שלא נשארה לו פרוטה. חג הפסח קרב ובא, ואין בידו מעות לקנות את צורכי החג, והחוננו, האופה והקצב ממאנים לתת לו בהקפה ותובעים ממנו את פרעון חובותיו. היתה נפשו מרה עליו, כי ביתו ריקם. ערב החג הגיע. קיים האישי את ביעור חמץ בהדור רב, פרור לחם לא נותר בביתו. אך מצה ויין, חזרת וכרפס לא היו לו, ואיש לא נאות להלוותו. ברוב יאושו החליט לצאת מן העיר וללכת למדבר, אולי ימצאוהו שודדי דרכים ויהרגוהו, כי נוח לו למות מאשר לראות את ילדיו רעבים בליל התקדש החג. הוא ידע שהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא, אך יחל בלבו שיפול בידי לסטים ויהרג על ידם. יצא האישי משכונת היהודים ונכנס אל רחוב הנוצרים בדרכו לצאת מן העיר. ראה מולו את הכנסייה הנוצרית הגדולה, ודלתותיה פתוחות. חשב בליבו מדוע אלך מחוץ לעיר, ואקוה שימצאוני לסטים, ויתכן שלא יהרגוני - אכנס לכנסייה, השומרים יתפסוני, ולבטח יאשימוני בחלול תפילתם ויהרגוני.

שאל הרב מקדש הלוי עלינו להבין בדיוק את ההישג שציפתה רחל להשיג. לכאורה, התרפים, הלא אינם הגורמים לאביה לעבוד עבודה זרה, אלא רק האמצעי באמצעותו הוא מבטא את אמונת ההבל שלו בעץ ואבן! מעתה איפוא, מה תועלת תצמח מכך שישגנו תרפיו? הלא בדיוק כשם שעשה או קנה תרפים אלו - כך יוכל לקנות אחרים תחתיהם!

ונראה לומר, על פי דברי הילקוט מעם לוען בסוף פרשת נח ("א", כ"ח), שם הוא מספר על אדם שבא לקנות אליל מתרח, אביו של אברהם אבינו, שהיה מוכר אלילים. תרח לא היה במקום באותה שעה, ואברהם הילד - ניצל את ההזדמנות בכדי לברר לשם מה זקוק הקונה לאליל המבוקש... "הלא יש לך כבר אליל! מדוע זקוק אתה לאליל נוסף?" - הוא שאל את האישי, ונענה כי האליל הקודם נגנב...

את ההזדמנות הזו - ניצל אברהם אבינו בכדי לתקוף את אמונת ההבל של האישי, באמרו לו: "אם הפסל לו אתה עובד אינו יכול להציל את עצמו - כיצד יוכל להציל אחרים? מדוע אתה עובד לפסל אשר אין לו כח להצילך בעת צרה?". ואמנם, אותו אדם השתכנע מטענתו של אברהם, והחליט מכאן ואילך לעבוד רק לקב"ה, אלוקי אמת שבשמים ובארץ.

מעתה יכולים אנו לומר, כי כוונתה של רחל לא היתה למנוע מאביה את האפשרות לעבוד עבודה זרה, אלא רק להוכיח לו שבתרפיו אין כל ממש. היא ביקשה להראות לו בביורר כי התרפים אינם יכולים להציל אפילו את עצמם, וכל שכן שלא יוכלו לעמוד לו

החג נהפך ליום אבל נורא. הם כנסו את כל יהודי העיר לבית הכנסת להתענות ולומר סליחות בבכיה. בין הנאספים היו גם אותו יהודי והצורף. הצורף, שהיה חרש, לא הבין על מה המהומה, אך היהודי שמע על הגזרה, וניגש לראשי הקהל ואמר: מדוע תשביתו את שמחת החג. אני לקחתי את המנורה, התכתי אותה ועשיתי ממנה מטילי זהב. אמרו למלך שמצאתם את הגנב, ותנצלו מן הגזרה! נחרדו השומעים וקראו: ואתה, מה היא עליך?

אזור התענה להם: לי, אל תדאגו, אלקינו בשמים כל אשר חפץ יעשה. הוא עשה נסים לאבותינו בימים ההם, ויעשה בזמן הזה. מהרו היהודים ובשרו למלך, שהגנב נמצא - וכל העיר געשה. השרים והכמרים נקבצו ובאו לארמון המלך לשבת בדינו, והמון הגויים התכונן למיתתו בשריפה בככר שלפני הארמון, שהמה מאדם.

נשלחה פלוגת שומרים לאסור את היהודי ולהביאו לארמון המלך. שאלו המלך: האמת הדבר, שהעזת לשלוח יד בנברשת שהתנוססה מעל לפסל המקודש לנו!

ניגש היהודי, וסיפר דברים כהויתם. עד כה נמנית עם עשירי הקהילה היהודית, ולפתע נהפך עלי הגלגל ונעשיתי עני מרוד. והנה הגיע חג הפסח, ולא היה לי מאומה ממצרכי החג. בקשתי לטול את נפשי בכפי, אבל אסור לנו להתאבד, על כן החלטתי לצאת אל המדבר, ומה שיהיה - יהיה. בעוברי ברחוב, ראיתי שהכנסיה פתוחה. החלטתי להכנס לתוכה, וחשבתי

נכנס אל האולם, מה שהיה ריק מאדם, ואפלולית שררה בו. בקדמתו עמד פסל זהב, ומעליו נברשת זהב המשתלשלת מן התקרה. גרר האיש כסא, עמד עליו והוריד את הנברשת. אמר: אם ימצאוני ויהרגוני - מה טוב. אם לא יתפסוני - עוד יותר טוב. החביא את הנברשת מתחת לגלימתו, יצא מן הכנסיה, ואיש לא ראהו.

שם האיש פניו אל צורף יהודי זקן וחרש, וביקש ממנו להתיך בעבורו את המנורה. הוא התיכה לחמישה עשר מטילי זהב, ומכר אחד מהם וקנה בדמיו את כל מצרכי החג ברווחה רבה, רכש מלבושי כבוד לו ולכל בני משפחתו ופרע את חובותיו. אחיך הלך לבית הכנסת שמח וטוב לב, ובשובו לביתו חגג את ליל הסדר בשמחה עצומה.

בבוקר הגיעו הכמרים לכנסיה, ונבוכו בראותם שמנורת הזהב נעלמה. כלימתם ובשתם היתה לא נשא, כיצד יתכן שהפסל הניח לגנוב את האוצר ולא מנע זאת בעדו... שחו הכמרים את הדבר למלך. הוא כינס את שריו וחכמיו, והכל החליטו פה אחד, שאי אפשר לחשוד בנוצרי, ששלח את ידו בעבודה זרה שלו. אלא ודאי זאת יהודי. שלח המלך לראשי הקהילה להודיעם את דבר הגנבה, ואמר: אין לי ספק שיהודי עולל זאת וחלל את קדשנו. ועתה, או שתסגירו לידי את הגנב, או שאהרוג את כל היהודים ואשלול את כל ממונם. עליכם להחליט בדבר עד למחר!

ממקומו, הרי יאמרו לנו: היהודי נתן כבוד לפסל ואמר שהוא זו ומדבר, ועובדי הפסל אומרים עליו שהוא אבן דומם, פה לו ולא ידבר, עינים לו ולא יראה, אוזנים לו ולא ישמע, רגלים לו ולא יהלך, ידים לו ולא יניעם!... ויאמרו למלך בלחש: כן תעשה כאשר דברת, שישתלק מכאן חיש מהר! אמר לו המלך: לך לשלום, אין עליך שום תביעה. ושלחו לביתו.

במעשה זה, ביאר את הפסוקים (תהלים קטו), "עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם", והואיל וזהו מעשה ידי אדם, הרי הגויים יודעים בעצמם, כי ייפה להם ולא ידברו, עינים להם ולא יראו, אוזנים להם ולא ישמעו, ידיהם ולא ימישון רגליהם ולא יהלכו". אבל כאשר אמר היהודי, שהפסל דיבר וזו, לא העזו להכחישו, כמו שנאמר: "לא יהגו בגרונו" לומר שהפסל אינו מדבר ואינו רואה, ולא אמרו לו: שקר אתה דובר. אלא ייכמוהם יהיו עשיהם" הם שתקו לפניו כמו שהוא שתק.

הרב אליהו ברוך פינקל

גודל הפחד של יעקב מהשפעתו של לבן

ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ד' לי לאלקים (בראשית כח, כא).

כבר העירו בלשון הפסוק דכתיב "ושבתי בשלום", שהרי בגמ' מו"ק (כט, א) מבואר שרק אצל מות אומרים 'בשלום' אבל אצל אדם חי צריך לומר לך לשלום' ולא בשלום', וכמו שמצינו שדוד שאמר

אם ימצאוני שם - יהרגוני, והלא בכך הפצתי ואם לא יתפסוני, אגש לפסל ואתחנן לפניו, שמולי יזרח כבתחילה, אולי יענה לי. שהרי רבבות נוצרים עובדים לפסל, ובתוכם המלך בעצמו, הרי ודאי יש בו משהו, ונוכחתם לבטח כי הוא ממלא את משאלותיכם.

נכנסתי לכנסיה, ולא מצאתי בה אדם. נגשתי לפסל, ופחדו נפל עלי. מרוב רעד לא יכלתי לדבר דבר, רק בכיתי בכי רב, והתיפחתי כילד קטן. אבל הפסל ידע מעצמו מה מעיק על לבי, ולפתע שמעתי את "קולו" עולה באזני: בני, למה תבכה ולמה ירע לבבך, קום וקח לך את הנברשת המשתלשלת מן התקרה, התך אותה למטיילי זהב, ותתעשר עושר רב!

לקחתי כסא ועליתי עליו, כדי לטול את הנברשת - אך עבר בי רעד ולא יכלתי לשלוח יד במנורה. כאשר "ראה" זאת הפסל, "התנשא" על קצות אצבעותיו, "הושיט" את ידו, הוריד את המנורה ומסרה לי, "באמרו": לך לשלום! נטלתי את המנורה והלכתי לצורף, להתיך אותה כאשר נצטויתי. מטיל זהב אחד מכרתי לצרכי החג, והשאר מצויים עמי בביתי. ועתה, הנה סיפרתי לפניך המלך את כל אשר ארע, ואם תצוה - אביא לכאן את כל המטיילים המצויים עמי בבית. ואתה המלך, כרצונך בי עשה.

השפילו הכמרים והשרים את עיניהם במבוכה, וגם המלך נותר ללא מלים. הוא פנה אל הכמרים ולחש: מה נעשה? אין לנו ברירה אלא להצדיק את דבריו, כי אם נאמר: שקר אתה דובר, הפסל אינו מדבר ואינו זו

למעשה פרשת ויצא

מעבודה זרה. הרי שעד כדי כך חשש יעקב שיושפע בביתו של לבן. והן הן דברי רש"י כאן ושבתי בשלום: שלם מן החטא שלא אלמד מדרכי לבן עכ"ל, וכיון שזה היתה כל שאיפתו ותפילתו של יעקב שעכ"פ לא ירד ממדרגתו, משו"ה לא אמר ושבתי לשלום, אלא ושבתי בשלום".

וכבר האריך החפץ חיים בשמירת הלשון (שער התורה פרק ט) שלכך נטמן יעקב בישיבת עבר י"ד שנה קודם שהלך לבית לבן, ולא הזדרו לקיים מצות פו"ר ולהעמיד את שבטי קה, כיון שידע שיצטרך לעמוד שם בנסיון תחת לבן אם ללמוד מדרכיו, ולזה הוכרח להכין את עצמו ע"י ארבע עשרה שנה של תורה ללא הפסק בישיבת עבר.

ולכשנתבונן, הרי למדנו בזה עד היכן מגעת כח השפעת סביבה רעה על האדם. ועד כדי כך שיעקב אבינו הוצרך לעכב עצמו מלקיים ציווי אביו ואמו לישא אשה ולהעמיד שבטי קה, וכל זה מהחשש שמא יושפע לרעה בבית לבן, ובשביל הוצרך להיות 'טמון' י"ד שנה בלימוד תורה ברציפות, בלא שישכב בליילה, והכל כדי לא להיות מושפע לרעה מסביבותיו.

ולא זו בלבד אלא שיש יותר כח ברע לקלקל את הטוב מכח הטוב לתקן את הרע, שהרי יעקב הוצרך לעשות טעדי הרבה שלא להיות מושפע מלבן, אבל מאידך גיסא הזינן שלבן עצמו לא הושפע מאומה מהיותו בחברתו של יעקב עשרים שנה, וכמו שכתוב בסוף הפרשה (לב, א) "וישב לבן למקומו", וכמו

לאבשלום (ש"ב טו, ט) "לך בשלום" הלך ונתלה, ויתרו שאמר למשה (שמות ד, יח) "לך לשלום" הלך והצליח. [ואין לומר דמאחר שאליפו לקח את כל ממונו של יעקב, ונשאר עני החשוב כמות, משו"ה אמר לשון בשלום: כפי שאומרים לנפטר מן המת. דהא ודאי בשעה שהתפלל לפני הקב"ה היה חפץ לחזור ברכוש גדול, כפי שאכן היה לאחר מכן].

ונראה לומר [וכן מטו משמיה דמרון הגרי"ז, שהרי הטעם במה שהנפטר מן החי צריך לומר לך לשלום, הוא משום שחי הוא במצב של הליכה ועליה, ולכן אומרים לו לך לשלום שיכול להוסיף שלימות, אבל במת שאינו עולה אלא רק עומד, ולא יוסיף עוד לקנות שלימות לנפשו, אומרים לו בבי"ת 'לך בשלום': דבאותו מצב שהוא נמצא עתה כך ישאר לנצח.

ולפי"ז נראה שמאחר שיעקב הלך ללבן חשש שמא יושפע ממעשיו וירד ממדרגתו, ולכן ביקש מהשי"ת שלא ירד ממדרגתו וישאר לכל הפחות כפי שהיה בבית אביו, וכמו שמצינו בחזרתו מבית לבן שאמר (להלן לב, ה) "עם לבן גרתי" ופרש"י, ותר"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים, וזה היתה עיקר העבודה של יעקב לא ללמוד מדרכיו הרעים של לבן ולא לרדת ממדרגתו. ומבואר שכל מגמתו של יעקב שלא לרדת ממדרגתו, וביותר מצינו בתרגום יונתן (פסוק כ) שיעקב ביקש כאן מהקב"ה שישמרנו מע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים בדרך זו שהולך, וכ"ה בב"ר (ע, ד) "ונתן לי לחם" זה גילוי עריות "ושבתי בשלום" משפיכות דמים "והיה ד' לי לאלקים"

גם אזכה ש"והאבן הזאת אשר שמתני מצובה יהיה בית אלקים".

וכן הוא הנוסח ב'מודים דרבנן', מודים אנחנו לך וכו' על שאנחנו מודים לך, והיינו שעל דבר זה עצמו שאנו יכולים להודות להקב"ה, אף על זה אנו מודים.

ומרגלא בפומיה דמרון הגר"י אברמסקי זצ"ל, דהנה הבא לבית הכנסת סבור הוא שעושה חסד להקב"ה על שמתפלל לו, אולם דוד המלך אמר בתהילים (ה), 'ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך', והיינו שהוא מודה להקב"ה על החסד שעשה עמו, שנותן לו האפשרות לבוא לבית הכנסת להתפלל לו.

אית ספר דלית ליה תלמידים

ויהי בערב ויקח את לאה בתו ויבא אותה אליו ויבא אליה וגו' ויהי בבוקר והנה היא לאה וגו' (בראשית כט, כג-כה).

מובא במדרש (בראשית רבה ע, יט) שכל אותו הלילה היה יעקב צווח לה רחל, והיא ענתה לו כביכול היא רחל, ובבוקר כשראה והנה היא לאה, אמר לה "רמייתא בת רמאה" למה בלילה הייתי קורא לך רחל ואת ענית לי, אמרה לו לאה "אית ספר דלית ליה תלמידים" לא כך היה צווח לך אביך "עשיו", וענית לו כביכול הנך עשיו.

וצריך ביאור מה ענין תלמידים לכאן, וכי באה לומר לו שהיא למדה ממנו לרמות. ובפשוטו נראה שלאה נתכוונה לומר, שלמדה ממנו שכמו שיעקב רימה את

שביאר בזה המשך חכמה שלבן שב "למקומו" הראשון, דהיינו מצבו הרע בדעות ובמדות, רמאי ואוהב ממוון, ואף שהיה שנים הרבה במחיצת איש קדוש כיעקב, לא הושפע ממנו כלום.

ואני ברוב חסדך אבוא ביתך

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני וגו' ושבתי בשלום אל בית אבי וגו' והאבן הזאת אשר שמתני מצבה יהיה בית אלקים וגו' (בראשית כח, כ-כב).

פירש רש"י: כך מפורש וי"ו של והאבן [והיינו שהוא וי"ו מוסיף], אם יעשה לי את אלה ואף אני אעשה זאת.

והנה רש"י מפרש ד'והאבן הזאת' עולה על יעקב שהוא יעשנה בית אלוקים, דלא תימא דהוי"ו מחברו עם הפסוק דלעיל דהיינו אם יהיה אלוקים עמדי וגו'. אולם עדיין צ"ב מה ענין הוי"ו מוסיף על הפסוק הקודם, שכולו מדבר על הטובה אשר יעשה ד' עמו, ואילו כאן מדבר על עשייתו של יעקב.

והעירוני לבאר בזה, שדבר זה גופא שיעקב זוכה לעשות מצבה ובית אלקים,

זה גופא הוא מכלל 'אם יהיה אלוקים עמדי' והוא מודה להקב"ה שנתן לו אפשרות כזו, וזה המשך של ההודאה והשבח להקב"ה על מה שעושה עמו, וכמו שאר הדברים שכתוב לפני כן, והיינו וי"ו מוסיף, דלא זו בלבד שאזכה ל"ושבתי בשלום אל בית אבי" אלא

במדרש רבה פתיחתא דאיכה (אות כד) מובא בהרחבה איך בשעה שחרב בית המקדש באו כל האבות הקדושים בבכיה לפני הקב"ה שירחם על בניהם, ואברהם הזכיר זכותו שעקד את יצחק בנו יחידו, וכן יצחק הזכיר איך שנעקד ברצון ע"ג המזבח, ויעקב הזכיר עמידתו עשרים שנה בבית לבן ואיך שמסר עצמו למיתה כשפגע בעשו בעבור בניו. ואח"כ בא משה רבינו והזכיר כיצד היה רועה נאמן על ישראל ארבעים שנה. אולם הקב"ה לא קיבל תחינתם ויצתה בת קול ואמרה גזירה היא מלפני וכו'. באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה והזכירה מעשה מסירת הסימנים ללאה כדי שלא תצא לחרפה ושבזכות זה הקב"ה לא יוציא את בניה לבושה ולחרפה, מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן. הה"ד (ירמיה לא, יד) כה אמר ד' קול ברמה נשמע נהי ככי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו', וכתיב (שם טו) מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו' וכתיב (שם טז) ויש תקוה לאחריתך נאום ד' וישבו בנים לגבולם.

ולמדנו מדברי חז"ל אלו הזכות של רחל אמנו במסירת הסימנים, עמדה להם לישראל יותר מכל זכויות האבות הקדושים ומשה אבינו, אשר אין לשער ואין לתאר את גדלותם ואת זכויותיהם שהם כמים שאין להם סוף, ועכ"ז רק זכותה של רחל עמדה להם ליזכות בהבטחת וישבו בנים לגבולם

אביו כדי לקיים את מצות אמו, כך גם היא רימתה אותו כדי לקיים מצות אביה.

ושמעתי עוד לבאר בזה מזה"צ רבי יצחק זילבר זצ"ל, שהרי הטעם שיעקב נטל את הברכות של עשיו הוא משום שקנה ממנו את הבכורה, ומאחר שיעקב נעשה לבכור ראוי הוא ליטול את הברכות, ולכן יעקב ענה לאביו כביכול הוא עשו,

[ויצחק הסכים עמו לזה כמו שהביא רש"י (לעיל כז, לו) שמתחלה יצחק היה מצר וחרד שמא עבר על שורת הדין ובירך הקטן לפני הגדול, כיון ששמע עשו מצעק "את בכורתי לקח" אמר עכשיו לבכור ברכתי "גם ברוך יהיה"]. וזה מה שאמרה לו לאה, שמאחר שאתה נעשית בכור לענין נטילת הברכות, הרי מאותו הטעם צריך אתה לישא אותי, שהרי אני היא האחוזת הגדולה המיועדת לגדול [וכמש"כ רש"י (לעיל כט, יז) שמתחלה היתה לאה סבורה לעלות בגורלו של עשו שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטן], וכיון שאתה הוא הבכור צריכה אני להנשא לך ולא לעשו.

כח הווייתור

ויהי בבוקר והנה היא לאה (בראשית כט, כה).

כתב רש"י: צא אבל בלילה לא היתה לאה לפי שמסר יעקב סימנים לרחל וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה אמרה עכשיו תכלם אחותי עמדה ומסרה לה אותן סימנים.

ויודעת שכל זה היה ראוי לה והיא כסדר ממשכת לסייע את אחותה שלא תבא לידי תקלה ובושה].

ולא זו אף זו שהרי מלבד הויתור על עצם ענין הנישואין הרי אין לתאר ואין לשער עומק הויתור העצום ברוחניות, דהנה ודאי השאיפה של רחל להנשא ליעקב היתה כולה לשם שמים לידבק בגוף קדוש כיעקב אבינו שהוא בחיר האבות עמוד התורה והאמת, ולהיות מחברתו של מי שהוא רגל למרכבה ודמות דיוקנו חקוקה תחת כסא הכבוד, וגם לרבות, ליכות להעמיד שבטי קה שהוא בנין כלל ישראל לדורי דורות, וכאשר מסרה הסימנים ללאה הרי ויתרה על כל אותם מעלות נשגבות לאחותה.

ולא זו בלבד שויתרה על כל זה, אלא שהיא עצמה תמורת זה עתידה ליפול בחלקו של עשו הרשע שהוא פחיתות שאין כמוה. ועתידה היא לעמוד כך כל ימיה ועיניה רואות וכלות את ההבדל העצום בינה שהיא אשת עשוי לאחותה שהיא אשת יעקב, והרי זה נסיון נורא, שהרי בפשוטו רחל לא ידעה באותה שעה שיעקב ינשא אח"כ גם אליה, אלא סברה שתיפול בחלקו של עשו וכנ"ל.

וגם לפי מה שמדוקדק בלשון חז"ל (ב"ר עא, ז) דרחל הכניסה "צרתה לתוך ביתה" שידעה שיעקב ינשא גם אליה ורק ויתרה שלא תהא צרה בתוך ביתה. אולם גם זה וויתור עצום מלבד עצם הדבר שאחותה תהא צרה בביתה, הרי כיון שאחותה נשאת לפניו שוב רחל היא הערוה של "אחות אשה" כיון שהיא הנשאת באיסור האחות, [וע"פ יסודו של מו"ר הגר"נ

והדבר אומר פרשני, מה היא המעלה המיוחדת במסירת הסימנים של רחל שהיא עומדת לנו יותר מעקידת יצחק וכל הזכויות של אברהם יצחק ויעקב ומשה רבינו, וכן לאידך גיסא צ"ב דאם באמת הזכות של רחל גדולה יותר למה בכל התפילות והסליחות של ימים נוראים זימים נוראים עצמם אנו מזכירים כל יום את הזכות של עקידת יצחק, ולא את הזכות של הויתור של רחל. ונבאר בזה בהרחבה בס"ד.

עוצם מעלת הויתור של רחל במסירת

הסימנים

ותחילה נתבונן בעומק מעשה הויתור של רחל במסירת הסימנים שהוא נורא נוראות, דלא היה זה ויתור על עצם הנישואין גרידא מתחילה, קודם שיהא נייעור בליבה אש התשוקה והציפיה לזה, אלא שכבר היה ברי לכולם שרחל נשאת ליעקב אחר שהיתה מיועדת לו מקדם וביחוד בשבע שנות עבודתו בה [וכבר טרחו בכל עניני הסעודה והזמינו כל הקרואים], ולפתע ברגע האחרון החליפו אותה באחותה בבזיון עצום, והיא לא קנאה באחותה אלא אדרבה הלכה מעצמה ומסרה את הסימנים ללאה כדי שלא תבוש. [ועוד יש במדרש שם בפתחתא דאיכה (אות כד) שבאותו לילה היתה רחל נמצאת תחת המטה וכל מה שיעקב שאל את לאה היתה רחל עונה ממקומה יעו"ש, הרי שלא זו בלבד שויתרה ונתנה הסימנים ונסתלקה משם, אלא יותר מכך עמדה שם כל אותו הזמן ועיניה רואות כל מעשי והנהגת יעקב עם לאה,

דאגה כל השנים להשכיח מלאה ענין הוויתור שתרגיש כאילו זה היה באופן טבעי, ולכתחלה היא היתה צריכה להיות אשתו של יעקב, עד כדי שאמרה לה "המעט קחתך את אישי".

ומזה אנו למדים עומק הגדלות של רחל איך שנהגה במסירת הסימנים ללאה בצורה כזו עד שלאה לא הרגישה כלל שרחל עשתה לה טובה, וכל זה בצורה כ"כ טבעית ופשוטה. וגם כעת שרחל חפצה בדודאים [שהוא סגולה להפקד בילדים, כמבואר בספורנו (פסוק יד)], ולאה אומרת לה "המעט קחתך את אישי", עם כל זה אחזה רחל בפלך השתיקה והוויתור, ולא ענתה ללאה דכל מה שהוא אישך זה בזכות שמסרתי לך הסימנים, הרי כל זה ווויתור עצום עד מאד.

ויש אומרים עוד בזה [וכן אמר הגר"ש שבדרון זצ"ל] דהנה רבותינו בעלי התוס' כתבו (דעת זקנים כט, כה) והסימנים היו הלכות נדה חלה והדלקת הנר שהם מצוות האשה, ולפי"ז י"ל דרחל אמרה ללאה דאמנם שתינו יודעות שיעקב רצה להנשא אלי, אבל כעת שאבינו הכריע שלא לתת הצעירה לפני הבכירה, א"כ הילך הלכות דת יהודית שלמדתי עם יעקב כדי שתהיי ראויה ומוכנת לנשואין עם הצדיק, ולמדה עמה פרק בהלכות נדה וחלה והדלקת הנר, ולאה לא ידעה מעולם שהיו דברים אלו לאות וסימן בין רחל ליעקב, ולערב כאשר ראה יעקב שלאה יודעת הלכות נדה חשב שהיא רחל, ולכן לא הוציאה לבושה ולחרפה. ובזה יתבאר מה שלאה אמרה לרחל

(עיין ח"י ר' נחום יבמות ג, ב) דחלות איסור אחות אשה הוא רק בשניה], ומבואר ברמב"ן בפרשת אחרי מות (יה, לה) שרחל מתה בכניסתם לארץ כיון שבארץ ישראל שמר יעקב על איסור אחות אשה, וכיון שרחל היא הערוה לא נגע בה כלל מעת ביאתם לארץ, וגם רחל הפסידה בזה שלא ליקבר עם יעקב במערת המכפלה וכמבואר ברמב"ן בפרשת ויחי (מוח, ז) שיעקב בוש מאבותיו שנשא שתי אחיות, ואף שרחל מתה ראשונה מ"מ לא נקברה עם יעקב כיון שהיא נשאת השניה והיא היתה הערוה דאח"א, ועל כל זאת רחל ויתרה בזה שמסרה הסימנים שע"ז היא תהיה הערוה דאחות אשה בבית יעקב, והוא וויתור נורא למתבונן.

ויתירה מכך שגם אופן הוויתור נעשה בצורה מופלאה ובעין יפה כל כך עד שלאה לא הרגישה שרחל וויתרה והקריבה בעבורה, וכמו שרואים אחר כל זאת בהיות רחל עקרה ולאה אחותה כבר אם הבנים שמחה וממאנת ליתן לה מן דודאי בנה, ולאה אומרת לה (להלן ל, טו) "המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני", והדברים מבהילים על הרעיון איך לאה מסוגלת לומר לרחל "המעט קחתך את אישי", הרי לולא רחל לא היתה לאה אשתו של יעקב כלל והיתה יוצאת בבושה וחרפה מביתו של יעקב, ורק בזכות מסירת הסימנים של רחל זכתה לאה להיות אשת יעקב ולהעמיד עד עכשיו ארבעה שבטים, ואיך לאה שוכחת הכל ואומרת לה המעט קחתך את אישי. וביארו רבותינו בעלי המוסר דרחל

המעשה של מסירת הסימנים, ולכאורה מאי ענין זה שייך לצניעות והרי כאן רואים רק את ה"וותרנות" שהיתה בה ברחל, אבל איפה רואים כאן "צניעות". אולם להנ"ל יבואר היטב דהנה אף אם ימצא מי שמוסגל להתעלות ולוותר לזולתו אפילו וויתור גדול, אבל עינינו הרואות שאחר הוויתור יחפוץ לכה"פ לאכול פירות הוויתור לשמוע "יישר כח", אולם לא כן דרכה של רחל, דלא זו בלבד שוויתרה כזה וויתור עצום לפני משורת הדין וכנ"ל, אלא גם הסתירה והצניעה את הוויתור, וע"ש בפירש"י במגילה בהצניעות היא שלא יתפרסם הדבר שמסר לה סימנים, אולם כפי המבואר לא רק מאנשי מקומה הסתירה זאת, אלא אף ממי שקיבלה את הוויתור בעצמה, ומסרה הסימנין ללאה בכזו הסתר וצניעות וחכמה מופלגה שלא לאה לא הרגישה ולא ידעה עד יום מותה שרחל ויתרה לה על הסימנים, והצניעות היה עוצם מעלת הוויתור.

ושמעתי איש מפי איש ששאלו את השפת אמת על מש"כ להלן (ל, כב) "ויזכור אלקים את רחל וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה", ופירש"י זכר לה סימנין שמסרה לאחותה עכ"ל, ולכאורה יפלא דאי משום כן היה עליה להפקד מוזמן שהרי מסרה הסימנין כבר קודם נישואיה, אבל לא כן היה דמתחילה כתוב (להלן פס' לא) "וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה", ורק אחר המעשה של הדודאים כתוב (להלן ל, כב) ויזכור

"המעט קחתך את אישי", שבאמת לא העלתה על דעתה שכל מה שהיא אשתו של יעקב זה בזכות רחל. ובה מתגלה שוב ברוב עוז ותעצומות גודל מעשה הוויתור של רחל, איך שמסרה הסימנים בכזה הסתר וצניעות וחכמה מופלגה שלא לאה לא הרגישה ולא ידעה שרחל וויתרה לה על הסימנים, וגם במשך כל השנים לא סיפרה רחל ללאה כמה עשתה למענה, ואף שיכלה לספר לה מדין הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו כדאיתא בשבת (י, ב), מ"מ אחזה בפלך של שתיקה, ובפרט בזמן כזה שאמרה לה לאה "המעט קחתך את אישי" המשיכה רחל לשתוק ואף שיכלה על נקל לענות ללאה דלולי שמסרתי לך הסימנים לא היה לך כלום, אבל רחל אחזה בפלך השתיקה והמשיכה להסתיר את הוויתור מלאה שלא תדע עד יום מותה שהיא וויתרה לה במשהו, ואף שללאה כבר נולדו ילדים ואילו היא עקרה, ויכלה עי"ז לזכות בדודאים שהם סגולה להפקד, אבל עכ"ז העדיפה להמשיך במעשה ההסתר של הוויתור.

זה עומק גדולת הוויתור מתוך הסתר ושתיקה, וכמבואר בגמרא (מגילה יג, ב) שבשכר מסירת הסימנים זכתה רחל ויצא ממנה שאול שכתוב עליו "ולא הגיד את דבר מלכותו", ולכן זכתה ויצתה ממנה אסתר שאחזה בפלך השתיקה דכתיב "ואין אסתר מגדת".

[ומבואר בזה לשון הגמרא במגילה יג, ב) בשכר צניעות שהיתה בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול וכו', ומאי צניעות היתה בה ברחל, וע"ז מובא בגמ' כל

טצדקי לפי צורך שעה לזכות בהם להחיות עצמו לחיי עולם עיי"ש, וזה יסוד גדול שכדי לזכות ברוחניות מותר לרמות את חברו כל שהלה עדיין לא זכה בדבר], וא"כ תמוה איך רחל ויתרה על כל הרוחניות שלה הרי חייך קודמין ומותר אפילו לרמות בשביל זה, ואילו רחל, לא זו בלבד שלא רימתה בשביל זה אלא אדרבה עשתה מעשה רמאות להיפך שמסרה הסימנין.

ונראה דכיון שעשתה זאת כדי שלא תכלם אחותה, ה"ז כעין מה שמצינו בפרשת וישב בענין תמר שמוטב לו לאדם להפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, ורבינו יונה בשע"ת (ש"ג אות קלט) כתב להלבנת פנים הוא אביזרייהו דרציחה ודינו ביהרג ואל יעבור, ולכן רחל מסרה הסימנים כדי שלא תכלם אחותה כלשון רש"י, וכ"ה לשון חז"ל הנ"ל שלא תצא לבושה ולחרפה, ולא שייך חייך קודמין ברוחניות כאשר הצד השני הוא רציחה על ידי הלבנת פנים.

ואף כי חלוק טובא מעשה דרחל ממעשה דתמר, דגבי תמר אם היתה אומרת שהערבון של יהודה היה בזה כעת מעשה הלבנת פנים בקום ועשה, אולם כאן הרי רחל לא היה לה לעשות שום מעשה אלא רק אביה ברמאותו סיבב הענין שתבא בתו לידי בושה, ובפרט שלאה מבואה על עצמה כל הבזיונות ויכלה שלא להסכים להנשא, ועכ"פ סגי שרחל תאמר לה שיש סימנים, ואם בכל זאת מקבלת על עצמה

אלוקים את רחל כו' ויפתח את רחמה, ולמה המתין לה הקב"ה עד אז. וענה השפת אמת כי כאן במעשה הדודאים איגלאי מילתא על עומק גדלות נפשה של רחל במעשה הוויתור, ששמעה משפט כזה מלאה "המעט קחתך את אישי" ורחל שזתקת ולא עונה כלום, ובשתיקה זו הגיעה רחל לקיום של הוויתור בפסגה העליונה ובשלימות, ודוקא ע"י קיום הוויתור בשלימות זכתה להפקד בזרע של קיימא.

איך הותר לרחל לוותר

ועתה צריך להבין איך באמת רחל ויתרה על כל זה, הא קי"ל דאף ברוחניות חייך קודמין וכמו שפסק השערי תשובה (או"ח סי' תפ"ב) שאם בעסקי גופות קי"ל (ב"מ סב, א) דחייך קודמין, בעסקי נפשות על אחת כמה וכמה, והוסיף שאפילו מותר לרמות את חברו כדי לזכות ברוחניות, [וע"ש שמשמעם זה אמר בועז לגואל (רות ד, ה) ביום קנותך השדה מיד נעמי ומאת רות המואביה קנית להקים שם המת על נחלתו, לפי שצפה ברוה"ק שעתידי לצאת מחלציה שלשלת מלכות בית דוד לכך אמר המואביה כדי שימאן הוא ויקחנה הוא ויזכה לשלשלת גדולה ההיא, ואף

דאסור לרמות את חברו לקחת את שלו זהו בדבר שבממון אבל במצות וכו' כל שלא זכה [בהם חברו] עדיין, הם כמדבר המופקר לכל וכל אדם נצטוו להשלים את נפשם ולזכות במצות, וזה ענין יעקב אבינו ע"ה בבכורה ובברכות, דכיון שהיה צריך לזה לשלימות נפשו הוצרך להערים ולעשות בתחבולות

הסתכלה על עצמה, אלא רק למנוע את הבושה מאחותה.

[ומיהו עדיין צריך תלמוד דאף דמצד עצמה עשתה כדין אחר שהיה נחא לה לוותר שלא תכלם אחותה מ"מ איך הותר לה לעשות כן על חשבון יעקב, והרי יעקב מסר הסימנין לרחל עבור ענין זה גופא שמא לבן יכניס לו את לאה, ואף שיעקב ידע היטב שעי"ז תצא לאה לבושה ולחרפה, עכ"ז הכריע יעקב דדינו להנשא לרחל ולא ללאה, ומדיכי תיתי לרחל לחלוק עליו בזה, צה וצ"ע].

הטעם שגבי בנין בית המקדש כוחה של רחל

עדיף

והנה בזה נתבאר גודל הזכות דרחל במסירת הסימנים אך עדיין צ"ב וכמו שיעדנו לכאר בראש הדברים למה זה חשיב יותר מהזכויות של האבות הקדושים ומשה רבינו, וממ"ן אם היתה זו זכות יותר גדולה מעקידת יצחק, א"כ מן הדין היה שנוכיר בסליחות ובימים נוראים מעשה מסירת הסימנים של רחל, ואילו אנו מזכירים רק העקידה ונסיונותיו של אברהם, וצ"ת.

ונראה דבאמת לעולם הזכות היותר גדולה לכלל ישראל הוא עקידת יצחק שהיה נסיון נורא ביותר שעד היום הזה אנו מתפללים בכל עת, ובפרט בימים נוראים ומזכירים ברית אברהם ועקידת יצחק ואפרו של יצחק צבור ע"ג המזבח, [וכמבואר בחז"ל (מובא בסוף פרשת וירא) שאברהם התפלל בשעת העקידה שזכות זו תעמוד לבניו ביום הדין בר"ה ויוה"כ],

הבזיונות אין כאן משום יהרג ואל יעבור, ולמה רחל הוצרכה לקום ולמסור את הסימנים.

אולם נראה דמ"מ רחל הבינה מעצמה מעומק מידותיה הטובות וטוהר נפשה שענין הלבנת פנים גדול כ"כ שכדאי להפסיד קנינים רוחניים נצחיים בשביל שלא תכלם אחותה, וכלשון חז"ל "מוטב לו לאדם להפיל עצמו לכבשן האש ולא להלבין פני חבריו ברבים, ואף שאינה מחוייבת בכה"ג מ"מ כיון דבידה למנוע הבושה מאחותה על ידי שתמסור הסימנין, נחא לה לוותר על כל הרוחניות שלה והעיקר להציל את אחותה מבושה וחרפה. [והתורה הקפידה על כבוד הבריות אפילו במי שמביא הבושה על עצמו, ואפילו בבעל עבירה, וכמו שמצינו בגנב שמשלם ד' בשה וה' בשור כיון שיש לו בושה שנושא השה על כתיפו (ב"ק עט, ב), וכן מצינו אצל בלעם שהקב"ה הרג את האתון שלא לגרום בושה לבלעם שלא עמד בתוכחתה, וכמו שאמרו חז"ל (במדב"ר כ, יד) חס הקב"ה על כבודו של אותו רשע וכו', אף שהוא עצמו לא הרג את האתון ולא היה אכפת לו מבושה זו]. וזה לימוד גדול למעשה בהשקפה של תורה, שראוי ונכון לוותר על קנינים רוחניים, שכל זה לא כדאי על חשבון מחלוקת והלבנת פנים וכדומה.

וכל זה מוסיף עוד נופך בגודל ענין הוויתור, שאף שרחל לא היתה מחוייבת בזה ע"פ דין, מ"מ ויתרה על הכל כדי למנוע את הבושה מאחותה, ואע"פ שמאידך כעת נגרם לה עצמה בושה מ"מ רחל לא

ולוותר על המעשה שהכניסו צרה לתוך תוך ביתו, ושבו בנים לגבולם, וכמו שסיים רש"י אמר לה יפה למדת סגנוריא.

כשמוותרים לא מפסידים אלא רק מרוויחים

כתב הרב אליהו ברוך פינקל זצ"ל (עמו קלא)

נקודה נוספת נפלאה ניתן ללמוד מפרשת וויתורה של רחל, דהנה המושכל ראשון יאמר שבכל וויתור המוותר מפסיד הדבר בשל הוויתור, וכן במעשה דרחל על פניו נראה שאף שרחל לא הפסידה לבסוף לגמרי, שהרי חזר יעקב ונשא גם אותה, מ"מ הפסידה בכך שנשא יעקב גם את לאה והעמיד ממנה ששה שבטים, ואילו רחל העמידה רק שני שבטים, וכמו"כ הפסידה שהיא נקראת האחות אשה וכנ"ל.

אולם כאשר נתבונן בדבר נווכח שלא רק שרחל לא הפסידה מהוויתור אלא אדרבה רק הרוויחה, ולא זו בלבד שלא קופח חלקה בזה, אלא אדרבה הויתור גופא היה הגורם לכל הרווח, שהרי רחל ע"פ טבע בריאתה היתה עקרה ולא היה עתיד להיות לה ילדים כלל, וכל מה שזכתה להפקד הוא רק משום שמסרה הסימנין, וכמו שפירש רש"י עה"פ (להלן ל, כב) ויזכור אלקים את רחל, זכר לה שמסרה סימניה לאחותה, ונמצא דלולי שרחל מסרה הסימנין לא היה מה שיעמוד לה לזכות שיזכרה ד' לפוקדה מעל לדרך הטבע, והיתה נותרת עקרה, ויעקב היה צריך להעמיד השבטים מאשה אחרת, אבל כעת בזכות שמסרה הסימנין זכתה להעמיד שני שבטים, נמצא שדוקא

ודוקא לענין גזירת החורבן וגלות ישראל יש עניין מיוחד בהוויתור של רחל.

והביאור בזה דמצינו בחז"ל, [הובא ברש"י בירמיה (לא, טז) עה"פ ושבו בנים לגבולם] שהלכו אבות ואמהות לפי שאת הקב"ה על שהעמיד מנשה דמות בהיכל ולא נתפיים, נכנסה רחל אמרה לפניו רבונו של עולם רחמי מי מרובים רחמיך או רחמי בשר ודם, הוי אומר רחמיך מרובים, והלא אני הכנסתי צרתי בתוך ביתי, שכל עבודה שעבד יעקב את אבי לא עבד אלא בשבילי, כשבאתי ליכנס לחופה הכניסו את אחותי, ולא די ששתקתי אלא שמסרתי לה סימני, אף אתה אם הכניסו בניך צרתך בביתך שתוק להם, אמר לה יפה למדת סגנוריא יש שכר לפעולתך ולצדקתך שמסרת סימנך לאחותך, ע"כ.

ומבואר שכאשר מנשה הכניס צלם בהיכל היה זה בחינה של צרה בתוך ביתו של הקב"ה [ועיינו ברבנו בחיי (כד הקמח ע' כפורים) דמנשה העמיד צלם בהיכל בארבעה פנים ולא היה לו למלך הכבוד צד שיחזיר פניו אליו ויצא מן ההיכל בעשר מסעות]. ועל כן לא הועילו תחינות האבות כיון דלא שייך השראת השכינה באופן זה וקצר המצע מלהשתרר עליו שני רעים. ואז רחל אמרה לפני הקב"ה והלא אני הכנסתי צרתי בתוך ביתי וכו' אף אתה אם הכניסו בניך צרה [צלם] בביתך [להיכל] שתוק להם, והיינו דלגבי בנין בית המקדש במסוים היה עניין מיוחד בהוויתור של רחל במה שהכניסה צרה לתוך ביתה, והיה בזה מעין מדה כנגד מדה שבזכות זה הקב"ה הסכים לסבול

למעשה פרשת ויצא

מרחל אלא גם מלאה, שהרי לאחר לידת זבולון היתה מעוברת בזכר וויתרה לאחותה שיהפך לנקבה כדי שלא תכלם אחותה שלא תהא רחל פחותה מאחת השפחות כמו שהביא רש"י להלן (ל, כא), ולכאורה היה נראה שמחמת כן הפסידה שבט, אבל כאשר נתבונן מראשית דבר לאחריתו נווכח כי אדרבה היא עצמה הרוויחה מכך, שהרי איתא בחז"ל (ת"פ ויגש ופדר"א פ"ז) שאסנת אשת יוסף נולדה מדינה מהנישואין עם שכם (ורק גדלה בבית פוטיפר) והרי מאסנת יצאו אפרים ומנשה, ונמצא שאמנם לאה וויתרה על שבט אחד, אבל הרוויחה מזה שיצאו ממנה שני שבטים.

נמצינו למדים שכאשר מוותרים אפילו וויתור ברוחניות אשר על פניו נראה שמפסידים מעלות וקנינים רוחניים, כמו רחל שוותרה על קניני נצח של העמדת שבטים, האמת היא שלא מפסידים כלום אלא אדרבה רק מרוויחים, ולא זו בלבד שרק מרוויחים אלא הוויתור גופא זה גורם לכל הרווח.

ומזה יש ללמוד דאף כשרוצים בעלות או שררה בישיבה וכדומה, אשר ודאי יש בזה קנינים ומעלות נכונות של הרבצת תורה והעמדת תלמידים, עכ"ז צריך לדעת שכדאי הדבר לוותר, ובפרט אם הדבר יביא למחלוקת אז כל זה איננו שוה, ומי שמוותר לא יפסיד שום מעלה רוחנית מחמת ויתורו, אלא אדרבה רק ירויח מזה, ולפעמים הוויתור גופא יסובב לו הרווח, ואשרי מי שזוכה לזה.

משום שכביכול ויתרה על הזכות להעמיד שבטים זכתה להיות חלק מהעמדת כלל ישראל.

וגם באהבת יעקב אותה לא נגרע בזה ואדרבה מכח ויתור זה זכתה לתוספת אהבה באישות עם יעקב כדכתיב (כט, ל) ויאהב יעקב גם את רחל מלאה, ופי' הכלי יקר שיעקב הגביר את אהבתו אליה משום מעשה זה של מסירת הסימנים. [וכנגד מה שויתרה להיות ה"אחות אשה" זכתה להיות "עיקרו של בית"].

ועל כולנה זכתה רחל בזכות מסירת הסימנים להבטחה לבניה בעת גלותם, שהרי כל התקומה העתידה לישראל בגאולה העתידה בב"א וכל העתיד של כלל ישראל שיהא בקרוב "ושבו בנים לגבולם", הכל הכל הוא בזכות ויתור זה, כי יש שכר לפעולתך ויש תקוה לאחריה, וכמבואר במדרש שהבאנו בפתחת דברינו, ובלא זה היה נותר ה"גזירה היא מלפני" ח"ו, הרי שבזה זכתה כביכול גם בזכות העמדת שאר שבטים שהרי כל קיומו של כלל ישראל כולו אחר גזירת החורבן כולו שלה הוא.

וגם מה שבכלל הוויתור היה שהיא תהיה הערוה דאחות אשה כמש"נ, ועל כן הפסידה את הקבורה עם יעקב וכמש"כ הרמב"ן בפרשת ויחי, גם בזה גופא היה הריוח שנקברה בדרך בית לחם כדי שיצאו בניה להתפלל על קברה בעת גלותם וכמבואר בחז"ל (ב"ר פב, י), ועי"ז וכו' להבטחת הגאולה.

ושמעתי מהגר"י גלינסקי (שליט"א) [זצ"ל] שבנובהרדוק היו אומרים שיסוד זה רואים לא רק

וצלה"ה, נסע פעם בערב פסח לארה"ב לצורך דין תורה חשוב לטובת הישיבה, אבל כשראה שיכול לצאת מזה הלבנת פנים, ויתר על הכל ונסע לדטרויט אצל הג"ר לייב באקשט, וברבות הימים רואים אנו שלא רק שלא הפסיד מזה, אלא אדרבה דוקא ישיבת מיר בעיה"ק היא הישיבה הגדולה בישראל. עכ"ד הרב אליהו ברוך פינקל זצ"ל.

ויתר למי שדרס את בנו וזכה בהגרלה

ויש להוסיף מעשה שסיפר לי הרב גדי מור יוסף שליט"א מעיר אשדוד שיום אחד בנו הולך לתומו ברחוב, ולפתע נכנס בו ילד אחד שרוכב על קרטינג (סוג של טרקסטרון) הילד עף מעצמת הפגיעה ושבר את אגן הירכיים.

רק בנס ניצלו חייו אך הוא היה צריך לעבור שיקום ארוך.

לשהות הרבה זמן בבית חולים עם גבס.

ואשתו הוצרכה להפסיד עבודה של בערך כשלושה שבועות עד חודש, הפסד של כמו שיש אלף שקל.

כמובן שנהיה לו צער גדול ועוגמת נפש גדולה מזה, מזה מלבד הצער הכספי, היה לו צער של כל הטלטול והטיפול בילד.

מ"מ הרב גדי מור יוסף שליט"א החליט שהוא מוחל וסולח מכל הלב לילד שעשה את זה, ולמרות שהוא לא ישלם שום דבר, ולמרות שהוא

ורבינו היה רגיל להביא בזה כמה מעשים מגדולי ישראל הממחישים יסוד זה, והיה מספר מה ששמע ממו"ר הגר"נ פרצוביץ זצ"ל, שכאשר נפטר אביו של מו"ר הגר"ש רוזובסקי זצ"ל שהיה רב בגרודנא בני הקהילה רצו למנות את רבי שמואל לממלא מקומו, אבל הוא וויתר לאחיו הגדול ע"י שנהג עצמו כאדם פשוט וסובב בשוק כדי לבזות עצמו ובה רצה להחשיב את אחיו יותר ממנו, וכשלא עלתה בידו ועדיין בקשו להכתיר דוקא אותו, קם ונסע משם והלך ללמוד בישיבת מיר ולאחר זמן מועט נאלץ לברוח משם מאימת הגיוס ועלה לארץ הקדש, ועל פניו בשעתו היה נראה שהוא הפסיד את הרבנות לטובת אחין וגם שנאלץ לנדוד מחמת כך לעזוב עירו וארץ מולדתו [שע"פ החוק הרבנים היו נפטרים מהצבא], אך למפרע נתברר שדוקא זו היא שעמדה לו להצלת נפשו מהשוואה הארורה, ולא זו בלבד אלא עי"ז זכה להיות גדול ראשי הישיבות ומעתיק השמועה בדור שלאחר החורבן, ומו"ר זצ"ל תלה הצלחה זו בויתור זה לאחיו הגדול.

וכן היה אצל המשגיח דמיר רבי ירוחם זיע"א, שהיה לפני כן משגיח בראדין ושם פרצה מחלוקת נגד מוסר, ואמר לו החפץ חיים זיע"א דנהי שהוא צודק ותלמידי הישיבה לא צודקים, ולכן אינו יכול לומר שחייב לעזוב ע"פ דין, אבל לפני משורת הדין אם יעזוב לא יפסיד, וכך הוה שעזב למיר, ותלה את הצלחתו הגדולה כמיר מכח ויתור זה. וכן היה רבינו מספר שזקנו מרן ראש הישיבה רבי אליעזר יהודא

למעשה פרשת ויצא

שנתאונן יעקב אלא על לבן ועל לאה, על לבן במה שאמר "למה רמיתני", וכן על לאה איתא בחז"ל (ב"ר ע, יט) שאמר לה רמיתתא בר רמאה, וכן יעוין ברמב"ן (כט, לא) דלאה היתה שנואה משום שרימתה את יעקב והתנכרה אליו כל אותו הלילה, אבל על רחל שמסרה הסימנים לא בא יעקב בטענה כלל למה רימתה אותו.

ונראה דכיון שרחל לא רימתה בעבור עצמה, אלא כדי שלא תכלם אחותה, היה חביב דבר זה אצל יעקב כשנוכח בטוהר מידותיה ואדרבה יעקב רק הוסיף באהבתו אליה משום זה, וכן מבואר בכלי יקר (כט, נל) שכתב דעל כן "ויאהב יעקב גם את רחל מלאה", שתוספת אהבה זו נמשך מלאה בעבור שמסרה סימניה ללאה, ודבר זה חשב לה לצדקה, על כן הוסיף בה אהבה.

זקנתי הכניסה צרה לביתה

ותאמר אל יעקב הבה לי בנים וגו' ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן ותאמר הנה אמותי בלהה בא אליה ותלד על ברכי ואבנה גם אנכי ממנה (בראשית ל, א-ג).

פירש רש"י, הבה לי, וכי כך עשה אביך לאמך והלא התפלל עליה וכו', אשר מנע ממך, [אמר לה] את אמרת שאעשה כאבא אני איני כאבא, אבא לא היו לו בנים אני יש לי בנים, ממך מנע ולא ממני וכו', ואבנה גם אנכי, מהו גם, אמרה לו זקנך אברהם היו לו בנים מהגר וחרג מתניו כנגד שרה, אמר לה זקנתי הכניסה

הפסיד מזה הרבה זמן וכסף, ולמרות הקושי הגדול למחול! למה הוא נסע כזה מהר, אין לו עינים.

הוא מוחל לו בלב שלם!!!

והנה באותו זמן אחת מתחנות מוניות באשדוד שמספרה 9191* החליטה לצאת במבצע כדי לעודד את האנשים לנסוע עימה.

היא עשתה מבצע מי שיסע במוניות שלה, היא תעשה הגרלה והוא יזכה ב9191 שקל.

רעיתו של הרב גדי מור יוסף שליט"א נסעה באחד הפעמים שהיה היתה צריכה לחזור מהבית חולים, היא נסעה במונית של אותה חברה.

ובהגרלה שנערכה זכתה משפחת מור יוסף ב9191 שקל.

הוא ויתר על 60000 ₪ וזכה ב9191 ₪

הוא קיבל את הסכום בחזרה עם תוספת של פיצויים קטנים.

הטעם שיעקב לא כעס על רחל

ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני (בראשית כט, כה)

הנה במעשה הרמאות של החלפת רחל בלאה נשתתפו בו שלשה, דהיינו לבן שרימה, ולאה שהשימה עצמה כרחל ולא הודיעה את יעקב כי היא לאה, וכן רחל שמסרה הסימנים. והנה לא מצינו

למעשה פרשת ויצא

הראשונה ורחל תהיה חפצא דערוה דאחות אשה כנ"ל], וגם אופן הויתור היה גדול יותר מהויתור של שרה להגר וכמש"נ בארוכה, ולכן דוקא זכות ויתור זה שהכניסה צרה לתוך ביתה בשביל שלא תצא לאה לבושה וחרפה הועיל לזרעה, שיוותר הקב"ה על מה שהכניס מנשה צרה בתוך ביתו, למנוע מהם בושה וחרפה בגלותם.

אולם הנידון בפקידת רחל היה מאחר שעל רחל נגזר להיות עקרה, דימה יעקב דבר זה לזקנתו שרה שגם היא היתה עקרה, והאופן שנפקדה היה בזה שהכניסה צרה לביתה, ויש לבאר דהזכות בזה לא היה זכות בעלמא לבטל הימנה גזירת העקרות, רק גזירת העקרות היא שאינה זוכה לפרי בטן ובכלל זה גם שיהיה נמנע ממנה עצם הענין לחבוק פרי בטן שטבע הנשים להתאוות ולהשתוקק לזה, וכשהכניסה צרה לתוך ביתה הוכיחה בזה שרצונה בבנים הוא רק מצד העמדת זרע לאברהם והיינו שמשום כך אינה מקפדת להכניס צרה לביתה שהרי בזה מתקיים זרע לאברהם, וזה היה לה לזכות שכיון שאין רצונה מצד חפץ האשה בבנים סתם אלא רק כהעמדת זרע אברהם אין בפקידתה כ"כ ביטול גזירת העקרות, וזו היתה תשובתו של יעקב לרחל, דאף שבאמת מצד זכות ויתור יש לה זכות נשגבה מאד במה שויתרה לאחותה במסירת הסימנים, מ"מ לענין פקידתה צריך שיהא לה זכות שיש בה גילוי שכל חפצה בבנים הוא רק כדי להעמיד זרע יעקב ממנה ולא עצם חביקת בן.

צרה לביתה, אמרה לו אם הדבר הזה מעכב הנה אמתני [בלהה], ואבנה גם אנכי ממנה כשרה.

הנה תשובה זו שהשיב יעקב לרחל שאמר לה זקנתי הכניסה צרה לביתה יש בה תימה רבתי, דהלא רחל כבר קדמה והכניסה צרה לתוך ביתה בזה שמסרה הסימנים ללאה, ואדרבה אין לך מכנסת צרה לתוך ביתה יותר מרחל, וכמבואר במדרש הנוכח לעיל (והובא ברש"י בירמיה לא, טז), שבשעה שהכניס מנשה צלם להיכל [והיינו צרה בתוך ביתו של הקב"ה] לא עזרו כל זכויות ותחינות האבות והאמהות [ובכללם גם זכות שרה שהכניסה את הגר כצרה לביתה], אלא רק הזכות של רחל "שהכניסה צרה לתוך ביתה" במסירת הסימנים ללאה, הרי חזינו שהקב"ה החשיב את מסירת הסימנים של רחל כמעלה הגדולה ביותר של מכנסת צרה לתוך ביתה, אשר רק משום כן נתרצה הקב"ה למחול על מה שמנשה הכניס "צרה לתוך ביתו". וא"כ תמוה איך יעקב בא אל רחל בטענה ששרה הכניסה צרה לתוך ביתה, ואטו שכח ממסירת הסימנים שלה, וכן תמוה מדוע רחל הסכימה עמו והכניסה את בלהה מחמת טענתו, ולא אמרה לו שהיא כבר הכניסה עוד קודם נשואיה צרתה לתוך ביתה, וכמו שטענה בעצמה להקב"ה בשעת החורבן, וצ"ע, והוא מרפסן איגרי.

ונראה לבאר בזה, ששני עניינים הם, דכאשר הניס על זכות מחמת ויתור ומעשה טוב, בזה ודאי שהזכות הכי גדולה היא מה שרחל הכניסה את לאה להיות צרה בתוך ביתה [ונפרט שלאה תהיה אשת יעקב

ש'אף אצל בני נח אין בת יורשת במקום בן, וכן מוכח בדברי התוס' ב"ב (קטו, ב ד"ה מלמד) עיי"ש. וקשה מדברי רש"י ביבמות (סב, א ד"ה בנכריות), שכתב דבירושה של בני נח אין דין קדימה של זכרים לנקבות דאצלם בת כבן, והכא הרי היה להם דין בני נח, וא"כ למה אינן יורשות בין הזכרים, וצע"ג. צח ומסוסהאנטיביוטיות לסיותכם רהיטים

צח. ואין לומר דרחל ולא היה בדין ישראל ואין יורשות אף שאצל בני לבן איכא דין בני נח. אבל ז"א דכל הדין שהבת אינה יורשת בדין ישראל הוא 'במקום בן' אבל בשעה שהבנים הם בני נח, שאין דינם לעכב חלק יורשת הבנות, שוב ממילא גם בדין ישראל זה מגיעם. [הערת הג"ר משה צוקר שליט"א]. ובעיקר הן ענינא אם אצל בני בת יורשת במקום בן, יעוין במשנת חיים (ריש דברים) חליפת מכתבים בזה עם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, והגרר"ק הביא ראייה מפסוק מפורש בסוף איוב "ולא נמצאו נשים יפות כבנות איוב בכל הארץ ויתן להם אביהם נחלה בתוך אחיהם" ומבואר דאי לאו שנתן להם מתנה לא היו יורשות עם אחיהם, וצע"ע לדעת רש"י ביבמות הנ"ל איך יתיישב קרא למ"ד בב"ב (טו), (ב דאיוב גנ היה, וע"ש.

גודל הצדקות של יעקב בממונות

כי מששת את כל כלי מזה מצאת מכל כלי ביתך וגו' (בראשית לא, לז).

[ובמה שמסרה הסימנים ללאה אין גילוי על מה שאינה חפיצה בחביקת בנים בפ"ע, דהא מסתמא באותה שעה לא ידעה שהיא עקרה וסברה שענין חביקת בן יהי' לה מאחר, או אפי' מיעקב לפמשי"ג לעיל דוחל סברה שישאנה אח"כ יעקב כצרה ללאה]. וגם רחל קיבלה טענה זו, ולכן ענתה שאם דבר זה מעכב הנה אמת בלהה, והיינו שרחל מראה בזה שהיא מוכנה אפילו להכניס את שפחתה בצרה בתוך ביתה, מפני שהיא עקרה, והעיקר שיהיה ליעקב ילדים, [ונכלל בזה שגם אם יבא יום ותפקד מעקרותה היא מפסידה בזה ילדים לעצמה, וכמו שאמרו חז"ל שידעו בנבואה שאין יעקב מעמיד יותר מי"ב שבטים], וזה גופא היה לה לזכות להעמיד עבור יעקב את יוסף ובנימין. [ובאמת גם לאה עיקר רצונה היה שיעקב יהיה מעמיד השבטים, כמו שאמרה (כט, לג) "ילדתי לו שלשה בנים", והיינו שהולידה ליעקב, ולכן גם היא בראותה כעת שעמדה מלדת הכניסה את זלפה שפחתה כצרה בתוך ביתה, והעיקר להעמיד ליעקב שבטים].

אוצר החכמה

יורשת הבת אצל בני נח

ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו (בראשית לא, יד).

ד

פירש רש"י: למה נעכב על ירך מלשוב, כלום אנו מיחלות לירש מנכסי אבינו כלום בין הזכרים. ומבואר

למעשה פרשת ויצא

העולם, אלא שהציע לעבוד עבודה של שבע שנים, ומצינו שאפילו רחל ולאה התמרמרו על זה (לעיל) (לא, טו) "הלא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו", ופרש"י, אפילו שדרך בני אדם לתת נדוניא לבנותיו בשעת נישואין, נהג עמנו כנכריות כי מכרנו, שעבדת אותו בנו י"ד שנה ולא נתננו לך אלא בשכר הפעולה].

ועוד מצינו המידה המופלגת בנקיות זו אחר שלכן רימה אותו ונתן לו את לאה במקום רחל והוצרך להתחייב בעבודה עוד שבע שנים וכתוב (לעיל כט, ל) "ויעבוד עמו עוד שבע שנים אחרות", ופירש"י מה ראשונות באמונה אף האחרונות באמונה, ואע"פ שברמאות בא עליו עכ"ל, הרי שאף שכל ההתחייבות השנית היה משום רמאותו של לבן, אעפ"כ לא נפל דבר בעבודתו באלו מעבודתו בראשונות וכשם שהראשונות היו בנקיותו ודקדוקו של יעקב בכל כחו, כן ממש נהג באחרונות.

ונראה דזהו שדקדק הרמב"ם בסוף הלכות שכירות פועלים (פי"ג ה"ז) ז"ל העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה וכו', וכן חייב לעבוד בכל כוחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כוחי עבדתי את אביכן (בראשית לא, ו) עכ"ל. והנה זה מקום יחיד במשנה תורה להרמב"ם שכינה את יעקב אבינו בתואר יעקב הצדיק, והיינו משום דבזה הענין דוקא בא יעקב למעלת הצדקות, [וכמב' בספר קב הישר (חלק ראשון סוף פרק נב) וז"ל, והכלל הזה נקוט בידך, מי שאינו רוצה ליהנות בממון של חבריו, ומכ"ש שאינו

כאן מצינו גדול הנקיות של יעקב ובניו אחריו בממונות, ששהה אצל חותנו עשרים שנה ואפילו מחט לא היה אצלו ממנו, [ולא כמו שנוהגים העולם להורות היתר בזה כשנמצאים בבית השווער], וכדאיתא בגמ' ע"ז (ג, א) שהקב"ה אומר לאומות העולם שלכן יבא ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל, ופרש"י, דכתיב מה מצאת מכל כלי ביתך, אפילו סכין אפילו המנקה אפילו מחט, והחתן הדר בבית חמין עשרים שנה כשיוצא אינו נוטל עמו כלי קטן עכ"ל. וכ"ה במדרש (ב"ר עד, י), א"ר סימון בנהג שבעולם חתן שהוא דר אצל חמיו אפשר לו שלא ליהנות אפילו כלי אחד אפילו סכין אחד, ברם הכא מששת את כל כלי, אפילו מחט אפילו צינורא לא מצאת.

וגדולה מזו נתבאר כאן דלא רק שיעקב עצמו לא לקח, אלא גם כל אחד מילדיו, שהיו נכדים בבית לבן, ג"כ לא לקחו כלום, והיינו משום שיעקב השריש בביתו גדול חיוב הנקיות בממונות.

ובאמת לא אך על עצמו ובניו הקפיד יעקב להיות נקיים בממונות אלא דרש כן גם מכל סביבותיו, וכמו שמצינו בתחילת הפרשה (לעיל כט, ז) שדרש מהרועים "הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו", ופירש"י כלומר אם שכירים אתם לא שלמתם פעולת היום, וזה מגודל הקפדתו על נקיות בממון חבירו ולא יוכל לשאת זלוזל בזה.

[וגם לא רצה יעקב ליטול אפילו מה שמגיע לו, עד דאמר ללבן (לעיל כט, יח) "אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה" ולא זו בלבד שלא דרש נדוניא כמנהג

התגלגלנו מדירה לדירה, הילדים ברוך ה' מילאו את הבית בשמחה, ובכל זאת, זה לא היה הבית שלנו. פעם בתקופה ארזנו חבילות ועברנו. היו פעמים שבהן נאלצנו להעביר את הילדים למוסדות לימוד אחרים, במיוחד את הקטנים, בפעמים אחרות גילינו שיש בעיות בדירות השכורות, והחלום ליכות בדירה משלנו המשיך ללוות אותנו בימים ובלילות.

באחד הימים הציעו לנו הצעה קוסמת: לרכוש גג באחת השכונות היקרות פחות בירושלים, ולבנות עליו דירה. התייעצנו, והחלטנו לקפוץ למים; ידענו שזו האפשרות היחידה שלנו לסיים את הסיט של הדירות השכורות ולגור בדירה משלנו.

השכנים כולם הסכימו ברוחב לב, רכשנו את הגג והתחלנו לבנות לעצמנו בית. היו אומנם חסרונות בדירה; היא הייתה בקומה גבוהה מאוד, וגם לא גדולה במיוחד, אבל זה מה שיכולנו להרשות לעצמנו, והשמחה על הדירה שתהיה שלנו האפילה על כל החסרונות הקטנים.

קצב הבנייה היה מהיר, הבית כבר קרם עור וגידים, ואז הודיע אחד השכנים שהוא לא מוכן. לא מוכן שיבנו על הגג. לא מוכן שנגור שם, לא מוכן שמשפחה בת שמונה ילדים תעבור לבניין שלו. הוא פוחד מרעש, מלכלוך, מבלגון. בקיצור, שנפסיק את הבנייה, וזהו.

אותו שכן העדיף להסתיר את זהותו. הוא התקשר אלינו בלי להזהות, הציג את עצמו רק כ'אחד השכנים', ובעלי ברוב עדינותו לא חקר יותר מדי.

רוצה בממון של גזילה או גניבה, ומשאו ומתנו באמונה, הוא איש צדיק וישר בודאי וכו', כי עיקר היראה והצדקות הוא בממון, וכל אדם שהוא עומד בצדקתו על ממון זהו צדיק גמור עכ"ל]. וכמה מגדולי הת"ח בישיבה העירוני, דמקור דברי הרמב"ם הוא מקרא ד'זענתה בי צדקתי' (לעיל ל, לג) האמור בזה, והן הן הדברים והיינו דאף יעקב אבינו בעצמו הזכיר כאן לשון של צדקות.

וכבר נתבאר עפ"ז בפרשת נשא (במדבר ז, כא) דברי חז"ל שם שהעמידו את מעשיו של יעקב בהנהגתו בממון בבית לבן, באותה הדרגה עם מעשה החסד של אברהם אבינו ועם עקידתו של יצחק, קחנו משם.

אשר יריתי

ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל וגו' ויאמר לבן ליעקב הנה הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני וביניך (בראשית לא, מז - נא).

מרחן הסטייפלער זי"ע היה מורה כאן באצבע על גודל רמאותו של לבן, שמתחילה מפורש בתורה (פסוקים מה-מו) שיעקב עשה המצבה וגם אמר לאחיו [הם בניו. רש"י] לעשות הגל, ומיד לאחר מכן אומר לבן (ל, נא) "הנה הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני וביניך", כביכול הוא ירה את הגל והוא עשה המצבה, וזהו משום שנהיה כל כך רגיל לשקר במצח נחושה.

במשך שנים גרנו בירושלים בשכירות. מסיבות אישיות לא יכולנו לעזוב את ירושלים, אולם לא היה באפשרותנו לרכוש דירה.

למעשה פרשת ויצא

הריצוף היה חול, וגם מטבח לא ממש היה שם, שלא לדבר על אינסטלציה, חלונות ודלתות. אבל הבנו שאם אנחנו רוצים לזכות לגור בדירה הזו, כדאי באמת לעבור לשם, ובהקדם.

"בוקר טוב, ילדים", קראתי. טיפה אחת טפטפה מעל לראשי, בדבקות המשכתי למרוח את החיוך הנעים על פניי, מוחה במהירות דמעה אחת שאף אחד לא הבחין בה; היא הייתה נראית סתם עוד טיפה נוספת. "אימא, יורד עלינו גשם", קרא שמוליק בן השבע, "וגם על הרצפה", צעקה אתי מהחדר השני, "מותי יתקנו את הגג כאן?"

"עדיף שקודם יסדרו לנו את הרצפה", חיוותה בלימי הבכורה את דעתה, "אי אפשר ללכת על החול הזה. באמצע הלילה רציתי לשתות, קפאתי בתוך חול רטוב".

ואני המשכתי לשתוק...

רציתי לצעוק ולבכות, לארוז את מעט החפצים ולברוח... במקום זה מרחתי על פניי חיוך ענק ואמרתי ברוגע, שאין לי מושג מנין שאבתי, "אל תדאגו, ילדים, הכול יהיה בסדר, ועוד נצחק על כך שראינו את הדירה נבנית, נכון? באמת, אולי נביא היום את המצלמה, נצלם כמה תמונות למזכרת, ובעוד כמה שנים נצחק ביחד".

הם שתקו. בכל אופן, עכשיו לאף אחד לא התחשק לצחוק. בסופו של דבר התארגנו במהירות, ורבע

היינו בהלם. הדירה כבר הייתה בנויה כמעט, החלום הפך כמעט למציאות, ופתאום - יכול להיות שכל ההשקעה תלך לטמיון?

כבר רכשנו גג, מזה נעשה בו? והשכן, הוא הסכים, למה הוא התחרט עכשיו? אפילו על מי לכעוס לא ידענו (ואולי זה היה דווקא טוב...).

התייעצנו ושאלנו גם דעת גדולים, ואמרו לנו להמשיך את הבנייה. רוב השכנים שידעו על המצוקה שלנו עודדו אותנו להמשיך, אבל השכן שראה שהבנייה נמשכת החליט להפסיקה בכל מחיר. נכנסה בו רוח שטות כנראה, ובלא אישור רב, עשה מעשה אשר לא ייעשה והלך לעירייה להלשין עלינו. אני חייבת לציין שמבחינה בטיחותית, הכול היה בסדר גמור; הבאנו מהנדס, והקבלן עבד לפי הוראותיו. לפי החוק היה מותר לבנות על הגג, אבל לא להוסיף דירה נפרדת, ולפרצה הזו נדחק השכן, מדווח בעירייה שהבנייה שלנו אינה חוקית.

קיבלנו מכתב שעלינו לעצור את הבנייה. לא הייתה לנו ברירה, המשכנו. לאחר שלא התייחסנו, קיבלנו מכתב נוסף שאם הבנייה לא תופסק, נקבל צו הריסה. להרוס, פרושו של דבר שכל החודשים הארוכים של הבנייה, הכסף העצום שהשקענו, המתח, הציפייה - ירדו לטמיון. אבל חששנו שאין כל כך עם מי לדבר.

מישהו יעץ לנו לעבור לגור בדירה. לקבוע עובדות בשטח. שום פקח לא יעז להחריב מקום שכבר גרים בו. התלבטנו מאוד, הגג לא היה בנוי לגמרי, במקום

למעשה פרשת ויצא

השכנים השתדלו להתייחס יפה מאוד, הם הציעו עזרה במה שיכלו, ביקשו לשמור על הקטנה, ארגנו לנו ארוחות, ובאחד הימים, כשירד גשם זלעפות, הזמין אותנו אחד השכנים להמשיך לישון בביתו.

חודש אחרי שעברנו לדירה נולד אברומי שלנו, ואחרי שבוע הצטרף גם הוא לתהלוכה של המעבר לדירה החדשה.

בינתיים הלכה הדירה ולבשה צורה. הגג נאטם היטב, הריצוף גם הוא הגיע, הגענו בכל ערב לדירה, והילדים שמחו לגלות שהבית הולך ולובש צורה, והצורה הזו יפה דווקא. הבית הזה נקנה אומנם בייסורים, אבל הוא שלנו.

עברו מספר חודשים, ערב ראש השנה הגיע. הייתה לנו נזילה קטנה בצנרת, והיא תוקנה, אבל בעלי חשש שהשכנים הצטערו והלך להתנצל.

ואז נודע לנו שמדובר בשכנים שהתנכלו לנו, שלא רצו שנבוא לגור.

כשהגיע בעלי להתנצל הם הכניסו אותו בחום לביתם, והתנצלו לפניו בצער רב. הם אמרו שאנחנו משפחה טובה, הילדים מקסימים, מחונכים, עדינים ושקטים, שאנחנו מוסיפים אך טוב לבניין, והם מצטערים כל כך על עוגמת הנפש והצער שגרמו לנו... שבבקשה, נסלח להם.

בעלי היה המום, וחזר הביתה כדי לשאול אותי.

"השכנים מבקשים סליחה", הוא אמר, "הם מצטערים על הצער שגרמו לנו, ומבקשים שנסלח".

שעה אחרי שהבית היה מלא בקולות ערבים וברעש קידוחים, יצאו הילדים ללימודים ואני לעבודה.

רק בחדר המזנון יכולתי להרשות לעצמי לשתות קפה בשקט, ולנגב שתי דמועות חצופות. הרגשתי שאני לא מסוגלת יותר. לרגע אמרתי לעצמי שאולי הלילה שאאר בדירה שלנו, אבל גם ברגעים האלו ידעתי שאין ברירה... וגם היום בערב הילדים יאכלו, יתארגנו, ואנחנו נצא לצעידה הקבועה שלנו בחודש האחרון, נלך לדירה הבלתי בנויה במשך חצי שעה.

וככה, באחד הימים פשוט לקחנו את שמונת ילדינו, כמה מזוודות, ואחרי ארוחת ערב הלבשנו לקטנים פיגמה ועברנו לגור בדירה.

הקבלן אטם את החלונות ב בד אטום, הבאנו מיטות מתקפלות מוגמ"ח, מקרר קטן שבו שמנו חלב לקפה של הבוקר וגבינה לילדים, ו...עברנו דירה.

הילדים, שבתחילה התלהבו מההרפתקה, גילו במהירות רבה שזה לא ממש נחמד לקום באמצע הלילה ולטבוע בשלולית חול, או להרגיש טיפה מטפטפת. הבד ששימש במקום חלון התנדנד ושרק ברוח החורפית, מכניס פנימה רטיבות וקור. התחושה הייתה לגמרי לא נעימה, אבל ידענו שזהו, אין לנו ברירה. בלילה ישנו בדירה, בבוקר יצאנו, והפעולים הגיעו, אחרי הצהריים חזרנו לדירה השכורה, ובלילה, אחרי ארוחת ערב והתארגנות, צעדנו במשך מחצית השעה לדירה הנבנית (לא היו אוטובוסים שחיברו בין הדירה השכורה לזו שבבניה)...

למעשה פרשת ויצא

"זו ההזדמנות שלנו", מצאתי את עצמי מדברת אל אברומי הקטן, והוא הקשיב לי בעיניים עצומות, "כן, אולי זו ההזדמנות לסלוח להם מלב שלם ולעורר על עצמנו זכויות בשמיים, וה' ישלח לנו רפואה וברכה לארץ".

וככה מצאתי את עצמי אומרת לבעלי שבסדר, אני סולחת מכל הלב.

בעלי ירד לדבר עם השכנים, לומר שאנחנו סולחים, ואני הבטתי בארי שלי... מתפללת שה' ישמע את תפילתי.

והבלתי ייאמן התרחש.

אולי זה יישמע סינתטי מדי. סיפורי כזה. סוף מתוק וורוד שרק סופרים יודעים לתפור לסיפורים שלהם. אבל אצלנו זו הייתה מציאות.

המהפך שהתחולל אצל ארי היה מדהים. בתוך ימים ספורים הוא הפסיק להרביץ ולהשתולל, והתחיל להתנהג בניעמות, ברוך ובעדינות, כמו לפני מעבר הדירה....

חלפה מאז שנה כמעט. שוב הגיע ראש השנה, ושוב הגיעה השכנה להתנצל. היא עדיין חוששת שמא לא מחלנו בלב שלם. הרי הצער שהיא גרמה היה גדול כל כך...

הרגעתי אותה, סיפרתי על הישועה שזכינו לראות אצל ארי, והיא התרגשה עד לדמעות. בעצה אחת החלטנו לפרסם את הסיפור.

השכנים מבקשים סליחה... אברומי התחיל לבכות בחדר השני, נוגשתי אליו, מנגבת את הדמעות בעצמי. נזכרת בימים שבהם הלכתי ברגל מרחק הצי שעה כדי להגיע לדירה בלתי בנויה. כל הכאב, הצער ואי הנעימות צפו בי בבת אחת. איך אפשר לקפל את כל הכאב הזה בבקשת סליחה אחת? איך אני מסוגלת לסלוח? שאלתי את הדמעות שירדו בדממה על לחיי, איך?

ואז השבתי על ארי שלנו.

ארי, ילד מקסים בן ארבע. מתוק ממש, מוכשר, חמוד, חברותי ושובה לב.

אם כל הילדים הצליחו להתגבר על התקופה הקשה ולחזור לעצמם, אצל ארי ההתנהלות הייתה שונה. התקופה הזו פגעה בו. מילד מצחיק וחמוד הוא הפך לילד עצבני, קשה וכעוס, מרביץ בכל הזדמנות, רב עם כל מי שרק אפשר, מכה ומציק. גם מתלמוד התורה שמענו תלונות לא פשוטות. לא הבנו מה קורה לארי שלנו, לאן נעלם הילד המקסים שהכרנו גם זה בגלל ההלשנה שלהם, לחש בתוכי קול קטן. 'ארי היה ילד נהדר, רק הבלגן של הדירה הוציא אותו מהמסלול. והם עוד רוצים עכשיו שנסלח להם'.

ואולי---

אולי השכנים היו רק המקל שנשלח משמיים להביא את הסבל, ועכשיו, כשהם מצטערים כל כך ומבקשים סליחה, אנחנו צריכים לסלוח?

למעשה פרשת ויצא

כי היא לא חשבה על דבר קטן אך קריטי - היכן תאחסן 20 קרטוני בשר?!...
"מאחר ואני מכהן כרב בישיבה בה ישנם מקפייאים גדולים במיוחד",

המשיך גיסי לספר, "התקשרה אליי אחותי וביקשה ממני רשות לאחסן את הבשר אצלנו בישיבה לעת עתה. אני, שלא ידעתי בדיוק מה קורה במקפייאים, הבאתי לה את המספר של המנהל התפעולי של הישיבה לברר את העניין.

"בינתיים", ממשיך גיסי לספר, "התבשרתי על חבר ילדות מהישיבה שמתארס היום, כשהוא בן 38!!! היתה זו שמחה עצומה, כולנו חיכינו כל כך הרבה שנים שיזכה לבנות בית, וכעת כששמענו זאת לא היתה עין שנותרה יבשה מאושר. אותו חבר גר בחדרה, ולמרות המרחק הרב בנינו: אני בבני ברק, והוא בחדרה - החלטתי לשמח אותו ולנסוע עד אליו בכדי לברכו ולאחל לו מזל טוב. הרגשתי כי ישועה כזאת של אירוסין בגיל 38, לא מספיק לערוך שיחת טלפון קלה של מזל טוב, אלא יש לנסוע עד לשם, לברך, לאחל ולפגוש חברי ילדות. יצאתי מגדרי ונסעתי שעה הלוך עד לאירוסין ושמחתי עד מאד בשמחתו. סיימתי את השתתפותי בשמחה ועשיתי את דרכי חזרה לבני ברק.

בדרך חזור, מתקשר מנהל התפעול של הישיבה - אלי אמסלם ואמר לי כי יש אישור להעמיס את הבשרים של אחותי במקפייא הישיבה. הודתי לו,

הרחבות בנייה מצויות מאוד במחננו, ולמרבה הצער, לא תמיד הן עוברות 'חלק'. ואם יהיה אפילו רק קורא אחד שיתחזק בעקבות הסיפור שלנו ויוותר למען השלום, והיה זה שכרנו.

מרוה לצמא מדור "זה לא דמיון". פרשת כי תבוא תשפ"א הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com

נס השיחה האחרונה

את המעשה המדהים הבא סיפר מגיד המישרים, הרב חיים זאיד שליט"א: "בחול המועד סוכות האחרון (התשפ"ב), התקשר אליי גיסי והזמין אותי ואת משפחתי אליו לסוכה.

"אם תבואו אלינו לסוכה, אספר לך, הרב זאיד, מעשה לא יאומן שאירע עימי בימים האחרונים", אמר גיסי. אם גיסי מזמין אותי לסיפור חדש של השגחה פרטית, איך אפשר לסרב?. עלינו לרכב עם כל המשפחה ונסענו לסוכתו של גיסי.

נהננו לראות אחד את השני, ואז הגענו לרגע הגדול. גיסי ישב והחל לספר את המעשה המיוחד: "היה זה בערב סוכות האחרון - בימים שבין כיפור לסוכות. אחותי שמעה על מבצע גדול באחת הקצביות- בשר לכבוד החג במחיר מוזל מאד.

היא אכן נדהמה מהמצב וקנתה... לא פחות ולא יותר - 20 קרטונים של בשר טרי ואיכותי, עם משלוח עד הבית. כשהבשר הגיע, נפל לה האסימון

הזלתי דמעות אחרונות בהם פניתי לבורא עולם מעומק ליבי ואמרתי לו: "רבנו של עולם, הרי הינך יודע שהייתי עסוק בשעות האחרונות בעשיית חסד ושמחה עם ילדיך. היה זה בתחילה עם חברי בן ה-38, אשר הטרחתי עצמי עד אליו בכדי לשמחו, ומשם לא נסעתי חזרה לבית, אלא מיד עשיתי את דרכי בשביל לעשות חסד עם אחותי. והנה, באמצע עשיית החסד, בעודי מסדר לה את הבשרים במקפיא אני עומד לסיים את חיי..

"אנא בורא עולם", אמרתי כשדמעות רותחות ניגרות מעיניי, "בזכות כך ששימחתי יהודים, בזכות כך שוותרתי על הנוחיות שלי והזמן שלי למען השני שיהיה לו טוב – תן לי רק לחיות. יש לי אשה, ילדים ומשפחה. הם לא יוכלו לקבל את לכתי בטרם עת. אנא ה' יתברך, אפסו כוחותי וגופי מותש, קבל את תפילתי האחרונה טרם אשיב את נשמתי", אמרתי בתפילה הכי עמוקה ורותחת שיצאה מליבי אי פעם. פתחתי לרגע את עיניי ואני רואה לפתע, באורח נס של ממש – פס קליטה אחד בפלאפון, שעד כה היה ללא קליטה במשך דקות ארוכות ולא יכל להוציא שום שיחה.

ניסיתי את מזולי וצלצלתי אל מנהל התפעול - אלי אמסלם שהיה עד אותו רגע בשיבה. הפלאפון הראה שיש קליטה והחל לצלצל בצד השני. ליבי הלם בהתרגשות. אולי אכן יהיה כאן נס. הלוואי ורק יענה לי, מפני שגופי כבר קופא, ואיני יודע עוד כמה שניות יש לי לפני שאאבד את הכרתי. ואז... נשמע

ומיד כשהגעתי לבני ברק, נסעתי ישירות לשיבה על מנת להעמיס את הקרטונים אל מקפיאי השיבה. ב"ה מחסד לחסד – משמחת חתן לחסד עם משפחה ברוכת ילדים. דקות ארוכות העמסתי את הבשר, סידרתי את הקרטונים בחדר ההקפאה הגדול, ואז לפתע... בום!!! דלת חדר ההקפאה הגדולה נסגרה עליי כשהתאורה כבתה. היה זה פחד אימים - מצאתי את עצמי בתוך חדר ההקפאה נעול מבפנים, בלי חשמל ובלי קליטה, לכוד בקור אימים. מאדם שחיינו מאושרים – אשה, ילדים, עבודה תורנית ועתיד מזהיר, לפתע אתה מרגיש שהכל הולך להיפסק ברגע אחד ואתה בדרך לסיום חייך!!.

שהייה בחדר ההקפאה לזמן ממושך, עלולה לגרום לאדם להיכנס למצב 'היפותרמיה' – חום גוף נמוך במיוחד – עד לאיבוד הכרתו ומותו - דבר העלול להיות עניין של דקות. הרגשתי בן רגע בתוך גיהנום. התחלתי לצעוק ולצרוח, אך אף אחד לא שמע אותי. חום גופי ירד פלאים ולא האמנתי כי הגיע קיצו. בדמעות ואימה התחלתי לומר ויודי וקריאת שמע – הזדעזעתי מכך שאסיים את חיי בגיל צעיר, כשיש לי אשה וילדים קטנים בבית.

אם לא יתרחש נס מייד, יהיו אלו השניות האחרונות בחיי. התחלתי לצרוח מנהמת נפשי את כל הפסוקים שאומרים בוודוי, תחנון, וסליחות, ואז כשהרגשתי שגופי קופא ואפסו כוחותי - נשכבתי על הארץ כמעט מעולף מקור, עצמתי את עיניי והתכוננתי להשיב את נשמתו ליצורה. בעודי עוצם את עיניי,

למעשה פרשת ויצא

שיחה ממך. היה זה שניות בודדות לפני שעמדתי לכבות את הפלאפון. ממש באותו רגע אתה התקשרת והודעת לי על מצבך. כזה נס גלוי לא ראיתי מיימי, הקב"ה ממש הציל אותך נגד הטבע".

מסיים גיסי בדמעות: "אין לי ספק כי אני חי היום בנס, בזכות החסד שעשיתי עם החתן המבוגר והעזרה לאחותי. 'העולם עומד על חסד', ושרשרת הניסים שאירעה עימי עם הקליטה של הטלפון, היתה אחר התפילה בדמעות, רגעים לפני הפרידה: 'ה' עשיתי חסד עם החתן, וכעת באתי לעזור לאחותי. אנא ה' בכח החסד עשה לי נס!". הרי זה נס כיצד היה קליטה במקפיאי הישיבה – דבר שמעולם לא היה כמותו בתוך הישיבה!! זכרו כי להיטיב ליהודי – גדול וחשוב בשמיים מעל הכל!!", מסיים בדמעות. (טוב לחסות בה' ויצא תשפ"ב הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com

מויתור מתחתנים

הידיים מלטפות את הברווזים הקטנים, החמודים, ששטים ברוגע בבריכת 'סול' תכולה ועל פלומתם הרכה אותיות הא'-ב', לפי הסדר, והמחשבות כבר לוקחות אותי קדימה, אל היום הראשון של שנת הלימודים הבאה. שוב אפתח את דלת הגן לילדות נרגשות. שוב אלטף לחי סמוקה ואשלח חיוך אישי ואובה. שוב ארכז את תלמידותי היקרות לתפילה טהורה. שוב אעבור בין השולחנות ואסייע למתוח קווים מדויקים בין התמונה לבין האות שבה היא

קולו של אלי אמסלם בצד השני. זעקתי לו: "אליי, אני תקוע במקפיא כבר כמה דקות, החוף בוא לכאן!!!".

אלי אמסלם טס כל עוד נפשו בו לחדר ההקפאה, פתח את הדלת ולא האמין למראה עיניו. הייתי במצב של עילפון חלקי, שרוע על הקרקע. הוא גרר אותי החוצה והזמין מיד את כוחות ההצלה. אמבולנס פינה אותי במהירות אל בית החולים, שם אושפזתי עד להתייצבות במצבי.

בנס גלוי שאין כמוהו, יצאתי מכלל סכנה, ולאחר כמה ימים שוחררתי מבית החולים – בחזרה אל החיים!!! כשיצאתי מבית החולים, הגיע אלי אמסלם לבקר אותי וגילה לי את הדבר המדהים הבא: "אתה לא תאמין כמה גדול הנס של הצלת חייך!! רק יד אלוקית הצילה אותך.

דע לך, כי אני מעולם לא הפעלתי את הפלאפון שלי בישיבה, מאחר ואין בישיבה קליטה טובה. תמיד כשאני מגיע לישיבה, אני מכבה את הפלאפון או שאני מניח אותו בפנינה ולא מתייחס אליו, שהרי אי אפשר להוציא או להכניס בו שיחות.

והנה, באותו ערב - הייתי צריך לשוחח עם אשתי ולכן הנחתי את הטלפון על אדן החלון. קיויתי שבאיזור החלון, הנמצא בגבול הישיבה, אולי לשם שינוי תהיה קליטה. ב"ה אכן היה שם קליטה מסוימת, וזכיתי לדבר איתה על אדן החלון. ואז, שניה אחת אחר שסיימתי את השיחה עם אשתי, קיבלתי

למעשה פרשת ויצא

מתחילה, ושוב אצא איתן לחצר, לקפוץ ולהתאוורר ולהשתעשע ביחד ...
להיות רגועה וליידע אותה ברגע שבו קיבלתי את ההחלטה. אני חוזרת.

שולפת ערימת משחקים דידיקטיים מתוך הקרטון שבבוידעם, מנערת אבק בן כמעט שלוש שנים שדבק בהם ופורסת על השולחן. עוד מעט-קט, וכבר ימישו אותם ידיים קטנות על שולחנות הגן הנמוכים. צריך לבדוק שלא חסר שום חלק. שהכול שלם ונקי ומוכן לפתיחת השנה בעזרת ה'--

במשך שנים עבדתי כגננת בגן חובה. אהבתי מאוד את העבודה, את הילדות, את האחריות החינוכית ואת הסיפוק שנלווה אליה. הייתי אימא לילד יחיד בן תשע, והשקעתי אהבה אינסופית בילדות הגן, בנות טיפוחי.

"גדל הילד", הייכה ריזי וצבטה בלחיו של אלחנן שלי, שתלתלים זהובים של טרום חלאקה עיטרו את ראשו, "אז מה, עדיין מתפנק כל הבוקר עם אימא בבית?"

"עוד מעט אלחנן כבר ילך לגן", עניתי בגאווה אם, והרמתי את סנטרו של הקטן, מיישרת קלות את הכיפה. "ובינתיים אנחנו מנצלים עוד קצת את הזמן יחד, לפני שאימא חוזרת לעבודה", הייכתי אליו וגם אליה.

"את חוזרת, טובי?" לא האמינה ריזי, "לגן חובה אצלנו?" "חוזרת. ומתרגשת מאוד", אישרתי, והתחלתי לפרט קצת על מה שכבר הספקתי להתכונן ולהכין; "חידשתי לגמרי את פינת הלמידה,

ואז זכיתי בס"ד לחבוק בן נוסף, ואך טבעי היה כי אבקש להישאר איתנו קצת יותר מאשר שלושה וחצי חודשים קצרצרים. לחוות במלואה את חוויית האימהות הקסומה, שאצלי לא הייתה מובנת מאליה בכלל.

המנהלת של הגנים קיבלה את בקשתי בהבנה מלאה. "אל תשכחי לעדכן אותי כשאת מחליטה לחזור", היא הוסיפה, "הגן הזה יחכה לך בעזרת ה'".

והוא באמת חיכה.

אחרי שנתיים וחצי, כשרשמתי את אלחנן לגן, הרמתי טלפון למנהלת. זה היה בחודש שבט, שנת הלימודים הבאה עוד נראתה רחוקה, אבל אני רציתי

למעשה פרשת ויצא

במקרה מפלונטר כזה. וככה החזרתי את האפרכסת בחוסר אונים, פורצת בבכי מבוהל וחסר שליטה-- אחרי יומיים חזרה אליי המנהלת. שוב היא התנצלה, סיפרה עד כמה קשים ומייסרים היו בעבורה היוםיים האלו, עד כמה גדול צערה על התקלה שנגרמה בחוסר שימות לב, ואחר עברה לעדכן אותי בתשובת הרב: הגרלה. יערכו הגרלה בין שתי הגנות, והזוכה - היא זו שתקבל את העבודה.

הג-ר-לה, מלמלתי אחריה, מנסה לעכל את התשובה שבעצם מעניקה לי חמישים אחוזי תקווה. יומיים אני מסתובבת בבית כסהרורית, מתקשה להשלים עם המציאות ההזויה, יומיים אני מכריחה את עצמי לא לפתוח את הארון במרפסת שבו מאוחסנים כל הקישוטים והאביזרים הדידקטיים שכבר הספקתי לקנות ולהכין, יומיים אני שופכת דמעות ומתפללת בלב שבור שיימצא פתרון שיחזיר אותי לעבודה, והנה---

"טובי, את איתי?" המנהלת אינה מבינה לאן נעלמתי. "כן, המנהלת. אני כל הזמן על הקו, אבל אני... אני רוצה לבקש שתחכי קצת עם ההגרלה אני עוד רוצה לחשוב על זה, להתייעץ". "לחכות? אין בעיה", האם רק נדמה לי שאני שומעת אנחת רווחה בקולה?! "האמת היא שעדיין לא עדכנתי את חנה-רחל בתסבוכת הזו, ואני בהחלט לא ששה לבצע שיחה קשה כזו", היא חשפה בגילוי לב. "אבל אי אפשר

הכנתי גם---" "אבל רגע--". ריזי לא נתנה לי להמשיך. נימה מבוהלת השתרבבה לקולה. "טובי, אני לא מאמינה. לא מאמינה. כמו אוזני שמעתי שהמנהלת--- כן, אני בטוחה בזה, היא נתנה את הגן שלך ל---חנה-רחל". חנה-רחל. הגנת הצעירה שנכנסה קצת לפני שאני עזבתי.

המנהלת הבטיחה לה את הגן ש---לי.

זה יכול להיות????!!!

מייד כשחזרתי הביתה הרמתי טלפון מבוהל ומבולבל אל המנהלת. זה לא ייתכן. היא הרי הבטיחה לי. צליל קולה המתרגש לשמע החלטתי לחזור אל הגן, בשיחה האחרונה שלנו בחודש שבט, עודנו מהדהד באוזניי.

"טובי????!!" משהו נרעד בנימה הסמכותית של המנהלת, לשמע קולי שבקע מבעד לאפרכסת. "טובי!!!!" "כן, זו אני, המנהלת", עניתי בשפל קול, מבינה, עוד לפני ששמעתי מילה אחת של הסבר כי משהו קרה. וככה שמעתי בהלם גמור כי המנהלת היקרה, שרצתה באמת לשמור לי את הגן, וגם הבטיחה, פשוט שכחה בתוך עומס משימותיה ולחץ תפקידיה את שיחת הטלפון שלי. וככה הבנתי ברעד ובפיק ברכיים כי הגן שלי, הגן שלי!! כבר הובטח לחנה-רחל הצעירה. וככה הנהנתי בשקט למילות ההתנצלות הכנות מפי המנהלת, ולהבטחתה כי היא תתקשר למורה הוראה כדי לברר מה אומרת ההלכה

למעשה פרשת ויצא

לחכות יותר מדי. צריך להשאיר לה זמן לחפש עבודה אחרת..."

"וגם כבר השקיעה ימים ולילות של היערכות לקראת התפקיד..."

גלים אימנתיים, רעידת אדמה, הר געש. האם ככה מרגיש אדם רגע לפני שהוא מאבד את הכרתו?!? אבל לא, ברגע הבא אני מצליחה להתעשת. אוספת את עצמי, ואפילו מוצאת את מיתרי הקול האבודים שלי ומצליחה להניעם. "אני..." אני מתחילה לומר לביתה, "אני מרגישה שלא אהיה מסוגלת לצעוד בוקר-בוקר לעבודה בשמחה, בזמן שאדע כי בבית יושבת אישה שבגללי הפסידה את משרתה. לא אהיה מסוגלת לשרוד את ההרגשה שאני קשורה לצער שלה".

בינה עוד מנסה לומר כמה מילים מרגיעות, כמו 'את תתרגלי', 'סביר שחנה-רחל תמצא עבודה אחרת', 'זה הרי מה שפסק הרב', וגם - 'אל תשכחי שזו בסך הכול הגרלה, אף אחד אינו מבטיח שדווקא את תזכי... אבל אני מרגישה שההחלטה שלי כבר נפלה.

ועוד באותו ערב אני מתקשרת אל המנהלת. לא מסוגלת להיות הגורם שיכאיב למישהו, מעדיפה לנהוג לפני משורת הדין ולוותר על העבודה. אני מיידעת אותה כמה שהחלטתי. "שהחלטת מה????" המנהלת בטוחה שלא שמעה נכון. מה?? יכול להיות שטובי פשוט רוצה לוותר???

אחרי שהיא שומעת את המשפט ההחלטתי שלי פעם נוספת, היא גם מנסה לשכנע. הרי זו הייתה

השיחה הסתיימה, ואני בהיתי בשתיקה בשפופרת המונחת על כנה. למה בעצם ביקשתי מהמנהלת לחכות? מה מפריע לי ברעיון ההגרלה? אני חוששת מחמישים האחוזים שישאירו אותי בחוץ? שקט שרר בבית. שני הילדים כבר ישנו בשלווה, ולי היה פנאי לשבת עם עצמי, עם מחשבותיי ועם סערת רוחי.

כמו מאליהן חייגו האצבעות שלי את מספר הטלפון של בינה, חברת צוות יקרה. בינה מכירה היטב גם את חנה-רחל. אני חייבת לשתף אותה בהתלבטות.

"לא יודעת מה קורה לי", קולי רועד מבעד לאפרכסת, בינה מקשיבה בסבלנות, "יומיים אני לא בן אדם. מסתובבת אכולה ומתפלצת מהמחשבה שהגן שלי הולך להימסר למישהי אחרת. ופתאום, כשאני מקבלת תשובה שמעניקה לי חמישים אחוזי סיכוי - אני חושבת דווקא על חנה-רחל. על מה שהיא תרגיש אם אעלה אני בגורל..."

"מה היא תרגיש?" מגיבה בינה בספונטניות, "מה שכל בן אדם היה מרגיש מול בשורה כזו. כעס. אכזבה. תסכול. ייאוש...". "והיא צעירה עדיין, לא מנוסה מספיק. מי יודע אם היא תצליח למצוא עבודה אחרת", אני מוסיפה. "והיא שמחה כל כך שקיבלה את הגן הזה", הוסיפה בינה בקול מהורהר,

למעשה פרשת ויצא

קביעתו של הרב, זו דעת התורה בעניין. אפילו ההלכה אינה דורשת ממני הקרבה כזו. אבל אצלי זה כבר היה סופי. וקראת השנה הבאה הודיעה חנה-רחל על כך שהם עוברים דירה, והגן האהוב חזר לידיי באופן הכי טבעי שבעולם.

וכעבור תקופה לא ארוכה זכיתי לחבוק בן נוסף על אף שבדרך הטבע לא היה לכך סיכוי כמעט...

כי מוויתור אין מפסידים. לעולם משמרת השלום חשון תשפ"ב הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com

את שנת הלימודים בגן החובה פתחה חנה-רחל בשמחה רבה. אני נשארת בבית, אבל גם הבית שהיה לי איבד מייצבותו. תקופה קצרה אחרי החגים נאלצנו להיפרד, כשאני נשארת עם שני ילדיו הקטנים. לבד.

זו הייתה תקופה קשה וסוערת, אבל ברחמי המרובים של הקב"ה היא גם הייתה קצרה. חודשים ספורים חלפו, והציעו לי שידוך מצוין, אברך מיוחד מאוד. השדכנית שעמדה מאחורי הרעיון הייתה נלהבת, בפיה היה סיפור מרגש במיוחד---

אחותו של האברך המדובר היא גיסה של המנהלת ברשת הגנים שלי. כשהיא התקשרה לברר עליי אמרה לה המנהלת: "מה, על טובי? אני חייבת לספר לך סיפור אמיתי שהתרחש בשנה האחרונה..." וכאן היא גוללה את כל הפרשייה...

"את מבינה בכלל במי מדובר??" סיימה המנהלת את שיחת האינפורמציה שלה עם גיסתה, "זה שידוך ששווה לכם לחטוף---

ברוך ה', עוד באותו חורף נישאתי בזיווג שני ושיקמתי את המשפחה שלי. במהלך אותה שנה הציעה לי המנהלת מילוי מקום באחד מהגנים שלה,